

VITRALII

LUMINI ȘI UMBRE

Publicație editată de Asociația Cadrelor Militare în Rezervă și în
Retragere din Serviciul Român de Informații

DIRECTOR: Col. (r) Filip Teodorescu

Contact:

București, str. Toamnei nr. 37, sector 2

Tel.: (0040)-21-2119957

acmrr.bucuresti@acmrr-sri.ro

www.acmrr-sri.ro

©ACMRR-SRI

București 2020

ISSN 2067-2896

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”

Consultanți științifici Prof. univ. dr. Ioan Scurtu
 Prof. univ. dr. Mihail M. Andreescu
 Dr. ist. Alex Mihai Stoenescu
 Conf. univ. dr. Aurel V. David

Colegiul de redacție

Redactor șef: Col. (r) Hagop Hairabetian

Secretar de redacție: Gl. bg. (r) Maria Ilie

Membri: Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu
 Gl. mr. (r) Marin Ioniță
 Gl. bg. (r) Nechifor Ignat
 Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
 Col. (r) dr. Tiberiu Tănase
 Col. (r) Gheorghe Trifu

Responsabilitatea juridică pentru conținutul materialelor publicate revine exclusiv autorilor acestora. Opiniile și punctele de vedere exprimate de autori în cuprinsul revistei pot să nu corespundă integral cu cele ale ACMRR-SRI. Reproducerea sub orice formă a conținutului acestei publicații este permisă cu menționarea sursei și a autorului. Manuscrisele nepublicate nu se restituie.

C U P R I N S

Editorial

- Serviciul Român de Informații împlinește 30 de ani 9

File de istorie

- Recunoașterea internațională a României Mari. 100 de ani de la semnarea Tratatului cu Ungaria, Trianon, 4 iunie 1920 11
Conf. univ. dr. Mihai Racovițan, Sibiu
- Detronarea lui Cuza Vodă prin complot și trădare 17
Conf. univ. dr. Aurel V. David

Memorie profesională

- Protecția contrainformativă a industriei și agriculturii județului Hunedoara 51
Col. (r) Alexandru Bicăzan
- „Puștiul” (IV) 54
Col. (r) Hagop Hairabetian

Atitudini

- O carte șocantă despre evenimentele din decembrie 1989 56
Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu
- La Centenar: amintiri despre luptătorii pentru pacea neamului și a locuitorilor acestor meleaguri 76
Col. (r) Ioan Șandru

Colțul mizantropului

- Marea despărțire! 81
Col. (r) Hagop Hairabetian

În sprijinul culturii de securitate

- *Green Deal*, implicațiile asupra termoelectricității carbonului și a energiei nucleare 83
Col. (r) dr. Cristian Felea
- Managementul securității organizațiilor – între necesitate și oportunitate 91

Col. (r) Radu Voroneanu

- Rolul societății civile în realizarea ecuației securitare
Col. (r) dr. ing. Cătălin Peptan 97

- A patra revoluție industrială: încotro?
Col. (r) dr. Codruț Mitroi 103

- Eliminarea generalului Qassem Soleimani – o nouă etapă a crizei din Orientul Mijlociu
Col. (r) Liviu Găitan 113

- Note de lectură
 - o O remarcabilă lucrare de istorie recentă – gl. mr. (r) Dumitru Bădescu 123
 - o Argument pentru lectură și memorie – gl. bg. (r) Maria Ilie
 - o *Intelligence* românesc în secolul XVII – col. (r) dr. Tiberiu Tănase
- Prezențe pentru promovarea culturii de securitate
 - o „Cultura și elitele române sub comunism”, la „Gaudeamus” și la Fundația Europeană Titulescu 124

- **Pagini literare**
 - o Alin Ion Gheorghe, Ioan Florian, Corin Bianu, Costică Dogaru, Gheorghe Ene, Mircea Dorin Istrate 129

Din viața și activitatea ACMRR-SRI

- Cronologie: noiembrie 2019 – februarie 2020 135
- Prezenți în viața și cultura cetății 135
- Noi apariții editoriale 136
- „Vitrallii – lumini și umbre” – prezență și ecouri 142

SERVICIUL ROMÂN DE INFORMAȚII ÎMPLINEȘTE 30 DE ANI

(26 martie 1990 – 26 martie 2020)

„N-a fost ușor, nici astăzi nu este, dar știu că SRI s-a adaptat permanent, a învățat din propriile greșeli, s-a dezvoltat odată cu societatea și a reușit de-a lungul anilor să fie cu un pas înaintea vremurilor”. (Eduard Hellvig)

Într-adevăr, la 30 de ani de la înființare, Serviciul Român de Informații se dovedește a fi o instituție-pilon a României, ea însăși devenită o democrație consolidată, parte componentă a arhitecturii europene și a sistemului de securitate euro-atlantic. Serviciul a reușit, în acest timp, să dovedească prin fapte și rezultate că, asemenea

predecesorilor săi din diferitele etape istorice ale României, a apărut și apără interesele perene ale poporului și statului român, independența, suveranitatea, unitatea și integritatea României.

Drumul parcurs de SRI, adesea dificil și permanent plin de obstacole, nu este lipsit de asemănări cu omeneasca trecere prin vârste, de la copilărie până la deplina maturitate reprezentată de cele trei decenii.

Ne amintim cu toții de inevitabilele „poticneli” ale primilor pași ai Serviciului, dar mai ales de faptul că acestea au urmat unei situații critice în care, după cum pe bună dreptate afirma și demonstra un coleg, România a rămas, o bună bucată de vreme, fără „centura de siguranță” a unui serviciu de informații funcțional, pe fondul unor complexe și concertate atacuri la adresa independenței și suveranității sale.

„Primii pași” au fost urmați de „anii de școală”, în care Serviciul a început să lucreze cu parteneri mai experimentați și să gestioneze o întreagă gamă de fenomene complexe și amenințări noi, cu o evoluție a cărei rapiditate a necesitat o viteză de adaptare corespunzătoare. La fel s-a întâmplat și în cazul trecerii Serviciului în era informatică, în mai puțin de două decenii SRI reușind să devină „vârf de lance” în combaterea amenințărilor și atacurilor cibernetice.

De asemenea, Serviciul a trebuit – și a reușit – să învețe să comunice, inclusiv prin mijloacele zilei de azi, cu societatea pe care o apără și a cărei parte

este, precum și cu lumea exterioară cu care România este legată prin apartenența la structuri și alianțe de importanță strategică.

Serviciul și-a dezvoltat și profesionalizat componenta analitică pentru valorificarea informațiilor, iar produsele sale de *intelligence* au fost tot mai bine receptate de cei cărora le erau destinate, constituindu-se în suport pentru adoptarea unor decizii importante pentru securitatea națională.

În prezent, Serviciul este un partener de dialog cu societatea românească prin *social media*, dar și cu sute de instituții similare de pe tot globul, având relații de parteneriat cu 119 servicii de informații și securitate ori structuri cu atribuții similare din 64 de țări¹. De asemenea, SRI este membru cu drepturi depline în cele mai importante formate de cooperare ale serviciilor europene de informații și un contribuitor net la asigurarea securității regionale și continentale.

Ceea ce a sporit dificultățile procesului de dezvoltare instituțională structurilor informative românești a fost și este chiar și acum – trebuie, din păcate s-o afirmăm – lipsa unei baze legislative adecvate zilelor noastre în materia securității naționale. Această inadecvare legislativă a obligat Serviciul să recurgă la modalități de a-și îndeplini misiunile nu întotdeauna acceptate de societate. O spunem la acest moment aniversar, incapacitatea clasei politice de a configura și adopta un suport legislativ în materia securității naționale adecvat epocii actuale este ea însăși o vulnerabilitate ce afcetează interesele României, în plan intern și internațional.

Progresul instituțional – care s-a realizat în contextul marcat de noi amenințări, dar și de neadecvare legislativă – se datorează echipelor de conducere care au reușit să țină Serviciul la adăpost de „furtunile” politice, și, în mod esențial, resursei umane de o foarte bună factură intelectuală, profesională și nu în ultimul rând morală. Acestor oameni, ofițeri, subofițeri, maiștri militari și angajați civili, li se cuvin și le adresăm felicitări pentru realizările profesionale și pentru

devotamentul dovedit în apărarea și promovarea intereselor naționale ale României și ale cetățenilor săi.

La mulți ani, SRI!

Comitetul Executiv al ACMRR-SRI

¹ Conform celor menționate în pagina oficială www.sri.ro

FILE DE ISTORIE

RECUNOAȘTEREA INTERNAȚIONALĂ A ROMÂNIEI MARI

100 de ani de la semnarea Tratatului cu Ungaria, Trianon, 4 iunie 1920

Din ansamblul problemelor ce interesau România se detașa, prin importanța sa fundamentală, problema recunoașterii internaționale a operei de unitate națională înfăptuită de poporul român în anul 1918, de o maximă importanță fiind, desigur, încheierea Tratatului cu Ungaria.

Spre sfârșitul anului 1918, când procesul de destrămare a monarhiei austro-ungare se apropia de final, guvernul de la Budapesta, condus de Károly Mihály, care la 16 noiembrie proclamase Republica Ungară, a anunțat reforme democratice menite să salveze integritatea Ungariei Mari și să obțină sprijinul puterilor occidentale, concomitent cu desfășurarea unei intense activități diplomatice având ca obiectiv principal păstrarea Transilvaniei sau a unei mari părți din această provincie, în granițele statului ungar. El a reușit ca în Convenția de armistițiu (separat de Austria), semnată la Belgrad, la 31 octombrie/13 noiembrie 1918, între reprezentanți ai generalului Franchet d'Espèrey – comandantul șef al forțelor aliate din sud-estul Europei – și Ungaria să fixeze linia de demarcație între România și Ungaria pe cursul Mureșului, păstrând astfel sub dominație ungară o mare parte din teritoriile românești stăpânite anterior – o parte a Transilvaniei, Banatul, Crișana și Maramureșul. Această linie de demarcație nu ținea seama de Tratatul din august 1916 dintre România și puterile Antantei, prin urmare, valabilitatea ei a fost negată de guvernul român și de Consiliul Național Român Central din Transilvania, care nu fuseseră invitate la Belgrad. Pe aceeași linie, sfidând Hotărârea de Unire exprimată de marea Adunare Națională de la Alba Iulia, a declarat că nu recunoaște „decizia de unire și nici autoritatea Consiliului Dirigent asupra teritoriilor de la vest de linia Mureșului”. Era încă un indiciu clar al intențiilor Ungariei. Astfel, atmosfera de tensiune politică și militară dintre România și Ungaria a continuat să se agraveze în prima parte a anului 1919, când Conferința de Pace era în plină desfășurare. Ea era amplificată și de actele de teroare săvârșite de trupele ungare de ocupație, de

jandarmeria și bandele maghiare asupra populației românești și de provocările asupra pozițiilor armatei române.

Or, în privința teritoriilor unite cu România, rapoartele lui Alex. Vaida Voevod demonstrează că atitudinea delegației române și a sa, ca reprezentant al Consiliului Dirigent, era fără echivoc; el cerea un manifest care să fie înaintat Conferinței de Pace de către guvernul român și care trebuia să arate Aliatilor că atrocitățile comise de unguri „nu poate nici Antanta să ne impună nouă aliaților ca să le suportăm, căci noi suntem aliați, iar maghiarii dușmani care conspiră cu germanii și cu rușii”. Iar într-o discuție cu ministrul de externe al Franței, Pichon, la care participau Brătianu și generalul Coandă, Vaida declara că „românii sunt aliați, dar maghiarii sunt tratați ca aliați, iar noi ca dușmani”. „Proclamarea Unirii e emanația voinței întregului nostru neam și a fost unanimă – continua Vaida. Sașii, găsind o garanție pentru libertatea limbii și confesiunii lor în hotărârile de la Alba Iulia, s-au unit și ei. La solemnitatea înmânării actului Unirii noastre au asistat toți reprezentanții diplomatici ai Aliatilor. „Dar, ce văzurăm? Károlyi a jucat un joc dublu... Maghiarii neucid și batjocoresc frații și părinții... Ei trimit trenuri blindate sub ochii francezilor ca să ne terorizeze... Ei organizează bande careucid și jefuiesc, prezentând ofițerilor englezi, francezi etc., care nu cunosc limba, astfel lucrurile că noi am fi comis atrocitățile. Cu aceleași știri fabricate prin falsificări ei umplu străinătatea”. Ministrului Pichon, în discuția amintită, „Brătianu i-a prezentat punctul de vedere românesc, stăruind pentru înaintarea trupelor (peste linia de demarcație, n.a.) și evacuarea Banatului de sârbi. A fost dur și hotărât...”. Brătianu a întrebat „ce-ar face Franța dacă ar fi trebuit să oprească înaintarea francezilor în Alsacia-Lorena și dincolo de linia de ocupare v-ar ucide frații?” Iar Vaida a expus cum „mama președintelui Consiliului Dirigent (Iuliu Maniu, n.a.) și președintele Marii Adunări Naționale, sub a cărei conducere s-a proclamat unirea (Gheorghe Pop de Băsești - n.a.) sunt expuși bandelor maghiare, atrocitățile comise, mizeria financiară, comisiile ofițerilor englezi, francezi conduse de maghiari, pe când noi nu putem controla falsurile maghiare”. În Comisia de 10 pentru delimitarea frontierelor, „Brătianu a vorbit două ore (prezida Tardieu în locul lui Clemenceau), susținând admirabil punctul de vedere românesc în toate chestiile: afirmarea tratatului, chestia Banatului, necesitatea de a ocupa tot teritoriul unguresc revendicat de noi”. Iar

într-un banchet oferit în onoarea sa de Louis Barthou (fost prim-ministru), Brătianu în discursul său a „*reclamat întregul Banat, România de la Nistru până la Tisa în granița naturală integrală a Dunării*”.

Față de situația creată în Transilvania, reacția factorilor de decizie politică și militară de la București a fost promptă. La cererea Consiliului Dirigent și cu aprobarea Comandamentului armatelor aliate de la Salonic și a Consiliului militar interaliat de la Versailles, Marele Cartier General al armatei române a ordonat trupelor din Transilvania (Divizia 7 infanterie și Diviziile 1 și 2 vânători) să depășească „*linia Mureșului*” și să înainteze spre vest, la 29 ianuarie 1919, linia de demarcație stabilindu-se la marginea de vest a Munților Apuseni, de unde se puteau respinge mai ușor contraatacurile armatei ungare. O lună mai târziu, Consiliul Suprem și Consiliul militar interaliat puneau în vedere guvernului ungar ca, până la stabilirea de către Conferința de Pace a frontierei definitive româno-ungare, să-și retragă armata în termen de zece zile pe aliniamentul la vest de Vásárosnamény, Dévaványa, Gyoms, Orosháza, Szeged, concomitent trupele române urmând să elibereze teritoriile românești de la vest de Munții Apuseni, aflate încă sub stăpânire ungară.

Într-adevăr, în cursul lunii februarie 1919, la propunerea președintelui Comitetului pentru afacerile românești, André Tardieu, fusese trimisă spre studiu problema dispunerii trupelor aliate în Transilvania, cu o referire specială la crearea și controlul unei zone neutre între cele două părți, română și ungară. În baza datelor strânse de experți, la 17 februarie, Comitetul ajungea la concluzia că stabilirea zonei neutre, care să fie ocupată de trupele aliate, trebuia examinată și definitivată de reprezentanții militari ai Consiliului Suprem de Război de la Versailles.

În opinia premierului român, „*constituirea unei zone neutre în aceste regiuni ar masca răul și, departe de a-l împiedica, l-ar încuraja, căci emisarii bolșevismului maghiar nu vor putea fi împiedicați prin procedee de neutralitate lipsite de interes*”.

La 24 februarie 1919, în ședința Consiliului Suprem de Război de la Versailles, delegatul român, ministrul de stat Alexandru Vaida Voevod, avea să prezinte următoarea notă: „*Atunci când contele Károlyi a semnat condițiile de armistițiu cu generalul Franchet d'Esperèy, el nu l-a putut încheia la fel și pentru teritoriile românești din Ungaria, care participaseră la constituirea*

guvernului provizoriu al românilor din Transilvania și a căror autonomie fusese recunoscută de guvernul de la Budapesta, prezidat de contele Károlyi. În momentul în care acesta obținuse la Belgrad, contrar articolelor 3 și 17 ale armistițiului general, recunoașterea dreptului de a administra prin autoritățile ungare teritoriile fostei Ungarii, el nu putea administra o populație care deja se declarase pentru guvernul constituit la Alba Iulia. La fel, în momentul în care cehoslovacii fuseseră autorizați să nu ia în considerație deciziile acordului de la Belgrad, cu o autoritate de fapt și de drept, aceste considerații nu mai puteau fi invocate față de români pentru a contrazice clauzele armistițiului general. Pentru aceste motive și pentru a opri propaganda periculoasă executată sub auspiciile guvernului de la Budapesta în ținuturile românești neocupate de trupele Regatului, este urgent să se facă înaintarea trupelor române până la linia de demarcație a acestor teritorii”.

Biroul Conferinței de Pace a aprobat, la 26 februarie 1919, cererea României, extinzând teritoriul acordat Comandamentului român, noua linie de demarcație urmând ruta feroviară Satu Mare-Oradea-Arad.

Guvernul ungar condus de Dénes Berinkey (Károlyi Mihály devenise între timp președintele Ungariei) a refuzat să se supună hotărârilor forurilor de la Paris; în ziua de 20 martie, colonelul Vix, reprezentantul militar al Aliaților de la Budapesta (după ce personal ne-a făcut destule necazuri), a înmănat contelui Károlyi somația de a-și retrage trupele de pe noua linie de demarcație, ce urma să pună la adăpost populația românească a Munților Apuseni de atacurile și atrocitățile comise de trupele și bandele înarmate maghiare. Dar, în aceeași seară, s-a produs o lovitură de teatru: Károlyi, care prevăzuse o asemenea eventualitate, a cedat puterea în Ungaria unui guvern format din socialiști și comuniști, având ca președinte pe Garbai Sándor și ministru de externe pe Béla Kun (acesta din urmă deținea în fond puterea, n.a.), care a proclamat Republica Ungară a Sfaturilor (21 martie 1919). Prin această manevră politică, cercurile conducătoare de la Budapesta sperau că printr-o înțelegere între Béla Kun și Lenin s-ar fi putut obține reanexarea Transilvaniei la Ungaria.

Realitatea este că un timp Marile Puteri, urmărindu-și în primul rând propriile interese, tindeau să considere evenimentele militare din centrul Europei un conflict local și se arătau prea puțin interesate de modul în care frontierele aveau să respecte sau nu cerințele impuse de actele de autodeterminare. Altfel nu ne

putem explica, decât luând în considerare și necunoașterea în amănunțime de care dădeau dovadă conducătorii Americii și Angliei în realitățile politice, istorice și geografice din zona în discuție, acceptarea uneltirilor emigrației ungare din țările anglo-saxone, în contra României, Cehoslovaciei și Iugoslaviei, încercările de tratative cu guvernul Béla Kun, care la un moment dat se pare că urma să fie invitat la discuții, în speranța nutrită de Marile Puteri că bolșevismul va putea fi izolat și anihilat pe cale pașnică, intenția de creare a unei „republici” a Banatului ca stat tampon între Ungaria, România și Iugoslavia, vehicularea, la un moment dat, a readucerii unui Habsburg pe tronul Austriei și Ungariei, imputările făcute de „Cei Mari”, în primul rând României, dar și celorlalte state noi din jurul Ungariei de vinovăție pentru starea de anarhie și bolșevism din această țară ș.a.m.d.

Cu atât mai mult, delegația română a trebuit să-și intensifice eforturile pentru a face cunoscute realitățile istorice și de a apăra interesele drepte ale României. Vaida îi comunică lui Maniu că a obținut învoirea lui Brătianu *„să compunem o delegație de gazetari de la marile ziare pentru anchetarea atrocităților maghiare”*. Delegația urma să fie însoțită de G. Moroianu, care avea foarte bune relații cu mari ziare engleze, iar Vaida sugerează ca ea să fie bine primită, inclusiv cu un banchet la Săliște și să viziteze satele, inclusiv din zona secuimii, în care românii au căzut victime terorismului și masacrelor bandelor maghiare. Cere neapărat să i se trimită colecția ziarelor *„Vilagh”* și *„Ujság”* (din Cluj), *„fotografii cu români spânzurați, îngropați până în gât; declarații de la Ferenc József și de la episcopii reformați că nu au fost nici când închiși, de se poate verifica cu notarul public. Și de la Majláth (episcopul romano-catolic de Alba Iulia, n.a.). Ungurii lucră pe tema aceasta în mitinguri în Anglia și cu memorii în America și îndeosebi la Wilson că am închide și am fi închis acei vlădici și că am fi intoleranți. Îmi trebuie de urgență, ca să nu ne impună control internațional în chestiile confesiunilor”*. Cere și ziare ungurești care batjocoreau Franța „degenerată”, Anglia „hrăpăreață” și „bluff”-ul american în 1914-1918 pentru că *„ar prinde bine să-i contracărăm pe unguri când vor veni la Paris”*. Cu satisfacție îl anunță pe Maniu că biroul de presă din Berna (organizat de Vaida) lucrează excelent, toate ziarele elvețiene îi stau la dispoziție. *„De asemenea, agențiile Reuter, Havas și Radio, care le publică toate știrile trimise. Din sursa acestor agenții se adapă presa mondială. Aproape tot ce găsești referitor la chestia noastră... sunt date de noi, iar în*

timpul mai nou luate în mare parte după știrile plasate la marile agenții prin biroul nostru din Berna ”.

Între timp, sosise la Paris și la Londra și regina Maria; tot atunci, Ferdinand I telegrafia lui Wilson, iar I.I.C. Brătianu a plecat la Londra pentru a lua contact cu oamenii de stat britanici. Prin faptul că regina Maria a României era oaspetele regelui Angliei, acesta i-a invitat pe Brătianu și pe N. Mișu la Palatul Buckingham, la un dejun intim. *„Regele s-a arătat foarte binevoitor – comunica primul ministru lui Pherekyde, la 21 martie. A înțeles foarte bine situația noastră și, atât cât rolul său constituțional i-o va permite, putem conta pe el”.* Brătianu mai informa că tot atât de binevoitor l-au primit W. Churchill, ministrul de război, lordul Curzon și Bonar Law; arhiepiscopul de Canterbury *„a arătat simpatie pentru România”.* Despre sosirea reginei la Paris, unde Vaida a însoțit-o la diverse protocoluri și dineuri, el scrie entuziasmat că prezența frumoasei și fermecătoarei regine Maria *„a însemnat mult pentru cauză. De la credite până la convenție militară, intervenția ei a promovat nespus de mult interesul nostru. Femeia aceasta extraordinară a făcut cât nu puteau face sute de diplomați. Locomotive au plecat spre țară și un vapor cu echipamente”.*

Reîntors în capitala Franței, Brătianu, deși în continuare neliniștit, și-a dat seama că între timp atmosfera pentru România se ameliorase. Atenția participanților la Conferința Păcii se concentrase în această perioadă spre revoluția bolșevică din Ungaria, iar „Consiliul celor Patru” plănuia să utilizeze împotriva ei armatele statelor mici din Europa Centrală, în special pe cea a României. Conținutul ședințelor acestui consiliu din 25, 27 și 31 martie dovedește această stare de fapt.

Conf. univ. dr. Mihai Racovițan

Sibiu

DETRONAREA LUI CUZA VODĂ PRIN COMLOT ȘI TRĂDARE

Motto: „Vor trece veacuri și nu va exista român căruia să nu-i crape obrazul de rușine de câte ori va răsfoi istoria neamului său la pagina lui 11 februarie și stigmatizarea acelei negre felonii va răsări pururea în memoria generațiilor, precum în orice an răsare iarba lângă mormântul vândutului Domn” (Mihai Eminescu).

*

Pe fondul începutului unei stări de anarhie care-și făcuse drum în viața politică și socială, precum și al slăbirii activității de obținere a informațiilor de către organismele specializate create de Alexandru Ioan Cuza (Cuza Vodă), adversarii săi au început să prindă curaj și să se organizeze în vederea detronării acestuia. În acest context, marii moșieri, în majoritate francmasoni, au organizat agitații cu ocazia reuniunilor Lojii „Steaua Dunării” din București. Aceștia, nemulțumiți de guvernarea lui Cuza au organizat un complot, cu scopul de a-l detrona. Cuza Vodă a aflat și a interzis funcționarea lojii, începând din anul 1865, fără a lua și alte măsuri împotriva complotiștilor. Deci, el și-a obligat propria lojă să-și înceteze activitatea sub pretextul că nu fusese oficializată fondarea sa la București. Pentru a evita luptele intestinale, conspiratorii, de comun acord, au decis să ofere coroana României unui prinț străin, și el mason, Carol de Hohenzollern.

*

1. Pregătirea politico-militară a detronării lui Cuza Vodă

În iunie 1865, opt importanți lideri politici (Gr. Brâncoveanu, I.C. Brătianu, C. Brăiloiu, D. Ghica, I. Ghica, C.A. Rosetti, Gh. Știrbey, A. Panu) au semnat un act secret de constituire a ceea ce avea să fie cunoscută drept „Monstruoasa coalțiție”. În esență, semnatarii se legau, sub cuvânt de onoare, ca în caz de vacantare a tronului, să aducă un principe străin dintr-una din familiile domnitoare din Occident, așa cum se stabilise inițial prin alegerile din 1857, decizia Divanurilor ad-hoc din 1858 și Adunarea de la Iași din 5 ianuarie 1859. Majoritatea sau toți aceștia erau francmasoni. De pildă, I. C. Brătianu a fost inițiat, ca și fratele său, în anul 1846 la Paris, în Loja „Ateneul Străinilor”. Tot acolo s-a afiliat Lojii „Trandafirul Perfecției Tăcerii”, în care i s-a acordat, la 14 iulie 1847, gradul de Maestru. În anul 1848, era afiliat Lojii bucureștene

„Frăția”, după care s-a reîntors la Paris, unde a fost arestat după câțiva ani pentru participare la atentatul împotriva lui Napoleon al III-lea. S-a întors în București și a fondat, în anul 1857, alături de alți „frați” reveniți și ei din exil, Loja „*Steaua Dunării*”.

În vara anului 1865, profitând de plecarea lui Cuza Vodă la băi, la Ems, în Germania, pentru că era bolnav de plămâni și de inimă, opoziția a încercat să pună mâna pe putere.¹ În dimineața zilei de 3 august 1865, în București a izbucnit o revoltă „spontană” a precupeților din Piața Mare a orașului, cărora li s-au adăugat și alți negustori, în special cei de tutun. Răzmerița a luat amploare prin aportul unor „bande de turburători”, care se formaseră în diferitele zone ale orașului. Localul municipalității a fost luat cu asalt și devastat, iar câțiva complotiști au incendiat Primăria din București și au aruncat arhiva orașului în Dâmbovița. Represiunea a fost dură, împotriva răzvrătiților fiind aruncată întreaga garnizoană a Bucureștilor (artilerie, infanterie și cavalerie). Generalii Ioan Emanoil Florescu și Savel Manu au ordonat soldaților să tragă asupra rebelilor. Liniștea a fost restabilită cu prețul vieții a 20 de oameni și a mai multor răniți. Liberalii l-au acuzat pe Cezar Librecht că a pus la cale „răzmerița”,² pentru a pune la încercare loialitatea membrilor guvernului și a se edifica asupra adversarilor Domnitorului.³ După ce s-a întors din Germania, Cuza Vodă a fost informat despre evenimentele petrecute în țară în lipsa lui. Domnitorul a încercat să-i domolească pe rebeli și i-a demis pe cei doi generali, însă, în loc să liniștească spiritele, aceasta a amplificat tensiunile în viața politică.

Cuza Vodă a aflat despre uneltirile unor grupuri ostile sprijinite de unele Mari Puteri europene, în primul rând Austria, care pregătea în ascuns o intervenție armată pentru desfacerea unirii celor două Principate. De aceea a luat măsuri de prevenire a unei intervenții armate, dar mai ales de protecție a instituțiilor statului, precum și a propriei persoane. Astfel, în anul 1865, în cadrul Marelui Stat Major al Armatei a fost creată, după model francez, „Secția a II-a”, care se ocupa sistematic de culegerea și analizarea informațiilor cu caracter militar.

Încurajată din exterior, opoziția împotriva lui Cuza Vodă a început să se manifeste „pe față”, dând de înțeles că avea sprijin din partea unor Mari Puteri europene. În perspectiva acceptării de către opinia publică românească a

¹ Valentineanu, *Din memoriile mele (O pagină de istorie modernă). Alegerea, detronarea și înmormântarea lui Cuza Vodă, 1859, 1866, 1873*, București, 1898, p.15.

² Dr. C.D.Severeanu, *Din amintirile mele (1853-1929)*, vol.II, București, 1929, p. 35.

³ *Istoria României*, vol.IV, Ed. Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, p.390-391.

aducerii pe tronul României a unui prinț din mediul politic german, un grup de opozanți, în frunte cu Theodor Văcărescu, a publicat în „*Trompeta Carpaților*” și „*Opiniunea națională*”, articole referitoare la literatura germană. De asemenea, Ion Ghika „*călători în Franța, Belgia și Italia, pentru a găsi pe membrul dinastiei europene care să primească eventual a fi Domnul României*”.⁴ În acel context a fost fondat „*Ateneul românesc*”, iar în decembrie 1865 un grup de tineri a înființat ziarul „*Revista Dunărei*”, spre a combate cu cea mai mare energie regimul loviturii de Stat.⁵ Conspiratorii, văzând că pe calea revoluției nu vor putea izbuti, au decis să recurgă la alte mijloace. În decembrie 1865, coruperea unor ofițeri superiori era hotărâtă. Prefectul Poliției Capitalei, Alexandru Beldiman, fiind preocupat „*cu temerea unui asasinat*”, îl conjura în zadar pe Cuza Vodă să nu iasă seara pe jos din Palat.⁶

Pe acest fond politic și social tensionat s-a întors de la Paris Eugeniu Carada. Prin intermediul ziarului „*Românul*”, acesta a declanșat o campanie de presă potrivnică lui Cuza Vodă. Pentru această atitudine a fost închis pentru scurt timp. După ce a fost eliberat, a plecat din nou la Paris, împreună cu Ion C. Brătianu, pentru a duce tratative cu Casa regală de Hohenzollern pentru aducerea pe tron a lui Carol Ludovic.

Cuza Vodă a fost deosebit de afectat la aflarea veștilor despre schimbarea atitudinii împăratului Napoleon al III-lea față de România. De aceea, în 21 octombrie 1865, i-a scris o scrisoare,⁷ în care i-a amintit susținerea de către români a războiului din Crimeea, când „*au aclamat drapelul francez cu entuziasm*”. Cuza Vodă era convins că Franța era aliatul României și că rămăsese sprijinul de care avea nevoie pentru a exista și a se putea dezvolta. În același timp, i-a reamintit că „după ocuparea tronului Principatelor Unite, s-a «apucat» curajos de muncă, întrucât: a găsit „*Principatelele dezorganizate, autoritatea slăbită, finanțele în dezordine, moravuri politice care purtau urma vătămătoare a ocupațiilor străine, spiritele agitate, istovite, puține resurse în lucruri și în oameni, cu ambițiile unui popor mare și pasiuni politice surde la orice povață de prudență*”. A fost obligat, pe de o parte, să înceapă o organizare, dar cu mijloace insuficiente, iar pe de alta, era trebuință să se țină

⁴ Dim. R. Rosetti, *Dicționarul contimporanilor*, Ediția I-a, Editura Lito-tipograficiei «Populara», București, 1897, p.87-88.

⁵ Dim. R. Rosetti, *op.cit.*, p.188.

⁶ Valentineanu, *op. cit.*, p.110.

⁷ Vezi Eugen Teodoru, *Din scrierile regilor*, Editura „Junimea”, Iași, 1979.

treaz patriotismul românilor, punând totodată limite cumpătate aspirațiilor arzătoare ale spiritului național.

Cuza a recunoscut că, după șase ani de eforturi și de trudă neîncetată nu putea fi complet satisfăcut, înțelegând că guvernarea lui n-a fost scutită de greșeli, că n-a putut dezrădăcina toate abuzurile, n-a putut vindeca toate rănilile, că reorganizarea țării nu era terminată. El credea că ar fi putut face mai mult și mai bine *„dacă n-aș fi fost stingherit de unele complicații din Constituția dată Principatelor Unite și dacă n-ar fi trebuit să mă preocup fără încetare de obstacolele create parcă într-adins în calea mea de către Puterile vecine”*.

El a reafirmat că, în ciuda greutăților, cu toată lipsa de experiență, cu toate greșelile, *„România a progresat”* și s-a arătat *„destul de fericit”* de a fi realizat Unirea, *„visul secular al românilor”*, de a fi restituit țării sale *„a cincea parte din teritoriul său, uzurpată de călugări străini”*, de a fi făcut *„dintr-un milion de clăcași un milion de proprietari și cetățeni”*. Însă, în pofida realizărilor în domeniile administrației, construcțiilor, finanțelor, forțelor armate naționale, legislației, proprietății, transporturilor, în care România a primit sprijinul Franței, i-a făcut cunoscut împăratului că, *„de câțva timp”*, se simțea oprit la mijlocul sarcinii sale. De aceea l-a rugat să-i permită să-și expună sincer părerea despre dificultățile pe care le întâmpina: spectacolul luptelor interne, *„care nu încetează de a pune piedici dezvoltării prosperității noastre”*, iar autoritatea sa personală nu era suficientă *„pentru a domina intrigile partidelor și de a dejuca ambițiile din afară”*. Îl asigura pe împăratul Napoleon al III-lea că dacă acesta considera că România trebuia încredințată, *„fără pericol pentru autonomia sa, unor mâini mai îndemânate decât ale mele”*, era gata *„să coboare din tron”*. Cuza Vodă i-a spus lui Napoleon al III-lea că nu se supunea *„nici descurajării, nici fricii”*, întrucât *„afecțiunea poporului român și caracterul meu mă ocrotesc contra acestor slăbiciuni”*. În sinceritatea sa, el se simțea fericit de a accepta orice aranjament pe care împăratul Franței îl considera favorabil intereselor României, arătându-se hotărât să-și dea concursul *„oricărei combinații”* onorată de asentimentul împăratului Franței, dar care ar garanta viitorul României.

În acest context, el s-a arătat hotărât să se întoarcă *„cu plăcere în viața particulară”*, lăsând un tron pe care nici nu l-a râvnit, nici nu l-a căutat, pe care nu l-a datorat decât stimei compatrioților săi și pe care nu l-a acceptat, chiar din prima zi, decât *„ca o povară obositoare”*. El nu dorea nimic, iar dacă retragerea sa de pe tron putea consolida independența României, se arăta hotărât să cedeze

tronul României. În final, a cerut sfatul împăratului Napoleon al III-lea față de gândul său de a părăsi tronul României, precum și „*puternica protecție a Majestății Voastre imperiale pentru poporul român*”.

După anunțul făcut prin Mesajul Tronului din noiembrie 1865, Cuza Vodă a fost convins că înlăturarea sa de pe tron era o chestiune de timp, crezând că va putea abdica liniștit în luna mai 1866, totul decurgând fără violență. I. G. Valentineanu avea să scrie abia după mai bine de 30 de ani că în București, „*toată lumea cunoștea pe șefii conspirațiunii*”, că „*nu era nevoie de a fi prefect de poliție pentru a ști că Lascăr Catargi și Ion Brătianu, Beyzadea Dimitrie Ghika și C. A. Roseti, Prințul Ion Ghika și Petre Mavrogheni, Nicolae Golescu și Dimitrie A. Sturza hotărâseră detronarea lui Cuza-vodă prin orice mijloc*”.⁸ Dintre militarii opozanți care trebuiau să devină „*oameni de acțiune*”, au fost „*punctați*” îndeosebi cei care erau membri ai Lojii masonice „*Înțelepții din Heliopolis*”:⁹ colonelul Lupașcu Nicolae, locotenent-colonelul Catargiu George, maiorul Algiu Ioan, căpitanii Anghelescu George, Borănescu Grigore, Budișteanu Constantin, Costescu Anton, Lipoianu Alexandru, Mărculescu Gheorghe, Mihai Radu, Pilat Constantin (gimnazele lui C.A.Rosetti), Popescu Alexandru Candiano, Slăniceanu Gheorghe etc.

Conspiratorii au avut mai mare încredere, în primul rând, în ofițerii cu grade inferioare (îndeosebi căpitani), care nu s-au remarcat prin calități militare deosebite, dar care se aflau în „*frondă*” cu ofițerii cu grade superioare și aspirau la grade și funcții cât mai mari și cât mai repede. Aceștia urmau să fie „*oamenii de acțiune*”. Astfel, căpitanul Lipoianu Alexandru a primit misiunea „*să facă prozeliți în armată*”, adică să caute adepți și participanți la complot,¹⁰ iar maiorul Lecca Dimitrie a fost desemnat, promițându-i-se funcții și grade mari după

⁸ Valentineanu, *op.cit.*, p.108. Acest adevăr a fost făcut public de către Alexandru Beldiman, fostul șef al Poliției Capitalei, după 32 de ani de la acel trist eveniment din istoria României. Acesta fusese în raporturi directe cu Cuza Vodă, hotărându-se să facă public adevărul, pentru „*a nimici clevețirile răspândite cu rea credință, și de a restabili adevărul în toată golițiunea lui*”. El constatare că multe scopuri antipatriotice i-au fost atribuite de clevețitori lui Cuza Vodă, atât în politica sa internă, cât și în cea externă. Relatarea sa a fost cuprinsă în memoriile lui I. G. Valentineanu publicate în anul 1898.

⁹ Loja „*Înțelepții din Heliopolis*” a fost fondată în 4 mai 1864, de mai mulți „*frați inițiați*” la Paris, funcționând într-un local închiriat în strada Teatrului; în acel an, o mare revărsare a Dâmboviței a inundat o parte din București, astfel că „*frații*” au strâns sume de bani pentru ajutorarea sinistralilor; însă, în noaptea de 7-8 octombrie 1864, localul Loji a fost distrus complet de foc, fără a se ști cauza; a rămas arhiva neatinsă, iar „*ținutele*” s-au desfășurat în casa lui Grigore Filipescu, el însuși venerabil de Lojă.

¹⁰ Dim. R. Rosetti, *op.cit.*, p.117.

reușita acțiunii, să racoleze ofițeri hotărâți să-l înlăture pe Cuza prin orice mijloace. Primul ofițer racolat de acesta a fost căpitanul de artilerie Alexandru Candiano-Popescu, a cărui motivație a fost expusă mai târziu în memoriile sale: „*în exaltarea mea patriotică, vroiam să devin chiar bandit politic, numai să curăț țara de lepra corupției*”.¹¹ Maiorul Lecca Dimitrie i-a trasat căpitanului Candiano-Popescu misiunea de a-l atrage în conspirație pe colonelul Nicolae Haralambie, ca „șef militar” al acesteia. La început, colonelul a ezitat spunând: „*Să schimbe civilii starea aceasta de lucru ce văd și eu că este nesuferită, dar nu noi militarii, care am jurat credință domnitorului!*”. Dar căpitanul l-a convins cu următoarea replică: „*La noi, oamenii politici sînt fără putere*”.

Deci, Cuza a fost conștient că în țară, din interese partizane, de grup și culoare politică, dușmănia și opoziția față de persoana lui era tot mai evidentă, iar opozanții săi erau dornici de răzbunare. El a sesizat că adevărata cauză a acestei opoziții era politica sa intransigentă, reformatoare, prin care au fost tăiate din rădăcină vechile privilegii boierești și bisericești și care au schimbat din temelii baza socială a țării. El a simțit că liderii acelei „*Monstruoase Coaliții*” formate din liberali și conservatori începuseră acțiunea de detronare cu violență, acuzându-l că se înconjurase de o „*camarilă*”¹², că vrea să instituie un regim dictatorial și că vrea să închine țara Rusiei.

*

2. Pregătirea complotiștilor pentru capturarea lui Cuza Vodă

Pregătirea complotului a fost dată în sarcina grupării liberale conduse de C. A. Rosetti (poreclit „*Tartorul*” sau „*Berlicoco*”), Ion C. Brătianu și Ion Ghica, formată în jurul „*Societății Progresului*”. Prima acțiune concretă întreprinsă a fost atragerea unor militari cu responsabilități în zone-cheie pentru reușita acțiunii: garda Palatului și comandanții regimentelor din garnizoana București. Acestora li s-a spus că mișcarea va fi făcută prin scoaterea poporului în stradă, iar rolul lor va fi doar acela de a-l reține pe Cuza.

Conspirația, a cărei acțiune avea să fie finalizată prin înlăturarea lui Cuza Vodă de pe tronul *României*, a fost pregătită minuțios, în etape bine gândite, cu

¹¹ General Al. Candiano-Popescu, *Amintiri din viața-mi*, vol.I, Editura „Universul”, București, 1944, p. 90.

¹² Grup de persoane din anturajul unui rege sau conducător, fără funcții sau responsabilități oficiale, dar cu capacitatea de a influența deciziile în interes personal. Provine din spaniolă, „*camarilla*” fiind „camera mică”, respectiv cabinetul particular al regelui Spaniei Ferdinand al VII-lea (1814-1833), primul șef de stat în cazul căruia termenul a fost folosit cu sensul respectiv.

responsabilități concrete și măsuri conspirative. „Sufletul” conspirației era C. A. Rosetti, care locuia pe strada Academiei nr.22, deci aproape de Palatul princiar. Politicienii complotiști au atras de partea lor o parte dintre ofițerii cu funcții mari în Armata română, din garnizoana București: colonelul Nicolae Haralambie,¹³ în vârstă de 31 de ani, comandantul regimentului de artilerie al garnizoanei București, care fusese avansat în grad și numit în funcție de Cuza Vodă (acesta a fost dispus că trădeze pentru a obține „grațiile” unei misterioase doamne dintr-o vestită familie de liberali); colonelul Dimitrie Kretzulescu, comandantul unui regiment de Infanterie; colonelul Athanasie Călinescu, comandantul Regimentului al 3-a de linie; maiorul Dimitrie Lecca, comandantul Batalionului de vânători și șeful gărzii palatului domnesc.

În fața presimțirilor sumbre, Cuza Vodă a luat măsuri de întărire a loialității Armatei. În acest sens, în 29 ianuarie 1866 l-a înlocuit în funcția de ministru de Război, în guvernul lui Nicolae Kretzulescu, pe generalul Savel Manu cu colonelul Alexandru Ioan Solomon, fiul polcovnicului Ioan Solomon, cunoscut locotenent al lui Tudor Vladimirescu, cel care încercase în vremea revoluției din Muntenia, împreună cu colonelul Ioan Odobescu, îndepărtarea guvernului provizoriu. Dar complotiștii au reușit să o atragă în conjurație pe Maria Obrenovici (amanta lui Cuza), făgăduindu-i că va fi protejată și nu va suporta consecințele „aventurii” sale cu domnitorul. De asemenea, a fost atras în conjurație, în ultimul moment, boierul moldovean „rusofil” Constantin Moruzi. Apariția lui Constantin Moruzi, supus rus, la București, precum și ușurința cu care a primit două lungi audiențe la Cuza Vodă i-au alertat pe liderii „monstruoasei coaliții”, care au aflat, pe căi oculte, despre intenția lui Cuza de a-l numi prim-ministru. Însă Ion Ghica, unul dintre conspiratori, a făcut greșeala să semneze cu Constantin Moruzi un acord privind destrămarea României și alegerea lui Nicolae Rosetti-Roznovanu ca Domn al Moldovei, sub controlul țarului Rusiei. Mesajul așa-zisei înclinații filoruse a lui Cuza Vodă a fost transmis rapid în Franța prin Ion C. Brătianu și Eugeniu Carada, care l-au folosit pentru înlăturarea lui și aducerea pe tronul României a unui prinț străin.

Însă generalii Ioan Emanoil Florescu și Savel Manu, precum și colonelul Alexandru Ioan Solomon au rămas fideli lui Cuza.

Data conspirației a fost hotărâtă de un comitet care se întrunea în „Pasajul român”, deci la doi pași de Palat.¹⁴ Conspiratorii au putut acționa în

¹³ General Al. Candiano-Popescu, *op. cit.*, vol.I, București, 1944, p. 93.

¹⁴ *Istoria României*, vol. IV, p. 521.

voie, întrucât șeful Siguranței statului, I.G.Valentineanu, l-a trădat pe Cuza Vodă. El a recunoscut această trădare abia după 32 de ani, când și-a scris memoriile: „*Mărturisesc franc și în sinceritate - avea să recunoască acesta - că nu sciam că anti-Cuziștii, prin marele conspirator al lor, C. A. Roseti care era sufletul coalițiunii de resturnare, isbutiseră să atragă în coalițiune pe unii din ofițeri cari fuseseră cei mai devotați și credincioși lui Cuza-Vodă. Aceasta m'a făcut de nu am denunțat Domnitorului Cuza la care aveam intrare liberă în orice timp, complotul și pericolul iminent de care era amenințat în fiecare zi*”. El a fost sincer, afirmând că: „*Nu am denunțat complotul pentru că luasem angajamentul de onoare către marele conspirator și organisator al coalițiunii de resturnare, C. A. Roseti, de a păstra secretul ce-mi încredințase pe parola de onoare, și nu aprobam resturnarea, ci îndreptarea Domnului. M-am ținut de cuvânt având și convingerea intimă că nu vor reuși ca să-l răstoarne*”.¹⁵

Profitând de complicitatea șefului Siguranței statului, complotiștii au răspândit scrisori anonime și afișe care anunțau „revoluția” la 24 ianuarie 1866, când urma să se organizeze la Palat un bal ocazionat de împlinirea a șapte ani de la alegerea lui Cuza Vodă ca Domn în Țara Românească. Însă, din cauza refuzului protipendadei de a participa, acel bal nu a mai fost organizat la Palat, ci la reședința familiei Suțu. Cu acea ocazie, Cuza Vodă s-a întâlnit, din nou, cu Constantin Moruzi, și a asistat la performanțele lirice ale amantei sale în „*La Favorite, scene d'opéra chantée par Mme Marie Obrenovici*”. Probabil că în acel moment, Maria Obrenovici fusese deja atrasă în conspirația împotriva lui Cuza, din motive care nu au fost date niciodată în vileag: cumpărarea cu bani (Eugeniu Carada), răz bunare (varianta Elena Doamna), presiuni din partea familiei sale (Catargiu). La acest bal, consulul italian i-a spus ministrului de Externe român că „*țara voastră stă pe un vulcan; regret că sunt consul; nu pot să vă spun mai multe*”.

În noul context, complotiștii au stabilit noaptea de 8/9 februarie 1866 ca moment al loviturii de stat și al detronării lui Cuza Vodă. În seara zilei de 8 februarie 1866 s-a organizat un bal la Teatrul Național, cu prilejul aniversării intrării lui Cuza Vodă în București. Cu acea ocazie, atât consulul general al Italiei, cavalerul Anibal Strambio, cât și consulul Rusiei, baronul de Offenberg, l-au avertizat pe Cuza Vodă despre iminența unei lovituri de stat. După cum avea să afirme ulterior Alexandru V. Beldiman, șeful Poliției Capitalei, „*Scrisori anonime, avertismente verbale curgeau droaie, atât la Palatul*

¹⁵ Valentineanu, *op. cit.*, p.16.

domnesc cât și la prefectura Poliției".¹⁶ Însă, un jurnalist și poet satiric, pe nume Nicolae T. Orășanu, redactorul ziarului „*Ghimpele*”, a aflat ceea ce șeful Siguranței statului a tăinuit: amănunte despre organizarea complotului privind detronarea lui Cuza Vodă. Acesta l-a înștiințat pe Domnitor,¹⁷ avertizându-l că Nicolae Haralambie a intrat în „*conspirație*” și-l va trăda.

Cuza Vodă a primit această veste aproape indiferent, adăugând: „*Colonelul N. Haralambie trădător?...asta nu se poate!*”. Apoi, a dispus măsuri de protecție „la vedere”, fapt ce i-a făcut pe complotiști să amâne din nou punerea în acțiune a planului. Astfel, la balul respectiv nu s-a întâmplat nimic grav. Cu o săptămână înainte de noaptea de 11 februarie Cuza Vodă, văzându-l pe colonelul Nicolae Haralambie că e trist, l-a întrebat care este motivul tristeții sale. Acesta i-a răspuns că lipsa banilor îl face să fie trist, întrucât nu-și poate nici scoate hainele cele noi de la croitor. Atunci, Cuza Vodă l-a bătut pe umăr și, râzând, i-a oferit banii necesari.

Văzând că Domnitorul țării nu a reacționat violent și nu a ordonat măsuri de reprimare, complotiștii au continuat pregătirea acțiunii de detronare. Astfel, au stabilit noaptea de 10/11 februarie 1866 pentru executarea acelei acțiuni, care trebuia să ia forma unei lovituri de Palat. Pentru aplicarea planului complotului, „*monstruoasa coaliție*” a lansat o amplă campanie de dezinformare prin presă, în care susținea că domnitorul Cuza Vodă intenționa să se alieze cu Rusia. Campania de dezinformare și-a atins ținta și a blocat relația domnitorului cu împăratul Napoleon al III-lea.

În 10 februarie 1866, complotiștii au trecut la acțiune, urmând planul conspirației pas cu pas, astfel: la ora 16.00, militarii-comandanți, respectiv: Nicolae Haralambie (comandantul Regimentului de artilerie de la cazarma Malmaison), Dimitrie Kretzulescu (șeful Diviziunii militare teritoriale Muntenia) și Dimitrie Lecca (comandantul Batalionului I vânători, garda

¹⁶ *Idem.*, p.111.

¹⁷ Nicolae T. Orășanu era urmașul stolnicului Giani Orășanu, care îl adăpostise pe Tudor Vladimirescu, fiind om de mare încredere al acestuia. Tatăl său, pitarul Teodor Orășanu, nepot al stolnicului Giani Orășanu, făcuse parte din Tribunalul Polițienesc sub sceptrul lui Barbu Știrbey. El s-a evidențiat începând cu alegerea lui Cuza Vodă în zilele de 22-24 ianuarie 1859, când a făcut jocul lui C.A. Rosetti, apoi a ajuns comisar de poliție al „*Culorii de Roșu*”, locuind în acel sector, în casa părintească de pe strada Poetului nr.7. A devenit apoi ziarist antisistem și împotriva lui Cuza Vodă, fapt pentru care a fost arestat de cinci ori, devenind un client obișnuit al Închisorii Văcărești! Însă, din postura de „om de lume” a aflat despre complotul pus la cale de „amicul” Eugeniu Carada, însă nota sa informativă a fost ignorată de Cuza Vodă, fiindcă depășise sorocul celor 7 ani de domnie și nu mai avea motive de luptă.

Palatului) s-au întâlnit, în secret, acasă la Alexandru Candiano-Popescu. Acolo „s-au hotărât cele din urmă dispoziții în privința mișcării, fixându-se ceasul eșirii trupelor din cazarmă la orele 2 noaptea, sub pretext că se va face un *marș militar*”. Cu acel prilej, cei 4 ofițeri-conspiratori:

- au ales cu mare precauție ofițerii care trebuiau să-i aresteze pe membrii „*camarilei*”, precum și pe Cuza Vodă; la arestarea „*camarilei*” urmau să participe locotenentul Berendei Anton, locotenentul Manolescu;

- la arestarea lui Cuza Vodă urmau să participe trei ofițeri cu grad de căpitan, toți francmasoni, respectiv: Costescu Anton, Lipoianu Alexandru și Pillat Constantin (ginerele lui C. A. Rosetti, care primise aprobarea și sprijinul financiar al lui Cuza Vodă pentru a merge la completarea studiilor în străinătate!); aceștia urmau să fie sprijiniți, în interiorul Palatului, de comandantul gărzii din acea seară, locotenentul Mălinescu Vasile;

- au fost stabiliți ofițerii care urmau să-i aresteze pe ofițerii din conducerea Armatei, care rămăseseră loiali lui Cuza Vodă; pentru arestarea generalilor Savel Manu, ministru de război și Ioan Emanoil Florescu, comandantul oștirii, a fost desemnat căpitanul Candiano-Popescu Alexandru (comandantul Bateriei călărețe în regimentul de la Malmaison); acesta era nemulțumit că Domnul și-a adoptat „*copiii bastarzi*” cărora ofițerii umiliți trebuie să le prezinte zilnic onorul la Palat și care vor constitui „*dinastia Cuza*”;¹⁸

- a fost stabilit rolul Mariei Obrenovici; aceasta a primit misiunea să-l țină pe Domnitor la jocul de cărți până noaptea târziu, pentru a fi asigurată prezența certă a acestuia în Palat (știindu-se că obișnuia să iasă deghizat în oraș);

- a fost dată o misiune specială căpitanului Candiano-Popescu Alexandru, căruia Domnitorul îi plătise datorii ale familiei, îl promovase în ierarhia militară și pe care-l considera „*unul dintre cei mai buni și iubiți ofițeri ai mei*”;¹⁹ acesta trebuia să-i aresteze pe generalii Ioan Emanoil Florescu și Savel Manu, pentru a anihila conducerea Armatei fidelă lui Cuza Vodă.

- au fost informați că pentru transportarea lui Cuza Vodă într-un loc sigur, Ion Ghica, unul dintre capii conspirației, a pus la dispoziție trăsura sa.

¹⁸ Sabina Cantacuzino, *Din viața familiei Ion C. Brătianu*, Editura Albatros, București, 1993, p.80. De la Dimitrie Sturdza, autoarea știa că cei doi copii înfiați de Cuza erau fiii lui Cezar Librecht, concepuți cu Maria Obrenovici, născută Catargi, deținând și dovezi în acest sens, pe care le ținea ascunse atâta timp cât cei doi nu ridicau capul „*spre ce nu li se cuvine*”, adică ar avea pretenții vizând succesiunea la tronul României.

¹⁹ Alexandru Candiano-Popescu, *op. cit.*, p.90.

Probabil că Nicolae Haralambie, colonelul adulat de politicienii-conspiratori, i-a informat pe ceilalți că acțiunea va fi sprijinită de popor, așa cum promisese C.A. Rosetti; în acest sens, un anume Costache Ciocârlan, prefectul de Ilfov, un negustor de mâna a doua, om de încredere al lui C.A. Rosetti, urma să adune aproximativ 4.000 de „cetățeni” care să producă în piața Palatului o manifestație menită să simbolizeze voința poporului de a-l detrona pe Cuza Vodă.

În acel context, a fost dezvăluită Locotenența domnească, formată din Nicolae Golescu, Lascăr Catargiu și colonelul Nicolae Haralambie și a fost făcut cunoscut actul de demisie pentru Cuza Vodă, compus de Ion Ghica și C. A. Rosetti, având următorul conținut conceput de către capii politici ai conspirației: *„Noi, Alexandru Ioan Cuza, conform dorinței națiunii întregi și a angajamentului ce am luat la suirea mea pe tron, depun astăzi, 11/23 februarie 1866, cârma Guvernului în mâinile unei Locotenențe Domnești și a unui Minister ales de popor”*. Însă, pentru asigurarea reușitei arestării lui Cuza Vodă și a preveni orice „defecțiune”, „roșii”, adică liberalii lui C.A. Rosetti, și-au luat o măsură de siguranță, asigurând un „frantiror” prahovean, pe nume Stan Popescu.²⁰ În 9 februarie 1866, Anton Arion, membru marcant al facțiunii „roșiilor”, fost prefect de județ, a mers la Ploiești și i-a cerut lui Stan Popescu, în numele lui C.A. Rosetti, să vină urgent la București. În 10 februarie 1866, Anton Arion și Stan Popescu au plecat spre Capitală, iar pe drum Anton Arion l-a informat că urmau să-l ridice pe Cuza Vodă din Palat. După cum avea să mărturisească peste ani Stan Popescu, el a rămas pe gânduri *„foarte mirat de ciudățenia planului, mai cu seamă că nici cu-n preț nu credeam că oștirea e unită cu noi”*. I-a spus lui Anton Arion că a cetit și el „ceva Istorie”, dar n-a dat *„peste asemenea întâmplare”*. Apoi a adăugat că a găsit *„domnitori înveninați prin băuturi, mâncări, împușcați, răpiți dupe drum, goniți etc.”*, *„dar să intri în chiar camera din Palatul păzit de soldații cei mai credincioși, de unde să-l rădici bun sănătos, așa ceva poate că n-am cetit, n-am auzit...”*

Anton Arion și Stan Popescu au ajuns la București, iar ultimul a fost trimis la casa lui C.A. Rosetti, unde a observat cum persoane implicate în conspirație

²⁰ Stan Popescu s-a născut la Breaza, județul Prahova, în 1830. S-a alăturat mișcării liberalilor roșii ploieșteni, fiind un militant activ pentru unirea din 1859. În anul 1862 a plecat în Italia și s-a alăturat acțiunii lui Garibaldi. Din Italia, a plecat în Polonia, unde a participat la mișcarea revoluționară poloneză, iar în anul 1864 s-a întors acasă. Pe tot parcursul periplului său a trimis corespondențe despre evenimentele la care a luat parte ziarului „Românul” al lui C.A. Rosetti. Stan Popescu e cunoscut astăzi mai degrabă ca unul dintre personajele schițelor lui I.L. Caragiale („Boborul”).

veneau și plecau, primind diferite misiuni. Iată cum descrie întâlnirea cu C.A. Rosetti: „*Pândind un moment, mă apropiai și cu mare sfială zisăi: Dle Rosetti, în aceste împrejurări foarte grave, dați-mi voe....Nici n-apucaiu să închei bine cel din urmă cuvânt, când Rosetti se sculă asupra-mi ca o adevărată furtună, ochii i se aprinse[ră], părul i se rădică și bătând din mâni și picere îmi zise necăjit: Și tu ai venit să mă judeci? Să mergi, să mergi (și punându-și amândouă mânele la gât), eu sunt cu nevasta și copiii în lanțurile morții, ai înțeles? Înmărmurit, mă închinaiu, răspunzând: «Merg, Dle Rosetti, merg...»*”.

În seara zilei de 10 februarie 1866, pentru înșelarea vigilenței Poliției Capitalei, Maria Rosetti a organizat o recepție la care unii membri ai conjurației au primit misiunea de „*a ține la joc de cărți până târziu pe funcționarii și ofițerii superiori din cauza cărora lovitura ar fi fost periclitată*”. De asemenea, Ion Ghica, împreună cu soția, a invitat în locuința sa conspiratori și fideli ai Domnitorului, pentru a asista la un concert al violonistului rus Wieniawski. Singurii ofițeri-comandanți de mari unități militare, rămași fideli lui Cuza Vodă, au fost colonelul Alexandru (Ioan) Solomon, comandantul regimentului de cavalerie (care din 30 ianuarie 1866 fusese numit Ministru de război, înlocuindu-l pe Savel Manu), Alexandru V. Beldiman, prefectul Poliției Capitalei și colonelul Alexandru Zefkari, șeful Comendurii Garnizoanei București.

Alexandru V. Beldiman a fost păcălit de C.A.Rosetti, fiind invitat acasă la el, „*la o partidă de cărți*”, pentru a-i distra atenția de la ceea ce se pregătea, iar Alexandru Zefkari n-a fost informat de subalterni despre mișcările de trupe executate de subunitățile Regimentului 7 linie în cooperare cu două baterii de artilerie, care au traversat orașul *București* și au ocupat poziții de luptă în jurul Palatului Domnesc.

Stan Popescu și Anton Arion au plecat de la C. A. Rosetti împreună cu căpitanul Costescu Anton, Radu Ionescu (probabil cel ales deputat al județului Argeș la *Constituanta* din anul 1864 și numit director al Ministerului Cultelor și Instrucțiuni Publice în anul 1865) și Ștefan Fălcoianu (care avea, din anul 1865, gradul de maior), cu o trăsură în care au transportat o ladă cu arme și muniții, pe care le-au dus la cazarma din Dealul Spirii. Apoi, Stan Popescu, împreună cu alți conspiratori civili, au așteptat lăsarea nopții în șanțul grădinii Cișmigiu, în spatele Palatului domnesc, pentru a intra în acțiune.

Cuza Vodă a cinat împreună cu Doamna Elena. În jurul orei 19.00, un tânăr sibian pe nume Gheorghe I. Dogărescu (Dogărașcu), angajat în redacția gazetei „*Trompeta Carpaților*”, a reușit să pătrundă în Palat și i-a înmânat

Domnitorului un mesaj din partea directorului Cezar Bolliac. Istoricul A. D. Xenopol afirma că acest aducător de vești rele a fost un „băiat de prăvălie”. Acesta l-a înștiințat că „patru mii de oameni înarmați de la cazarma Malmaison vor năvăli în palat pentru a-l sili să abdice de pe tron, când la o anumită oră din noapte se vor trage clopotele de la toate bisericile din oraș”.

Cezar Bolliac a avut informația de la locotenentul August Gorjan din Batalionul 1 Vânători, care asigura paza Palatului. Doamna Elena Cuza, martor la această scenă, a descris astfel într-un interviu publicat cu câteva luni înainte de deces (survenit la 2 aprilie 1909) momentul trădării lui Cuza Vodă: „Era în seara de 10 februarie pe la orele 7, când treceam la masă împreună cu Cuza. Vedem un băiat de prăvălie care, nu știm prin ce minune, pătrunsese în palat, că se apropie de noi și spune că la noapte mii de oameni au să năvălească cu armele în palat. Cuza reținu băiatul și trimise între alții și după colonelul Haralambie, la care bărbatul meu ținea foarte mult și care avea comanda trupelor din garnizoana Capitalei”. La rândul său, I.G.Valentineanu, șeful Siguranței statului, avea să relateze, peste mai bine de trei decenii, că în 10 februarie, pe la ora 7 seara, „un individ s-a prezentat la Palat”, cerând a vorbi cu Vodă, care tocmai în acel moment cobora la masă. Cuza Vodă l-a întrebat ce are a-i spune ? „Măria Ta ! răspunse acesta, o revoluție e gata a izbucni la noapte”. Însă, fără a-l lăsa să termine ce avea de spus, Cuza Vodă, deprins cu asemenea denunțuri, scoase din buzunar o liră, o oferă denunțatorului și-i mulțumi pentru gest și faptă. Însă, „băiatul de prăvălie” a refuzat lira, adăugând: „Nu am venit să cer pomană. Voesc a spune că la miezul nopții patru mii de oameni sunt gata a suna clopotele de la toate bisericile, a se arunca asupra cazarmei Malmaison, lua puște, și a veni la Palat pentru a sili pe Măria Ta să abdică”.²¹

Cuza Vodă a fost impresionat și intrigat de refuzul „băiatului de prăvălie” de a primi bani, invitându-l „să stea în odaia aghiotantului”. Apoi l-a chemat pe colonelul Nicolae Haralambie, comandant al tuturor trupelor din garnizoana București, pentru a-i raporta ce cunoștea despre așa-zisa revoluție care urma să se desfășoare în acea noapte. Discuția dintre Cuza Vodă și acesta a fost descrisă peste mulți ani de Doamna Elena Cuza, care stătea în „sala de mâncare” când a venit colonelul respectiv:

„- Auzi, măi Haralambie, ce se vorbește, îi spune Vodă cu aer de plictiseală. Se pregătește pentru la noapte revoluție mare și tu nu știi nimic.

²¹ Valentineanu, op. cit, p.111.

- Nu știi, Măria Ta, răspunse flegmatic Haralambie.

- Ba încă au să năvălească în palat în timpul nopții, adăugai eu, sculându-mă de la masă.

- Nu crede, mărită doamnă, zise el. Poporul Capitalei are admirație pentru Măria Voastră, iar Domnitorul poate conta pe armata sa, legată prin jurământ. Și, apoi, ca să ajungă cineva la Măriile Voastre, doar va trebui să treacă mai întâi peste corpul meu”.

Doamna Elena Cuza spune că după acea discuție au trecut „din sala de mâncare în biroul de lucru”, iar Cuza Vodă l-a rugat pe colonelul Nicolae Haralambie ca, „pentru orice eventualitate, să îndoiască garda în acea noapte la Palat”. Însă, după ce a părăsit în grabă Palatul domnesc, colonelul Nicolae Haralambie a fugit la șefii conspirației, cerându-le să acționeze de urgență, chiar în acea noapte, întrucât Domnitorul devenise suspicios și putea să dea peste cap planul conspirației.

Cuza Vodă l-a chemat la el pe maiorul Dimitrie Lecca, comandantul Batalionului 1 Vânători, care asigura garda Palatului, și i-a ordonat să dubleze garda. Apoi a dat ordin „să fie chemat prefectul Poliției și comandantul garnizoanei”, adică oamenii care trebuiau să știe tot ce mișca în București: Alexandru Beldiman, prefectul Poliției Capitalei, avea în subordine „poliția uliței”, iar colonelul Alexandru Zefkari, comandantul Garnizoanei București, avea în subordine „poliția garnizoanei”.

Doamna Elena Cuza, având presimțiri sumbre, s-a despărțit de soț, deplasându-se în aripa Palatului dinspre biserica Kretzulescu, unde i-a culcat pe cei doi copii adoptați, pe care-i iubea ca o mamă. Înainte de a se culca, l-a rugat pe colonelul Nicolae Pisoschi, aghiotantul lui Cuza Vodă, să aibă grijă de Domnitor, deoarece auzise de conspirația ce se punea la cale.

La ora 8.00 seara, Alexandru V. Beldiman și colonelul Alexandru Zefkari au fost introduși în cabinetul lui Cuza Vodă. Alexandru Beldiman a vorbit cu „băiatul denunțător”, care i-a repetat ceea ce spusese cu un ceas mai înainte. Cuza Vodă l-a întrebat pe Alexandru Beldiman „Cum se mișcă în București patru mii de oameni, gata a se întruni la noapte pentru a se arunca asupra cazarmei Malmaison, fără ca Poliția să simtă ceva? Apoi, întorcându-se către colonelul Alexandru Zefkari, a adăugat: „Cum e păzită cazarma din care

este a se lua așa ușor puște?” Alexandru Beldiman îi mărturisi lui Cuza Vodă că nu știa nimic, dar că „*acest început de revoluțiune*” i se părea straniu.²²

Deci, cei doi responsabili cu ordinea și liniștea publică susțineau că nu știau nimic de un asemenea atac, încercând să-l convingă pe Domnitorul țării că nu poate fi vorba de „*revoluție*”, deoarece „*poporul e liniștit*”.

Apoi, Alexandru V. Beldiman i-a raportat lui Cuza Vodă că va veni iarăși, înainte de miezul nopții, să-i raporteze care-i starea de fapt în Capitală, după ce vor fi verificate toate ulițele din București. Însă, când avea să-și dea seama de ceea ce se întâmpla în acel moment în cazărmile din București, avea să regrete, astfel: „*Colonelul Zefkari, să spue, ce a făcut în acea nefastă noapte, și dacă a inspectat toate cazărmile din Capitală? D-sa avea poliția garnizoanei...*”²³ (Deci, prefectul Poliției Capitalei l-a suspectat de trădare pe colonelul Alexandru Zefkari).

După plecarea acestora, Cuza Vodă l-a chemat la el pe maiorul Dimitrie Lecca și l-a întrebat dacă dublase garda, așa cum ordonase. Acesta l-a asigurat că a luat măsurile ordonate de Domnitor și că nu se vor produce evenimente deosebite.

După ce a părăsit Palatul, Alexandru V. Beldiman s-a dus la Prefectura Poliției Capitalei pentru a se documenta. Acolo a văzut rapoartele agenților de poliție, din care reieșea că orașul București „*era liniștit*”. Însă ceea ce auzise din gura lui Cuza Vodă l-a pus pe gânduri, creîndu-i o stare de mare neliniște. El nu putea să conceapă că în acea noapte 4.000 de orașeni urmau să tragă clopotele ca semnal al revoluției, apoi să meargă la cazarma „Malmaison” de unde urmau să ia arme cu care să asalteze Palatul domnesc. De aceea, pentru verificarea informațiilor, a dat ordin ca la ora 10 seara tot personalul superior pus sub ordinele sale să se afle la Poliție.

Apoi, însoțit de colonelul Grigorie Serurie, comandant al Gărzii Civice (unul dintre conjurați), a colindat mahalalele cele mai populate, verificând locuințele opozanților cunoscuți și căutând germenii răzmeriței de care se tot zvonea. Dar n-a găsit nimic, peste tot domnind „*liniștea cea mai mare*”. Când a văzut că și la C. A. Rosetti acasă era „*zaiafet mare*”, deci nici gând de conspirație, s-a liniștit. După cum avea să scrie polițistul V. Dașchevici, acesta s-a dovedit „*cu totul străin de rolul proeminent ce-l are prefectul Poliției Capitalei*”. El nu a aflat decât a doua zi că în cazărmi „*nu domnia acea liniște*”.

²² Valentineanu, *op.cit.*, p.111.

²³ Valentineanu, *op.cit.*, p.112.

Către ora 10 din noapte, Alexandru Beldiman s-a întors la Prefectura Poliției Capitalei, unde îl așteptau comisarii-inspectorii de „vopsele” (sectoare) și comandanții „sergenților de oraș” (viitorii gardieni publici, actualii agenți de ordine publică). Le-a comunicat tot ce aflase de la „tânărul denunțator” și a ascultat rapoartele verbale. Apoi a dat dispoziție să se mai întâlnească în acea noapte după orele 11.00, după raportul prezentat lui Cuza Vodă, la cârciuma „Hugues”, în piața Teatrului, în piața Palatului sau în piața Episcopiei.²⁴

În jurul orei 11 și jumătate din noapte, Alexandru V. Beldiman a ajuns din nou la Palatul domnesc pentru a fi primit de Cuza Vodă. Unul dintre ofițerii complotiști, căpitanul Mălinescu Vasile, ofițer din garda Palatului, l-a văzut suind scările Palatului domnesc. În acel moment, conspiratorii s-au îngrozit, crezând că a venit să-l scoată pe Cuza Vodă din Palat. Conform misiunii primite, a stat la pândă, pentru a sesiza dacă Vodă a aflat despre ceea ce se punea la cale. Întrevederea a durat puțin, iar în raportul său a descris sintetic activitățile protipendadei Bucureștilor, sintetizate în următoarele expresii: „*bal la liberali, concert la conservatori, liniște în mahalale, program de somn în garnizoană*”. Însă a reînnoit în fața lui Cuza frica de asasinat. El l-a asigurat „*că o revoluțiune în București sau în țară este imposibilă*”, astfel că Domnitorul și-a păstrat credința că Batalionul 1 Vânători îl va apăra la nevoie.

Alexandru V. Beldiman avea să-și amintească: „*Pare că îl aud zicându-mi: Nenorocită zi pentru revoluționari, dacă vor ataca Palatul în această noapte. Ei nu știu, se vede, că sunt astăzi păzit de dragii mei vânători*”.²⁵ După ce a ieșit din Palatul domnesc pentru a se urca în trăsură, Alexandru V. Beldiman, cu șapca albă bine îndesată pe cap, și-a ridicat gulerul mantalei, fiindcă ploua și era frig. În acel moment a fost oprit în mod diplomatic, pentru a fi recunoscut, de către locotenentul Mălinescu Vasile, unul dintre ofițerii complotiști. Acesta a crezut că Domnitorul se îmbrăcase cu hainele prefectului Poliției Capitalei, pentru a se furișa deghizat din Palatul domnesc. Alexandru V. Beldiman și-a arătat fața, dar n-a sesizat ciudățenia acestui gest neconform cu ceremonialul de la Palat, dar și cu regulile disciplinei militare. A aflat, însă, a doua zi motivul acestui „*act de politețe exagerată*” din partea căpitanului Mălinescu Vasile.

Cu conștiința împăcată a „*lucrului bine făcut*”, Alexandru V. Beldiman s-a gândit ca înainte de a ajunge acasă, să treacă pe la cârciuma „Hugues” din piața Teatrului. Pe drum s-a întâlnit cu unul dintre șefii de sergenți care i-a

²⁴ Valentineanu, *ibidem*

²⁵ Valentineanu, *op.cit.*, p.112-113.

raportat că liniștea domnea pretutindeni, dar că, din precauție, „a tăiat toate funiile atârinate la clopoțele bisericilor”. Însă, a fost ignorată Biserica Kretzulescu din vecinătatea Palatului domnesc, sub motivul că presupușii conspiratori nu vor avea curajul să acționeze atât de aproape de Palatul domnesc, unde putea interveni urgent maiorul Dimitrie Lecca cu Batalionul 1 vânători. Prefectul Poliției Capitalei n-a aflat până în acel moment că C.A. Rosetti trimisese în clopotnița bisericii Kretzulescu doi „juni” din societatea „Progresul”, care, alături de observatori trimiși de colonelul Dimitrie Kretzulescu (comandantul regimentului de infanterie de la cazarma Cuza) și de un om de încredere trimis de maiorul Dimitrie Lecca, supravegheau Palatul domnesc și raportau orice mișcare care strica planul conspirației.

La cârciuma „Hugues” se aflau „junii” Societății „Progresul”, care urmăreau tainic desfășurarea planului privind înlăturarea lui Cuza Vodă, precum și alți conjurați, așezați la mese: colonelul Nicolae Haralambie, colonelul Dimitrie Kretzulescu, căpitanul Alexandru Candiano-Popescu, maiorul Dimitrie Lecca și alții. Aceștia așteptau într-o liniște aparentă declanșarea torentului conspirației, care însemna blocarea Palatului domnesc de către ofițerii din interior și trupele din cazărmile din București, urmată de obligarea lui Cuza Vodă să abdice. La un moment dat, în acea cârciumă a apărut și Cezar Librecht, aghiotantul domnesc, directorul general al Poștelor și Telegrafului, despre care complotiștii știau că era cinic, desfrânat și intrigant. Astfel, în vreme ce în întunericul capitalei se plămădea complotul pentru detronarea șefului statului, la cârciuma „Hugues” s-au întins mesele de joc pentru poker, la care participau, amestecat, complotiști împotriva Domnitorului și fideli ai acestuia. Jucători de bază erau Cezar Librecht, Alexandru V. Beldiman, Mihail Marghiloman, fostul prefect al Poliției Capitalei, destituit după „răzmerița” din București din 3 august 1865. Alexandru V. Beldiman a fost lăsat de ofițerii conspiratori să câștige la jocul de cărți. La un moment dat, acesta și-a adus aminte că are o funcție de răspundere, dând ordin ca șefii sergenților și vardiştilor să vină la crâșma „Hugues” și să raporteze tăierea funiilor clopotelor și ce-au constatat prin supravegherea casei lui C. A. Rosetti.

În acea vreme, C. A. Rosetti își vedea aparent liniștit de petrecerea la care invitase protipendada bucureșteană pe care o trata cu vin de la Florica, moșia Brătienilor. Acolo se aflau cucoanele Racoviță, Golescu, Mary Grant, soția lui C.A. Rosetti și sora juristului Effingham Grant, proprietarul întregului cartier Grant din București), ieșeanul Atanase Panu, inginerul Lahovary, juristul

Nicolae Blaremborg, redactorul revistei „*Steaua Dunării*” Radu Ionescu, Dimitrie Polizu, generalul Nicolae Golescu și Costache Ciocârlan (amândoi arestați pentru opoziție în anul 1865) etc.

După jocul de cărți de la crâșma „Hugues”, ofițerii complotiști s-au dus tainic la cazărmi, pentru a comanda trupele din subordine spre Palatul domnesc. La rândul său, Alexandru V. Beldiman a plecat spre casă, lăsându-l pe colonelul Grigorie Serurie să se ocupe de asigurarea ordinii și liniștii publice. După ce a ajuns acasă a dat ordin birjarului său să vină să-l ia la șase dimineața. Apoi a stat pe gânduri mai bine de un ceas și, îmbrăcat, s-a aruncat pe pat pentru a fi gata „*la orice întâmplare*”.²⁶

*

3. Capturarea Domnitorului țării de către militari complotiști

Sub acoperirea ordinului dat de Cuza Vodă, maiorul Dimitrie Lecca a trecut la aplicarea planul conspirației. În acest sens, a adus Batalionul 1 Vânători în spatele palatului, în timp ce Costache Ciocârlan și câțiva oameni ai săi s-au ascuns și au așteptat în clădirile dinspre grădina Cișmigiu. La rândul său, colonelul Grigorie Serurie s-a deplasat lângă Biserica Luterană, unde în scurt timp a mobilizat negustori și meseriași (tabaci, tutungii) din Garda Civică, loiali șefului lor, pentru ca la semnalul convenit să pornească spre Palatul domnesc.

În Palatul domnesc a pătruns grupul de ofițeri complotiști (căpitani și locotenenți), sub comanda căpitanului Costescu Anton, respectiv: Lipoianu Alexandru, Berendei Anton, Handoca și Gheorghiu; aceștia au fost adăpostiți de căpitanul Pillat Constantin, ofițer de gardă, care avea cameră la parterul Palatului. Lor li s-a alăturat și „garibaldianul” Stan Popescu din Ploiești (introdus de către C.A.Rosetti, în ultima instanță, în grupul operațional, pentru siguranța politică a reușitei acțiunii militare).

Complotiștii pătrunși în Palatul domnesc au simțit că planul ar putea fi dat peste cap. De aceea, au adus în grabă de acasă la Palatul domnesc pe Maria Obrenovici. C. A. Rosetti a aflat de la ofițerii din garda Palatului domnesc și de la „junii” din turla bisericii Kretzulescu despre sosirea Mariei Obrenovici și a crezut că aceasta va da în vileag conspirația. A vrut să amâne acțiunea de înlăturare a lui Cuza Vodă, dar, pe propriul său risc, s-a decis să aștepte derularea evenimentelor. Însă Maria Obrenovici a lucrat pentru conspiratori,

²⁶ Valentineanu, *op. cit.*, p.113.

căci, împreună cu grecul Sachelaridis, cartofoar înrăit, l-au ținut pe Cuza Vodă la jocul de *whist* până târziu în noapte.

După ce s-au retras de la jocul de cărți, Cuza Vodă și Maria Obrenovici au intrat în iatacul de la etaj, iar în iatacul alăturat se afla Doamna Elena împreună cu copiii lui Cuza Vodă și ai amantei sale, asistați de camerista franceză Florentine. Maria Obrenovici a așteptat ca Domnitorul să adoarmă pentru a descuia ușa iatacului, astfel încât ofițerii complotiști desemnați să poată pătrunde nestingheriți și să-l aresteze.

În jurul orei 2.00 din noapte, trupele conduse de complotiști s-au pus în mișcare spre Palatul domnesc, deși colonelul Nicolae Haralambie, în urma întrevederii cu Cuza Vodă, începuse să oscileze. Regimentul de artilerie comandat de Nicolae Haralambie a pornit de la cazarma „Malmaison” cu roțile tunurilor învelite în paie și cârpe, să nu facă zgomot. Tot de la cazarma „Malmaison” a pornit și „Bateria călăreață” comandată de Alexandru Candiano-Popescu. De asemenea, trupele de sub comanda colonelului Dimitrie (Mitică) Kretzulescu au ocupat poziții în piața Palatului domnesc. Aici au așteptat ordin de asalt asupra Palatului domnesc, știind că vor coopera cu militarii din Batalionul I Vânători comandat de maiorul Dimitrie Lecca. Însă nu toți comandanții au știut pentru ce se executau manevrele din acea noapte. De pildă, în piața Teatrului Național fuseseră aduse efective din Regimentul 1 de infanterie comandat de maiorul Saegiu. Acesta, neștiind pentru ce se afla în acel loc și ce trebuia să facă, l-a întrebat pe colonelul Călinescu Anastasie care trecea întâmplător pe acolo, în fuga calului. Acesta i-a răspuns din fuga calului: „Ce, nu știi? L-au făcut pe Cuza împărat”. Atunci, maiorul Saegiu a tras sabia și a strigat: „Trăiască împăratul!”, iar soldații i-au răspuns „cu urale”.²⁷

Pentru a preveni orice defecțiune în aplicarea planului, ofițerii complotiști au trecut la arestarea ofițerilor superiori, a prefecților și comisarilor de Poliție care rămăseseră fideli lui Cuza Vodă. Astfel, în plină noapte a început vânătoarea de vrăjitoare în care au fost vânați, în primul rând, ofițerii comandanți. Pe la ora 2.00 după miezul nopții, prefectul Poliției Capitalei Alexandru V. Beldiman s-a pomenit cu căpitanul Grigore Ipătescu, din regimentul al 7-lea de linie, comandat de colonelul Dimitrie Kretzulescu, că intră în odaia sa cu 20 de soldați. El îl deșteaptă și-i zise:²⁸ „D-le Prefect! Din ordinul Domnitorului sunteți arestat.

²⁷ Constant Răutu, *Eugeniu Carada. Omul și opera (1836 -1910)*, Editura „Ramuri”, Craiova, 1940, p.77.

²⁸ Valentineanu, *op. cit.*, p.113-114.

Alexandru V. Beldiman nu s-a putut opri de a-l întreba: „*Ce vorbești ? D-le căpitan! Eu am văzut pe Domnitor acum câteva ore*”. „*Vă repet: din ordinul lui Cuza-Vodă*”, îi răspunse căpitanul. Astfel, Alexandru V. Beldiman se sculă îndată pentru a-l urma pe domnul căpitan, apoi a fost condus la Corpul de gardă de la Palatul domnesc și pus sub paza unei santinele. Trecând sub escortă prin piața Teatrului, a văzut pe colonelul Nicolae Haralambie strigând, dar în mijlocul zgomotului nu a putut auzi cuvintele rostite de el. A doua zi a aflat că întreba pe „*C. A Rositi*”: *Unde e poporul care promisesese că va veni să ia parte la resturnarea lui Cuza Vodă?*”²⁹

În acel timp, ofițerii complotiști l-au arestat și pe colonelul Alexandru (Ioan) Solomon, comandantul Regimentului de cavalerie, considerat unul dintre cei mai fideli susținători ai lui Cuza Vodă.³⁰ Însă acesta a izbutit să evadeze și să ajungă la regimentul său, unde s-a aflat în siguranță. Căpitanul Candiano-Popescu Alexandru, conform misiunii primite de la capii complotiștilor, l-a arestat pe Cezar Librecht (de la cârciuma „Hugues”?), apoi i-a reținut pe generalii Ioan Emanoil Florescu și Savel Manu.³¹

Palatul domnesc a fost înconjurat de trupe ale Armatei loiale conspiratorilor, precum și de „*trupe auxiliare*”, din Garda Civică (ce reprezenta poporul!). În jurul orei 4.00, în plină noapte, grupul de ofițeri complotiști pătrunși în Palat au ieșit din camera de gardă, unde până atunci au stat ascunși. O parte dintre ei s-au ocupat de arestarea unor membri ai camarilei lui Cuza Vodă, care locuiau în Palat: colonelul Nicolae Pisoschi, Iordache Lambrino și Baligot de Beyne. Celălalt grup, din care au făcut parte căpitanii Costescu Anton, Lipoianu Alexandru și Pillat Constantin, împreună cu Stan Popescu, însoțiți de căpitanul Mălinescu Vasile, ofițerul de gardă, care le-a arătat drumul, s-au deplasat în liniște, cu precauție, urcând scara principală, spre aripa Palatului domnesc dinspre biserica Kretzulescu, unde se afla iatacul domnesc. În fața acestuia au dat peste Nicolae Docan, vărul lui Cuza Vodă (cu care își petrecuse tinerețea la Paris!), care dormea pe o sofa. L-au imobilizat urgent pe acel paznic nevigilent, apoi căpitanii Costescu Anton, Lipoianu Alexandru și Pillat Constantin, împreună cu Stan Popescu, au pătruns înarmați cu pistoale în iatacul unde dormeau Cuza Vodă și Maria Obrenovici.

²⁹ Valentineanu, *op.cit.*, p.114.

³⁰ Dimitrie Severeanu, *Din amintirile mele (1853-1929)*, vol. 2, editată de „Societatea de Chirurgie”, București 1929, p.32.

³¹ Alex Mihai Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat din România*, vol.I, p.287.

Alexandru Candiano-Popescu avea să relateze în „*Amintiri*” că „*Ofițerii care s-au urcat în palat noaptea și au cerut abdicarea domnitorului sunt: căpitanul Costescu Anton, din artilerie, căpitanul Lipoianu Alexandru, căpitanul Pillat Constantin, locotenentul Manolescu, din geniu, un ofițer al cărui nume nu mi-l aduc aminte și locotenentul Berindei Anton*”, întărind faptul că „*Ofițerul cu garda palatului în ziua aceea era locotenentul Mălinescu, unul dintre inițiați*”.³²

Complotiștii l-au trezit pe Cuza Vodă din somn, iar căpitanul Costescu Anton, cu pistolul în mână, i-a întins actul abdicării, somându-l să-l semneze. Stan Popescu avea să relateze: „*Cuza cu o voce năbușită... întreruptă zise: Domnilor, mă omorâți? I se răspunse: Nu, Măria Ta, viața vă e sigură*”. Unul dintre ofițerii complotiști i-a pus Domnitorului țării revolverul la tâmplă. Cuza Vodă avea pistoalele sale pe noptieră, dar n-a încercat să se apere și să le folosească, pentru că aștepta acest moment să vină, sperând să fie cât mai puțin violent.

*

4. Umilirea lui Cuza Vodă de către militari complotiști

Între Cuza Vodă și căpitanii Costescu Anton și Pillat Constantin s-a purtat următorul dialog:³³

„- *Ce doriți?* - întreabă Alexandru Ioan Cuza, deșteptat brusc din somn de cei trei ofițeri, ce stăteau cu revolverele întinse asupra lui.

- *Am adus abdicarea Măriei Voastre* - răspunse îndrăzneț căpitanul Costescu Anton - *și vă rog s-o iscăliți.*

- *Nu am condei și cerneală la îndemână* - răspunse Alexandru Ioan Cuza, ținut departe de masa unde-și avea revolverele.

- *Am adus noi tot ce trebuie* - răspunse unul dintre cei trei conspiratori.

Stăpânindu-se, după întâia clipă de uimire și încredințat că Maria Obrenovici se putea îmbrăca în liniște, la spatele unei pelerine de ofițer, începu a cerceta atent pe ofițerii nerăbdători, „*cărora nu le plăcea o prea mare întârziere*”.

- *Nu am masă* - spuse, în cele din urmă, Cuza Vodă, liniștit și fără a se grăbi.

- *Mă voi face eu aceasta* - răspunse repede căpitanul Pillat Constantin, aplecându-și umerii pentru ca spatele său să fie la îndemâna Domnitorului țării, pentru a-și semna actul de abdicare, scris dinainte de C. A. Rosetti și Ion Ghica.

³² Candiano Popescu, *op.cit.*, p.249.

³³ *Apud* Alex Mihai Stoenescu, *op. cit.*, vol.I, p.285.

În acest timp, după cum avea să relateze Stan Popescu, văzură aproape de sobă „o ființă ce-și strângea mereu pe corp o cămășiută destul de subțire”. Era „favorita Obrenovicioaie care plângea cu lacrimi amare...” Căpitanul Lipoianu Alexandru se însărcină cu îngrijirea „acestei păcătoase”, și-a scos mantaua și a acoperit-o pe Maria Obrenovici, „pentru a se putea îmbrăca”. Astfel, Cuza Vodă a semnat forțat actul de abdicare pe spinarea acelui ofițer conspirator, care avea un nume predestinat: Pillat (Pilat din Pont!). Ulterior, Pillat Constantin și Lipoianu Alexandru se vor lăuda, fiecare în parte, că au fost „pupitrul” actului de abdicare.

Apoi Alexandru Ioan Cuza, din acel moment *fost Domnitor al României*, a fost obligat să se îmbrace în haine civile, ca simplu cetățean. În acel moment, căpitanul Costescu Anton l-a trimis pe „garibaldianul” Stan Popescu „pe din dos”, unde era o „ulicioară veche, strâmtă”, la capătul căreia, spre Cișmigiu, aștepta un anume Teodor Chiriță „cu cupeul cu doi cai gata”. Stan Popescu a alergat într-acolo, a găsit cupeul cu cei doi cai și pe acel Teodor Chiriță. Apoi „porniră iute” spre intrarea în Palat, dar ulicioara era „înșesată de soldătime”, care le-a încurcat trecerea. Stan Popescu a sărit din cupeu pentru a descurca trecerea, dând, printre soldați, peste căpitanul Gorjan August din Batalionul 1 vânători, căruia i-a strigat cuvântul „Amaradia” (cuvântul de recunoaștere între complotiști). Însă, acesta a dat din umeri, replicând: „Ce-i, Stane?”. Deci, căpitanul Gorjan August din Batalionul 1 vânători nu știa nimic despre scopul operațiunilor militare desfășurate la Palatul domnesc în acel moment. Astfel, pe „garibaldianul” Stan Popescu l-a cuprins un fior de frică, dar și de disperare, neștiind ce să mai creadă și de cine să asculte. Dar, știind că în spatele lui se afla C. A. Rosetti, a scos revolverul și l-a îndreptat spre căpitanul Gorjan August, care s-a retras speriat din calea lui. Apoi, Stan Popescu s-a aruncat pe capra trăsurii, iar vizitiul Teodor Chiriță „arse caii cu biciul”, astfel că, „în fuga și răpăitul potcovelor pe pietre, soldații, zăpăciți, neștiind ce se petrece”, le făcură loc, pentru ca „să nu-i calce trăsură în sborul cailor”. În acel moment, în curtea Palatului mișunau, „în fierbere”, ofițeri și soldați. Stan Popescu și vizitiul Teodor Chiriță au tras cupeul înaintea intrării celei mari din fața Palatului domnesc. Cuza Vodă a fost scos afară de căpitanul Costescu Anton și ceilalți „tovarăși de conspirație”, printre două rânduri de soldați (din Batalionul 1 Vânători!), care primiseră ordin strict să stea întorși cu spatele pentru a nu-l vedea pe „fostul Domn” și a nu se petrece vreo faptă neprevăzută, căci Cuza Vodă fusese adorat de către soldații din Batalionul 1

Vânători, pe care el îl crease. La ieșirea din Palatul domnesc, Cuza Vodă a spus: „*Să dea Dumnezeu să-i meargă țării mai bine fără mine, decât cu mine...SĂ TRĂIASCĂ ROMÂNIA!*”

Complotiștii l-au oprit pe Cuza Vodă lângă intrarea în Palat, unde aștepta cupeul care urma să-l transporte spre o destinație necunoscută. Stan Popescu și-a amintit că „*deodată mai multe mâini se repeziră pe mânerul porțiței cupeului*”, astfel că „*de zor mare ce era, pe când unii învârtea ivărul spre deschidere, alții-l încuia*”. În sfârșit, Cuza Vodă, „*gâfâind și oftând din greu fu pus în cupeu, în fund, alături cu Costescu*”. Stan Popescu luă loc în fața lor, pe bancheta dinainte. Apoi, ușa trăsurii s-a închis, iar vizitiul Teodor Chiriță, împreună cu alt individ, necunoscut (Constantin Ciocârlan), au mânat caii „*de pe capră*”, și au pornit „*în fuga mare*” spre o destinație necunoscută de cei prezenți.

În momentul plecării cupeului, în Curtea Palatului s-a auzit strigătul: „*Uraaa!*”, apoi „*o detunare de pistol, semnal dat de maiorul Leca despre faptele săvârșite*”. Cuza Vodă a auzit împușcătura de pistol și l-a întrebat pe „*temnicerul său Costescu*”: „*Ce înseamnă acest foc?*”. „*E un semnal, Măria Ta!*” - a răspuns ofițerul complotist. Într-adevăr, după ce Alexandru Ioan Cuza a părăsit Palatul domnesc, maiorul Dimitrie Lecca a tras un foc de pistol, acesta constituind semnalul că membrii „*guvernului provizoriu*” pot veni să ia în posesie Palatul Domnesc.

Doamna Elena Cuza, auzind zgomote, s-a trezit speriată și a ieșit din iatac pentru a vedea ce se întâmplă. L-a văzut pe aghiotantul Nicolae Pisoschi, „*pus între santinele*”, dar acesta nu i-a putut da un răspuns clar. A lămurit-o, însă, căpitanul Pillat Constantin, care i-a spus: „*Nu se poate trece înainte. Și apoi e inutil, căci fostul domnitor nu mai e în palat.*” Același răspuns l-a primit și din partea unor soldați care mășăluiau prin curte...

Doamna Elena Cuza a povestit astfel momentul „*arestării*” lui Cuza Vodă de către complotiști (în interviul din anul 1908): „*Într-un târziu, noaptea, pe când mă trudeam să adorm, aud un zgomot asemănător descărcării unui foc de pistol. Sar din pat speriată și spun guvernantei franceze, care dormea în camera de alături: «Scoală-te repede, Florentina, și vezi ce e! Mi se pare c-am auzit o detunătură de armă!». Dintr-o dată, Florentina intră înfricoșată și spune: «Alteță, este imposibil de trecut prin coridoarele palatului. Toate sunt pline de soldați și ofițeri. Mi s-a refuzat orice lămurire. Ușa Alteței Voastre este păzită de trupe și un ofițer stă în dreptul ei». Îmi reculesei puterile. Cerui să mi*

se aducă colonelul Pisoski. Între două garde, aghiotantul palatului sosi. «Ce s-a întâmplat?», îl întreb. «Nu știu nimic», a răspuns Pisoski“.

De la Palatul domnesc, Cuza Vodă a fost dus la locuința negustorului Constantin Ciocârlan, un devotat al lui C.A. Rosetti. Acesta fusese arestat la începutul lunii noiembrie 1864, împreună cu Nicolae Golescu și cu un oarecare Carula, și ținut închis; acum avea prilejul și satisfacția să participe el la arestarea și încarcerarea celui din ordinul căruia fusese „poprit”. Auzind semnalul, C. A. Rosetti și-a lăsat musafirii uluiți și a plecat spre Palatul domnesc, întrebându-se de ce nu bat clopotele. În același timp a sosit și colonelul Serurie cu Garda Civică, ce reprezenta, în fapt, poporul, iar Maria Obrenovici, la brațul unui ofițer, a fost condusă acasă cu trăsura.

Colonelul Nicolae Haralambie, înțelegând diversiunea cu cei 4.000 de oameni răzvrătiți, l-a întrebat, supărat, pe C. A. Rosetti: „Acesta-i poporul, 20-30 de oameni? Unde-i poporul pe care l-ai promis?”. C.A. Rosetti a răspuns: „Nu a venit, s-au tăiat funiile de la clopote”. Atunci, colonelul Nicolae Haralambie, un om de onoare, și-a dat seama, cu regret, că fusese atras inconștient în acea mârșavă diversiune.

Maiorul Polizu D. Grigore, martor ocular, a descris astfel acel moment: „Debușând în Podul Mogoșoaiei cu inima strânsă de durere și de indignație, am văzut armata amestecată pe stradă cu mulțimea turmentată de beție strigând: „Să trăiască guvernul provizoriu!”, „Să trăiască Brătianu, Golescu, Rosetti”. Armata fraternizează cu mulțimea, înmormântând disciplina și onoarea militară, ca pe ruinele ei să proclame anarhia”.³⁴

C. A. Rosetti, simțind că a câștigat lupta pentru detronarea lui Cuza Vodă, a dat deja ordin ca să fie arestați ofițerii fideli și oamenii politici fideli acestuia. Ofițerii respectivi au fost arestați și batjocoriți de către colegii lor angrenați în complot, iar împotriva foștilor funcționari superiori ai statului s-a dezlănțuit o adevărată prigoană. De pildă, colonelul Cretzulescu Dimitrie l-a arestat, la locuința personală, pe Prefectul Poliției Capitalei, Alexandru V. Beldiman.³⁵ Trecând sub escortă prin Piața Teatrului, acesta l-a văzut pe colonelul Nicolae Haralambie strigând la C. A. Rosetti și întrebându-l „Unde e poporul care promiseseși că va veni să ia parte la răsturnarea lui Cuza-Vodă?! ”³⁶

³⁴ Grigore D. Polizu, *Memoriile unui mort viu*, ediție îngrijită și studiu introductiv de academician Dan Berindei, Dominor, București, 2007 (1885), p.22-23.

³⁵ Dimitrie Severeanu, *op. cit.*, p.32.

³⁶ I.G.Valentineanu, *op.cit.*, p. 113-114; Al. Candiano-Popescu, *op.cit.*, p. 111.

În aceeași noaptea, căpitanul Alexandru Candiano-Popescu l-a arestat la domiciliu pe maiorul Cezar Librecht, directorul Poștelor și Telegrafului, în fapt șeful serviciului secret coordonat direct de către Cuza Vodă. În momentul arestării, asupra lui s-au găsit documente doveditoare pentru a fi condamnat fără drept de apel. Printre altele, un act care dovedea că pretinsese unui comerciant din Europa apuseană un comision de 49,6% pentru un contract de furnizare de arme pentru Armata Română.³⁷

A rămas o enigmă modul său de comportare în acea noapte. S-a aflat la cârciuma „Hugues”, alături de alți conspiratori, apoi a plecat la domiciliu, de unde a fost „săltat”, fără să-i ofere lui Cuza Vodă nici o informație despre ceea ce se pregătea în acea noapte. Lipsa informațiilor și inactivitatea sa în acel moment reprezintă un blam la adresa Siguranței statului, Poliției și Comendurii garnizoanei București. Fiind militar, Cezar Librecht a fost închis în cazarma Batalionului 1 vânători, alături de Mihail Marghiloman, fost prefect al poliției capitalei între anii 1861-1863 și căpitanul Gheorghe (George) Scheletti - care refuzase să se alăture conspiratorilor și să participe la complotul ce viza detronarea lui Cuza Vodă.

În acest timp, în fața Palatului domnesc a coborât din trăsură Nicolae Golescu, astfel că grupul stabilit de conspiratori pentru a prelua puterea după abdicare era constituit. La îndemnul lui C. A. Rosetti, colonelul Nicolae Haralambie a proclamat Locotenența Domnească, formată din Lascăr Catargiu (reprezentant al Moldovei și al conservatorilor), generalul Nicolae Golescu (reprezentant al Valahiei și al liberalilor) și colonelul Nicolae Haralambie (reprezentant al Armatei). Deci, derularea loviturii de stat a demonstrat că, de fapt, mulțimea (poporul) nu a avut niciun rol, doar circa 200 de militari și civili au schimbat cursul istoriei...

În acest timp, D.A. Sturdza s-a dus direct la cancelaria lui Cuza Vodă. El știa că acolo erau documente de arhivă, documente „*în curs de soluționare*”, de mare importanță pentru țară, dar și documente compromițătoare pentru unii membri ai conjuzației. Acest moment avea să fie clarificat după aproape jumătate de secol, respectiv în anul 1903, cu ajutorul unui martor ocular, în acel moment soldat în „Garda civică”: „*Păream foarte mirat de ce m-a postat să păzesc acea încăpere – avea să povestească acesta – când căpitanul meu văzându-mi nedumerirea îmi zise: «Te-am postat aici, fiindcă acest loc cere un*

³⁷ Vezi, pe larg, Mircea Duțu, *Geniul rău a lui Cuza Vodă: Cezar Librecht, condamnat pentru corupție la București, dar achitat la Craiova*, în „*Historia*”, august 2005.

păzitor deștept. Să nu lași pe nimeni să se apropie de acest dulap și această casă de fier și dacă o voi cineva să se apropie, să tragi într-însul dacă nu va voi să se retragă la somațiile dumatiale». Abia postat acolo văzui trecând pe generalul Haralambie și apoi pe Goleescu. Locotenenții Domnești, care veneau să vadă dacă mobilele ce mi s-au încredințat spre pază erau în bună stare. (...) După o jumătate de oră a venit și Dimitrie Sturdza care încerca să se apropie de dulapul de nuc. Eu însă l-am somat să se depărteze și dânsul se supuse la somația mea. Puțin mai târziu, domnul Sturdza pătrunse în acea cameră însoțit fiind de colonelul meu Serurie care mi-a dat ordin să ies de acolo și să rămân de pază la ușă, nelăsând pe nimeni să intre în acea cameră. Căpitanul meu, Niță Radovici, veni atunci spre mine întrebându-mă de ce mi-am părăsit postul? I-am explicat cele întâmplate și atunci dânsul îi zice: «A venit întâi la mine Sturdza cerându-mi să-l las să umble în dulapul ăla, dar l-am refuzat. Atunci se vede că domnul Sturdza s-a dus la colonelul Serurie. Treaba lor, eu mi-am făcut datoria». Nu trecu mult și domnul Sturdza iese din acea cameră însoțit de Serurie și ținând sub braț un voluminos pachet de hârtii. Domnul Sturdza care părea foarte radios, ajungând în dreptul scării strânse mâna lui Serurie și crezând că nu înțeleg îi zise pe franțuzește: «Îți mulțumesc, ai făcut un serviciu cauzei noastre»”.

Doamna Elena Cuza avea să confirme, după 50 de ani de la acel eveniment, că „la detronare, vărul meu Mitiță Sturdza a avut rolul său în conspirațiune și din tot ce l-a preocupat mai mult au fost corespondența și actele Domnitorului Cuza, pe care în noaptea detronării s-a grăbit să i le sustragă. Desigur că în cutiile biroului lui Sturdza pe care s-a telegrafiat acum de la Paris ca să i le sigileze, se vor fi găsit și o parte din actele bărbatului meu”.

Îndată ce a fost capturată arhiva, Arthur Baligot de Beyne a fost lăsat în libertate, dar obligat să plece din Palatul domnesc. Complotiștii au anunțat că „în curând” vor da publicității documentele care demonstau „trădarea” domnitorului Cuza. Însă asemenea documente nu s-au găsit, iar arhiva a fost preluată și ținută „la secret” de către D. A. Sturdza, membru marcant al grupului de complotiști.³⁸

Pe parcursul zilei de 11 februarie 1866, Cuza Vodă a fost ținut sub pază în casa celui Constantin Ciocârlan. Printre cei care l-au păzit a fost și „garibaldianul” prahovean Stan Popescu, reprezentantul ramurii politice a complotului. Acesta îi spunea încă „Măria Ta”, descriind ulterior cele câteva

³⁸ Vasile Cristian, *Epoca unirii în istoriografia străină*, în *Unirea Principatelor și Puterile Străine*, Editura Academiei, București, 1984, p. 251.

ore petrecute în acel arest improvizat. El a vorbit cu Domnitorul detronat, care l-a întrebat cine este, dar mai ales cine erau capii conspiratorilor. Dialogul dintre Cuza Vodă și Stan Popescu s-a desfășurat astfel:

- „*Și cine mai sunt amestecați în treaba asta?*”

- «*Sunt, Măria ta, mai toți capii oștirei, colonelul Crețulescu...*»

- «*Și el?*»

- «*Și el, Măria ta, apoi Leca, Pillat, Candiano...*»

- «*Dar lui Candiano și la alții le-am plătit straietele, i-am ajutat și cu bani.*

După puțin, «și cine e la guvern acum?»

- «*Sunt Măria-Ta, Nicolae Golescu, Haralambie și Lascăr Catargiu*»

- «*Lascarache Catargiu? Ați pus Domnia Voastră acolo pe acel violent?*»

- «*Eu nu pot cunoaște, Măria Ta, eu sunt trimis de Rosetti și Brătianu*»

- «*Rosetachi și Brătianu sunt patrioți, însă ideile lor mi se par subversive; dar să vedem ce va zice puterile Europei despre faptul aista*»

- «*Eu, Măria Ta, nu mă pricep în diplomație, dar cred că dacă Măria Ta nu vei protesta, n-are ce să facă puterile*»

- «*Aveți să vedeți că n-am să fac nimic, las lucrurile așa cum s-au întâmplat,*

- «Să trăiești, Măria Ta».

Stan Popescu avea la el ziarul „Românul” (ziarul „roșiilor”, adică al liberalilor) care fusese tipărit în noaptea de 11 februarie 1866. A vrut să-l înmâneze „ostaticului”, dar Domnitorul detronat a refuzat, zicând: «*Nu citesc gazete*». Stan Popescu a rămas mirat, gândindu-se „*cum a putut Domni acest om dacă n-a citit nicio gazetă*”.

*

5. Izgonirea lui Cuza Vodă din țară

În aceeași zi, s-a format și un nou guvern, condus de Ion Ghica (acesta deținând și portofoliul Afacerilor Externe). Din acest guvern au făcut parte radicalul C. A. Rosetti, conservatorul moderat Dimitrie Ghica, maiorul Dimitrie Lecca în calitate de ministru de Război, Ioan C. Cantacuzino, Petre Mavrogheni și liberalul moderat D. A. Sturdza. Principala preocupare a Locotenenței Domnești a fost găsirea cât mai grabnică a unui principe străin dispus să preia tronul României. Imediat după abdicarea lui Cuza Vodă, Locotenența Domnească a înlocuit drapelul militar model 1863 cu altele noi, pe flamura cărora nu mai apărea stema țării, doar numele unității. Au avut loc reorganizări de trupe, iar

jurământul a fost modificat în două rânduri. Astfel, la sfârșitul lui martie 1866, acesta avea forma următoare: „*Jur că voi fi credincios Drapelului Țării mele și Guvernului Contelui de Flandre, reprezentat prin Locotenența Domnească: compusă de Generalul Nicolae Golescu, Colonel Haralamb și Lascăr Catargiu.*”

La orele 1.00 după-amiaza, Camera și Senatul s-au reunit în ședință extraordinară, sub președinția mitropolitului primat Nifon. Locotenența domnească și guvernul au adus la cunoștință actul abdicării (făcut înainte de arestare de către capii conspiratorilor), iar parlamentul a procedat la alegerea ca domnitor al Principatelor Române Unite pe „*Alteța sa regală Filip Eugeniu Ferdinand Maria Clement Balduin Leopold George, comite de Flandra și Duce de Saxonia, sub numele de Filip I*”. Acesta era din familia domnitoare belgiană (era fratele regelui Leopold al II-lea al Belgiei, însă avea să refuze coroana României, astfel că s-a creat o stare de instabilitate, care putea să conducă la desfacerea unirii celor două Principate.

Drept recunoaștere a faptelor săvârșite în noaptea de 10/11 februarie 1866, maiorul Dimitrie Lecca a fost numit de Locotenența Domnească ministru de război,³⁹ iar ofițerii care au participat la lovitura de stat au fost ridicați în grad și funcții. Această decizie a creat imediat nemulțumiri în rândul celor care nu participaseră la conspirație, întrucât aceștia considerau că era inadmisibil ca ofițeri care-și încălcaseră jurământul militar față de Domnitorul țării, în loc să compare în fața tribunalelor militare, să fie avansați în grad.

Dintre Marile puteri europene numai Franța a reacționat față de acel complot. Consulul Franței la București, François Tillos, a cerut noului guvern garanții că Alexandru Ioan Cuza se afla în viață, precum și permisiunea de a-l vedea. Cererea i-a fost refuzată, însă a găsit în București „*oameni de bine*”, care să-l conducă la locul unde fostul Domnitor al țării era deținut. În urma discuției cu căpitanul Costescu Anton, desemnat gardian-șef al Domnitorului detronat, consulul francez a reușit să-l convingă să accepte întrevvedere cu arestatul. Fostul domnitor l-a încredințat pe consulul francez că a semnat actul de abdicare fără să fie obligat, refuzând politicos sprijinul promis.

Acel moment avea să fie relatat lui I. G. Valentineanu după 32 de ani de la producerea lui, cu lacrimi în ochi, de către Constantin Ciocârlan, gazda

³⁹ Dim. R. Rosetti, *op.cit.*, p.114.

prizonierului domnesc, din strada Colței:⁴⁰ „După ridicarea din palat, Cuza era prizonierul meu, adevărat pus sub paza și garanția mea. Nu am văzut în viața mea un patriotism mai înfocat și o abnegațiune mai nobilă ca la acest mare dar nenorocit Domnitor. Consulul Frances Tylos, în mare ținută, se anunță exprimându-și dorința de a vedea pe Domnitorul detronat și prizonier al meu. Eu care aveam autorisarea Locotenentei Domnești de a lăsa să fie vizitat de consuli cari ar dori să-l vadă, i-am permis numaidecât întrevederea, anunțând pe Domnitor că D. Consul al Franciei voesce să-l vadă.

- Se între, respunse detronatul Domnitor cu un aer de nepăsare; dar era mai bine să mă lase în pace.

- Sînt autorizat, Maria Ta, zise consulul Tylos cu un aer oficial, ca să vă transmit viile regrete ale augustului meu Suveran, împăratul Napoleon al III-lea, de cele ce s-au întâmplat, și dorința Maestăței Sale de a fi restabilit imediat pe tronul ce ați ocupat. Am ordinul de a pune la dispozițiunea Măriei Voastre toate mijloacele neesare restabilirii pe tronul român.

- Domnule Consul al Franței!, zise principele Cuza: mulțumesc Maestății Sale imperiale de înalta Sa bună-voință, precum și Dumitale în particular, de cele ce-mi comunicați. Regret însă foarte mult că nu pot primi restabilirea pe tronul de la care am abdicat formal și fără regret. Eu sunt om din popor, Domnule Consul. Poporul m-a ales Domn, poporul m-a detronat. Prin urmare, tot ce a făcut poporul bine a făcut”.

„La acest răspuns scurt și categoric – a constatat Constantin Ciocârlan – Consulul Franciei remase uimit și se retrase salutând cu respect și admirațiune pe marele Domnitor pentru mărinimia și abnegațiunea sa patriotică. Eu nu mi-am putut stăpâni lacrimile și eșii afară mișcat până în adâncul sufletului de atîta abnegațiune și iubire de țară”.

Stan Popescu avea să relateze că, în aceeași zi, o delegație de ofițeri a venit să-l vadă pe Cuza Vodă și i-a prezentat decretul Locotenentei Domnești prin care era declarat „prizonier de stat”. Reacția lui a fost: „«Ce era trebuință să mă declare și prizonier de Stat, să-mi dea drumul peste Graniță, n-aveți nicio teamă» – «De, Măria Ta, poate că tot rațiuni de Stat a făcut ca să se ia și această măsură»”. După o pauză: „«Și vezi pe cine mi-a trimis? Pe ofițerii care nu pot să-i mai sufăr» – «De, Măria Ta, credincioșii Măriei Tale» – «Bine zici,

⁴⁰ Valentineanu, op.cit., p.19-20.

frate Popăscule! Eu n-am fost să fiu Domn, aici trebuia altfel de om, cât despre boeri eu am oprit pe Mihalache, i-am zis: Mai ho, mă Cogălnicene. Mie nu-mi pare de nimic rău, decât numai că m-ați găsit cu păcătoasa ceia acolo»”.

În acel moment greu pentru soarta țării, un singur ofițer a avut curajul și onoarea de a exprima public, cu mult curaj, fapta urâtă săvârșită de ofițeri ai Armatei române împotriva Domnitorului țării: colonelul Alexandru (Ioan) Solomon. El a trimis un grup de ofițeri la Locotenența Domnească pentru a se lămuri cu privire la situația de fapt de după detronarea lui Cuza Vodă. Apoi s-a prezentat înaintea membrilor Locotenenței Domnești, spunându-le „...că ar considera onoarea lui militară întinată și pătate epoletele sale, dacă ar rămânea un moment în Armată, în urma trădării săvârșite de unii ofițeri, față de domnul și suprema lor căpetenie”. Apoi a tras sabia din teacă și a depus „crâmpeiele” în fața membrilor Locotenenței Domnești, care au rămas înmărmuriți.⁴¹

Capii complotului au încercat să justifice public fapta detronării lui Cuza Vodă, acreditând ideea că au avut susținerea poporului și a Armatei. Aceștia au fost sprijiniți de o parte a gazetelor, care s-au repezit asupra imaginii lui Cuza Vodă, scoțând în evidență defecte neînchipuite ale acestuia. Chiar și ziarul „*Trompeta Carpaților*”, care altădată nu mai prididea cu laudele, s-a întors împotriva lui, pentru a-l lovi, numindu-l „trădător către Rusia”. Cel mai agresiv ziar a fost „*Românul*”, ziarul liberalilor, care a înălțat până la cer „fapta patriotică a celor ce scăpaseră țara de tiran”, încercând a justifica purtarea criminală a unor ofițeri superiori ai Armatei române.

În acest timp, Cezar Librecht simțea ce însemna să fii privat de libertate. Tratatamentul la care a fost supus l-a determinat să scrie o scrisoare noului ministru „*de rezbel*”, Dimitrie Lecca, fostul comandant al gărzii Palatului. El îi cerea ministrului de Război să permită familiei și rudeniilor să-l viziteze în arest. Nu știm ce răspuns a dat acesta la cererea sa, dar, la 12 februarie 1866, căpitanul N. Balaban îi raporta situația colonelului Lupașcu, comandantul Diviziei I militare teritoriale, rugându-l să autorizeze cererea arestatului și să-i dea instrucțiuni cum să-l hrănească pe timpul arestului.⁴²

În 12 februarie 1866, de la locuința lui Constantin Ciocârlan, Alexandru Ioan Cuza a trimis generalului Nicolae Golescu, membru al Locotenenței

⁴¹ Radu Rosetti, *op. cit.*, p.209.

⁴² *Arhivele Statului București*, Ministerul de Război, Divizia I militară teritorială, dosar nr.164/1866, fila 27.

Domnești, o scrisoare,⁴³ în care menționa că „a lucrat pururea pentru a realiza dorința României de a avea un principe străin”, „numai un Principe străin, după a mea părere, închezășuie viitorul României”, arătând că vrea „cât mai degrabă” să părăsească teritoriul țării pentru a evita o confruntare între complotiști și trupele credincioase aflate la garnizoana „Malmaison”. Fostul Domnitor al României se temea de asemenea că Unirea putea fi compromisă și din cauza separatiștilor din Moldova, încheind mesajul cu cuvintele: „Să trăiască România!”⁴⁴ Apoi, i-a trimis colonelului Nicolae Haralambie o scrisoare în care îi spunea: „Dta știi că principiul proclamat de Corpurile Statului a fost și rămâne scopul meu; căci, după a lor părere, numai un prinț străin poate asigura viitorul României; cred inutil să adaug că, dacă, în calitate de Domnitor al României, am lucrat totdeauna pentru realizarea acestei dorinți, tot așa, ca prinț român, nu voi lipsi un moment să fac, în acest sens, tot ce va atârna de mine...Trăiască România!”. Înțelegând gravitatea faptei comise, colonelul Nicolae Haralambie ar fi mărturisit că prin încălcarea jurământului său și-a dezonorat uniforma și s-a retras din armată.⁴⁵

În acea zi, guvernul a hotărât mutarea lui Alexandru Ioan Cuza din casa lui Costache Ciocârlan la mănăstirea fortificată Cotroceni, deoarece se zvonea că foștii miniștri de război Ioan Emanoil Florescu și colonelul Alexandru (Ioan) Solomon, intenționau să ia cu asalt locul de detenție și să-l elibereze cu ajutorul corpului ofițeresc din garnizoana București neimplicat în conspirație.

În 13 februarie 1866, Alexandru Ioan Cuza a fost dus la palatul Cotroceni, vechea ctitorie a voievodului Șerban Cantacuzino. Acolo, Locotenența Domnească i-a pregătit două camere și i-a permis să-și primească familia. Astfel, Doamna Elena a plecat spre Cotroceni, însă pe drum a fost oprită de colonelul Alexandru (Ioan) Solomon, care i-a spus: „Înștiințați pe Măria Sa că armata nu se solidarizează întreagă cu conjurații și că un singur cuvânt așteaptă de la Domnitorul lor, spre a-l reîntrona”.

Doamna Elena Cuza a ajuns la Cotroceni și l-a întâlnit pe soțul ei, sub strictă supraveghere. Mai târziu avea să-și amintească: „Sosesc la Cotroceni și intru cu copiii în odaia lui Cuza. El se preumbla nervos dintr-un colț în altul. Era

⁴³ Dimitrie Bolintineanu, *Viața lui Cuza*, p.120.

⁴⁴ Constantin C. Giurescu, *Viața și opera lui Cuza Vodă*, editia a II-a, revăzută și adăugită Editura Științifică București 1970.

⁴⁵ Radu Rosetti, *op. cit.*, p.209.

îmbrăcat civil. Cum îl văzui izbucnii în lacrimi. Figura lui avea paliditatea morții. Dar el își stăpâni emoția, revolta și înainta surâzător și blând. Ah! Ce surâs, parcă și acum mă îngheață. Se apropie de copii și-i mângâie. - Fii liniștită, îmi zise el. Vom pleca din țară și vom trăi liniștit. S-a săvârșit ceea ce eu doream de mult, dar s-ar fi putut petrece altfel lucrurile și tu știi că n-așteptam decât răspunsul viitorului domn străin pentru ca să mă retrag din domnie”.

Doamna Elena Cuza i-a spus soțului ei: „*Armata te urmează și e cu Măria Ta*”. Dar n-a putut pronunța cu voce tare numele colonelului Solomon „*din cauza gardei care se afla în odaie cu noi*”. Însă fostul Domnitor a refuzat, răspunzând că: „*Niciodată nu voi face vărsare de sânge pentru a-mi recăpăta tronul*”.⁴⁶

Pentru a contracara zvonurile că ar fi fost ucis, în 13 februarie 1866, Locotenența Domnească a organizat „pelerinajul” unora dintre colaboratori și reprezentanți străini. Noile autorități s-au arătat zorite să-l îndepărteze din țară pe fostul Domnitor al României, pentru a nu da timp partizanilor săi să se trezească din năuceală. În seara aceleiași zile, pe la ora 6.00, în prezența membrilor Locotenenței Domnești și ai guvernului, sosiți la Cotroceni ca să fie de față, Alexandru Ioan Cuza i-a cerut, printr-o altă scrisoare, generalului Nicolae Golescu să-i grăbească plecarea peste graniță pentru a nu se activa spiritele antiunioniste. El arăta că orice tulburare l-ar transforma în „*trădătoriu de nație*”. În momentul în care colonelul Nicolae Haralambie l-a văzut pe Cuza, cel detronat și prin fapta lui, a fost profund impresionat, spunând că: „*în ochii lui n-am văzut nici un regret, nici o lacrimă, nici chiar o simplă îndoială, ci o seninătate care m-a împietrit și m-a silit să mă rușinez...*”.⁴⁷

Noile autorități s-au grăbit să-l expedieze cât mai repede din țară, pentru a nu da timp partizanilor săi să reacționeze, stabilindu-i următorul traseu: București, Ploiești, Brașov, Făgăraș, Sibiu, Alba Iulia, Deva, Lugoj, Timișoara... Pentru ca drumul să fie fără incidente s-au luat măsuri speciale. Pentru drum i-au pregătit un poștalion, însoțit de ofițeri și soldați din Batalionul 1 vânători. Întrucât orașul Ploiești, cât și județul Prahova erau „*în mâna fostului regim*”, a fost numit ca prefect de Prahova Th. Văcărescu, fostul ofițer de ordonanță al lui Cuza Vodă. Acesta a fost însărcinat de guvern să meargă imediat la Ploiești pentru a-l înlocui pe prefectul „cuzist” Istrate Negulescu. Noul prefect, împreună cu „vechiul liberal”

⁴⁶ Constantin Bacalbașa, *Bucureștii de altă dată, 1901-1910*, vol. III, Editura Ziarului Universul, București, 1936, p. 222-225.

⁴⁷ Alex Mihai Stoenescu, *op.cit.*, vol.I, p. 268.

Anton Arion, dispunând discreționar de autoritatea civilă și militară, trebuia să asigure îndeplinirea misiunii *„de mare importanță pentru țară”*, respectiv trecerea peste graniță a lui Alexandru Ioan Cuza. Însă la Ploiești, când s-a aflat de debarcarea forțată a Domnitorului țării, unii locuitori chiar și pe clădirile publice au arborat steagul țării în bernă.

La plecarea în exil a fostului Domnitor al țării au asistat Locotenența Domnească și membrii Guvernului numiți recent. Înainte de plecare, le-a spus mândrit celor prezenți: *„Să dea Dumnezeu să-i meargă țării mai bine fără mine decât cu mine. Să trăiască România!”*

Astfel, în 13 februarie 1866, la ora 18.00, Alexandru Ioan Cuza, fostul Domnitor al României, s-a urcat în acel poștalion. Apoi, înfruntând frigul iernii, într-un cortegiu de trăsură închise, fără felinare, cu copitele cailor înfășurate în bandaje, escortat de o grupă de militari călări conduși de căpitani Costescu Anton și Mălinescu Vasile, având alături pe „garibaldianul” Stan Popescu, Cuza Vodă a pornit pe calea exilului, spre Predeal, de unde urma să treacă în Austria. Pe drum i-a muștrat pe însoțitori pentru fapta comisă. „Garibaldianul” Stan Popescu avea să relateze ulterior că a avut următorul dialog cu aceștia:

„- Ce ați făcut dumneavoastră e grav, foarte grav.

- Așa e Măria ta, dar n-avem ce face, căci așa voia poporul.

- Dar eu în cealaltă noapte n-am văzut decât ofițeri, n-am văzut popor”

- a remarcat fostul Domnitor cu amărăciune.

Până la Predeal, schimbarea cailor trăsurii s-a făcut în locuri ascunse. La Ploiești, fostul Domnitor al țării l-a ironizat pe Theodor Văcărescu, fostul său ofițer de ordonanță, care acum prin actul trădării ajunsese temporar prefectul județului.

Astfel au ajuns la Predeal, în punctul de frontieră, unde s-au oprit, pentru rezolvarea formalităților de trecere a frontierei. În această vreme, fostul Domnitor a văzut, în odaia pichetului, tabloul care reprezenta tăierea capului lui Mihai Viteazul. El le-a spus atunci soldaților ce-i dădeau onorul: *„Vedeți cum a fost trădat acest domn, așa m-ați trădat și voi. Să dea Dumnezeu într-o zi să spălați această pată de pe steagul vostru cu sângele vrășmașilor. Rămâneți sănătoși”*. Stan Popescu avea să relateze: *„Noi aveam pe numele simplu al acestuia un Pasport Român, de la care se tăese formula: Noi Alexandru Ioan I, rămânând numai Noi, Ministru etc. Când intram în cancelaria punctului pentru vizarea Pasportului, văzând-i portretul lui Cuza încadrat în perete, zisei căpitanului de serviciu: Dați-l jos, vedeți-l în caretă, îl dăm peste graniță; rămase înmărmurit...*

Noi avem ordin să-l părăsim la Predeal, la plecare toți ofițerii, de la graniță și cei ce-l escortase, să grămădise la ușa caretei, Cuza foarte mișcat, cu buzele tremurând, zise ofițerilor câte-va vorbe și sfârși apăsând cuvântul: «Să spălați pata după Steag». Îi urarăm călătorie bună și plecă cu trăsura...”

Maria Obrenovici l-a urmat pe fostul Domnitor al României pe un traseu separat, iar la Brașov s-au întâlnit, declarându-se la hotel, soț și soție. De la Brașov au continuat drumul prin Făgăraș, Sibiu, Alba-Iulia, Deva. La Lugoj a fost primit de o delegație de pașoptiști români care, îmbrățișându-l, i-au spus: „Trăiască Vodă-Cuza”. De la Lugoj a plecat spre Timișoara cu alai format din trei trăsuri, fiind însoțit de Maria Obrenovici și credinciosul Nicolae Pisoski. La Timișoara avea să fie primit iar de patrioți români. Soția lui, Elena, împreună cu cei doi copii adoptați - Dimitrie și Alexandru (pe care se știa că îi avea de la Maria Obrenovici), a luat-o pe urma celor doi și i-a căutat disperată pe traseul Brașov-Viena, găsindu-i, până la urmă, în capitala Austriei.

*

În loc de concluzii

Mulți români l-au regretat sincer pe cel care le redase demnitatea de oameni și de neam, sperând că va reveni în curând pe tronul României. Fostul prefect al Poliției Capitalei, Alexandru V. Beldiman, avea să afirme că „*Moldovenii, în dragostea lor pentru domnitorul detronat s-au măgulit vreo cinci zile cu speranța că Vodă-Cuza va intra în Moldova pe la Mihăileni și-i pregăteau o entuziastă primire*”.

Cu mare mâhnire în suflet, Mihai Eminescu avea să scrie: „*Au căzut Domni prin rebeliune fățișă a poporului sau a armatei, au căzut prin amicii lor fățarnici; nici un Domn român, absolut nici unul n-a căzut prin trădarea strajei domnești; orice strajă, chiar adversară Domnului, pe cât era strajă au privit în unsul lui Dumnezeu pe oaspetele credinței ei, și oaspeții sunt sfinți chiar pentru popoarele cele mai barbare, necum pentru cele civilizate*”.

Col. (r) dr. Aurel V. David

MEMORIE PROFESIONALĂ

PROTECȚIA CONTRAINFORMATIVĂ A INDUSTRIEI ȘI AGRICULTURII JUDEȚULUI HUNEDOARA

Până în anul 1990, județul Hunedoara era printre cele mai dezvoltate din România din punct de vedere industrial. Ramuri de bază ale economiei cum ar fi mineritul, industria siderurgică, energia electrică, construcții, industria alimentară erau recunoscute ca atare la nivel național.

Pentru a avea o imagine a ceea ce însemnau industria și agricultura județului, reflectate de contribuția la P.I.B.-ul național, este suficient să menționăm următoarele:

- Combinatul siderurgic Hunedoara, cu circa 24.000 de angajați, producea oțel și laminate pentru sectoare strategice ale industriei românești, inclusiv pentru apărare.

- Combinatul siderurgic Victoria, cu peste 7.000 de angajați, era renumit prin producția de fontă cenușie de înaltă calitate utilizată în industria construcțiilor de mașini, piese turnate de mare tonaj și complexitate, precum și prin producția de cocs metalurgic.

- Industria materialelor de construcții de la Chiscădoara și Bărcea asigură o gamă largă de produse și materiale esențiale pentru șantierele de construcții din județ și din țară.

- Industria alimentară era bine reprezentată prin fabricile de prelucrare a materiilor prime autohtone de la Hațeg și Deva.

Complexitatea unităților din industrie și agricultură a determinat depunerea unor eforturi considerabile din partea ofițerilor din compartimentele de contrainformații economice, urmărind, prin mijloace și metode specifice legale, protejarea valorilor circumscrise securității naționale.

S-a acționat în baza legislației de profil, în baza căreia erau elaborate programele de măsuri, programe în care se preciza explicit că activitatea de informații economice trebuie axată, prioritar, pe latura preventivă. Eficiența activităților desfășurate era apreciată, de regulă, după calitatea și numărul măsurilor întreprinse.

Conceptul de muncă preventivă în domeniul securității economice impunea cunoașterea și prevenirea stărilor și situațiilor de pericol care puteau produce, pe lângă pagube materiale considerabile, și afectarea vieții angajaților, ca și a populației din zonă. Nu de puține ori, în baza informațiilor obținute de ofițerii de profil s-au putut preveni explozii, incendii, disfuncționalități grave pe fluxurile de producție prin încălcări ale tehnologiilor de fabricație sau nerespectarea proiectelor de execuție, intenționat ori din culpă.

Prin lege, ofițerii de informații din domeniul securității economice aveau obligația declanșării de cercetări informative sau luarea în lucru a unor cazuri suspecte de sabotaj, subminarea economiei naționale, divulgarea unor secrete, multe de importanță deosebită. În acest sens, pot fi invocate ca argumente pertinente măsurile luate în baza informațiilor privind problema etanșezării zonelor de contact cu versanții la barajul de la Gura Apei, respectiv precizărilor specialiștilor privind erorile din acest domeniu, ca și lipsa lucrărilor de consolidare a versanților, prin injectare masivă și în profunzime cu betoane pentru o zonă de zeci de kilometri.

Și din perspectiva de azi, apreciez că măsurile luate la primirea informațiilor privind furtul a peste 80 kg de material exploziv erau perfect justificate. Cu siguranță nu s-au avut în vedere concepțiile religioase ori politice ale făptuitorilor. Se impunea însă stabilirea cu exactitate a scopului pentru care era sustras materialul exploziv, neexcluzând eventuale intenții teroriste. Pentru documentarea activităților infracționale, s-au folosit, în mod firesc, toate mijloacele legale la îndemână.

Din această perspectivă, acuzațiile de implicare în activități de poliție politică rămân doar în sfera retoricului răuvoitor.

După 1990, în activitatea de pregătire a noilor ofițeri de informații s-a insistat pe ideea potrivit căreia factorul de decizie din orice domeniu poate lua măsuri oportune exclusiv în baza unor informații certe și nicidecum în lipsa acestora ori în baza unor informații false sau chiar de dezinformare. Indiferent de forma de proprietate, respectiv a fimelor de stat sau private din domeniile strategice, nevoia de informații este mereu actuală, iar informațiile de valoare se obțin de oameni bine pregătiți profesional și, firește, motivați social.

Colonel (r) Alexandru Bicăzan

„P U Ș T I U L” (IV)

În munca de contraspionaj, activitatea dinamică, orientarea promptă la întâlnirea cu neprevăzutul, calitatea de a improviza rapid, crearea de combinații informativ-operative cât mai subtile și multe altele se îmbină de multe ori cu munca de birou, cu acea birocrație nesuferită dar necesară – fișe peste fișe, caracterizări, analize etc. etc. – iar „Puștiul” tocmai asta făcea în ultima vreme și începuse să se plictisească cumplit. Tocmai când se temea că va face crampa scriitorului, căpitanul Toma șeful de birou îl anunță grăbit: „Ne cheamă tovarășul maior, hai, repede”.

Când cei doi intrară în biroul șefului de serviciu, maiorul Adam Mauriciu, acesta îl privi pe puști ca și cum îl vedea prima oară, apoi cu o privire jucăușă, îl întrebă: „ce faci, tinere, ai cam ruginit, trebuie să te scot în lume! Stați jos să vă spun despre ce este vorba”.

Maiorul Adam le spuse că se află în țară o delegație de oameni de știință străini, de la o prestigioasă Universitate, invitați ai Academiei noastre. Majoritatea acestora sunt și vorbitori ai limbii engleze, dar doi membri ai delegației habar nu au de această limbă, iar comunicarea cu aceștia este foarte anevoioasă, mai ales când sunt separați de grup. „Deoarece tu le cunoști limba, te încumeți să te duci ca translator pe lângă ei, sub acoperirea, să zicem de student? Chiar mi se pare ciudat, dacă nu chiar suspect, ca niște oameni de știință de talia lor să nu știe o boabă de engleză. Eu îi bănuiesc că sunt agenți infiltrați pentru supravegherea membrilor delegației sau poate au și alte misiuni informative. Ei, ce zici, te duci? Dar să nu mă faci de râs. Ia uite-te la el cum s-a luminat la față și s-a înroșit! Bine, atunci o să punem la punct toate detaliile. Uite acum, ca să câștigăm timp, dau telefon la ofițerul care va aranja la Academie ca să te lipească de delegație”, încheie maiorul, amuzat de bucuria tânărului ofițer care primea prima misiune „sub acoperire”.

Puștiul a fost primit cu multă prietenie de membrii delegației străine, încântați să găsească un tânăr care era de aceeași naționalitate cu ei (ireal, dar așa se stabilise în pregătirea acoperirii) și le vorbea așa de bine limba.

Bineînțeles, s-au abătut asupra „puștiului” cu un potop de întrebări: de unde este originar, cine îi sunt părinții, la ce facultate este student. Șeful

delegației s-a oferit să-i acorde o bursă de studii în țara lor pe timp de cinci ani, iar pentru doctorat altă bursă. Unul din cei doi „suspecți” a devenit cel mai insistent cu întrebările, voia să știe care îi este situația materială, dacă are o iubită, dacă mai are frați, unde lucrează tatăl, ce alte limbi străine cunoaște, dacă este comunist, ce materii sunt predate aici la facultatea de drept etc., etc. În timp ce răspundea la toate aceste întrebări cu multă promptitudine, „puștiul” se gândea câtă dreptate a avut șeful său când a insistat cu atâta meticulozitate în pregătirea trimeriei sale în această misiune „sub acoperire”, când în sinea lui era convins că tot acel instructaj era o pierdere de timp.

În ziua următoare a apărut un mic incident creat chiar de un membru al delegației române, pe care ofițerul l-a auzit cum îi șoptea în engleză unuia dintre străini să fie atent ce vorbește cu translatorul că probabil este „agent al Securității”. Străinul s-a uitat mirat la românul respectiv și a început să râdă: „Voi ați devenit paranoici, cum poți să-ți închipui că un imberb ca acesta, abia desprins de la sânul mamei, poate fi agent al Securității voastre?” și l-a redus la tăcere.

În zilele când delegația a fost plimbată la Brașov și la mănăstirile din Bucovina, ofițerul a putut să se edifice că unul din cei doi nevorbitori de engleză era de fapt un soi de laborant, inclus în delegație de unchiul său care era în conducerea Universității respective. În schimb celălalt voia să fie omniprezent și era interesat de tot ce vedea pe parcurs, de starea de spirit a populației, cerea detalii despre viața lui Gheorghiu Dej, despre Petru Groza, despre eventualele disensiuni în rândul guvernului, de fapt iscodiri care puteau fi și ale unui ziarist care a trecut de „cortina de fier”.

La finalul sejurului, despărțirea de membrii delegației a fost emoționantă, conducătorul și-a reînnoit oferta de acordare a unei burse de studii și în acest sens i-a dat adresa unde va trebui să-și trimită acceptul. La rândul său, ofițerul a trebuit să dea adresa sa (fictivă, pregătită din timp). Nu au lipsit și unele mici atenții, unul din membrii delegației i-a dăruit stiloul personal și un altul bricheta personală de argint, deși ofițerul dovedise pe parcurs că nu era fumător.

În ziua când „Puștiul” și-a încheiat misiunea și s-a prezentat în fața maiorului Adam Mauriciu ca să facă un mic bilanț pe marginea raportului întocmit, acesta l-a privit zâmbind ușor ironic, conform obiceiului său și a afirmat, jucându-se cu stiloul și bricheta pe care le avea deja depuse pe birou: „Bravo, te-ai întors victorios și văd că ai adus și pradă bogată: stilou «Parker» și

brichetă de argint masiv. Cât privește bursa pentru studii, cine știe, om vedea ce ne mai pregătește viitorul, întâi să te vedem student aici în București. Acum spune-mi ce ai învățat din misiunea asta”.

„Puștiul” răspunse fără ezitare: „Am înțeles că fiecare misiune, oricât de mică, de simplă, trebuie tratată cu maximum de seriozitate și să nu se omită nici un amănunt în pregătirea ei”.

Maiorul Adam se uită întrebător spre căpitanul Toma, care stătea mai retras și care se simți obligat să intervină: „Eu zic, tovarășe maior, că sublocotenentul nostru a prins esența problemei și putem să-i dăm un calificativ bun”.

„Ei, dacă șeful direct te apreciază cu un calificativ bun, atunci ia acum loc și povestește-ne cum a fost, lasă raportul, îl citesc eu mai târziu...”

Col. (r) Hagop Hairabetian

ATITUDINI

O CARTE ȘOCANTĂ DESPRE EVENIMENTELE DIN DECEMBRIE 1989

Anul 2019 a marcat aniversarea a 30 de ani de la evenimentele complexe din decembrie 1989, care au condus la răsturnarea regimului comunist și înscrierea României pe calea dezvoltării democratice. În acest context au fost organizate diverse manifestări, între care și lansarea de noi cărți cuprinzând rezultatul cercetărilor unor autori privind aceste evenimente.

Pe măsură ce anii s-au scurs, lucrurile s-au mai decantat și au apărut noi mărturii, percepția inițială a multor istorici și analiști, influențată în bună măsură de manipularea imagologică decembristă și post-decembristă, a început să se modifice și, treptat, să se apropie de realitatea obiectivă a faptelor.

În același timp, Parchetul Militar – în urma unor impulsuri primite de la Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de la conducerea statului român – a reluat, completat și aprofundat cercetările privind tragicele evenimente din decembrie 1989, reușind ca, prin Rechizitoriul Parchetului Militar de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție din 5 aprilie 2019, să vină cu o perspectivă mai aproape de adevăr, îndeosebi în ce privește perioada de după 22 decembrie 1989, cunoscută ca diversiunea teroristă.

În acest context, a fost lansată și o carte care dorește să șocheze, prin susțineri fără acoperire privind desfășurarea unor evenimente și care contestă și încearcă să combată mai toate constatările obiective, mai ales cele referitoare la diversiunea teroristă, rod al cercetării istorice și juridice. Concret, este vorba de cartea intitulată ***Trăgători și mistificatori. Contrarevoluția securității în decembrie 1989***, autori Andrei Ursu, Roland O. Thomasson, în colaborare cu Mădălin Hodor, Editura Polirom, 2019, 423 de pagini.

Cei care se vor încumeta să citească această carte vor găsi aici unele dintre cele mai lipsite de fundament real **teze și idei** care s-ar fi putut scrie în cei 30 de ani care au trecut de la evenimentele din decembrie 1989. Astfel:

1. Securitatea ar fi avut cel mai important rol în reprimarea violentă a revoltei populare de la Timișoara, București și alte localități din decembrie 1989.
2. Diversiunea teroristă din decembrie 1989 ar fi fost instrumentată de Securitate.
3. Pentru menținerea și apoi readucerea la conducerea țării a lui Nicolae Ceaușescu, Securitatea ar fi pus în aplicare planul luptei de rezistență conceput pentru eventualitatea ocupării temporare a unei părți din teritoriul național de către un agresor extern.
4. În contextul punerii în aplicare a planului luptei de rezistență, Securitatea ar fi activat o rețea secretă constituită în acest scop.
5. Nu ar fi existat nici o implicare externă în pregătirea și derularea evenimentelor sângeroase din decembrie 1989.
6. Rechizitoriul Parchetului Militar ar mistifica realitatea pentru a absolve de responsabilitate Securitatea.
7. Securitatea ar fi continuat diversiunea teroristă din decembrie 1989 cu o diversiune informațională, reușind să influențeze cercetarea istorică, cercetarea juridică și opinia publică cu privire la declanșarea și derularea evenimentelor din decembrie 1989.

În continuare, vom analiza aceste idei/teze promovate de cartea în discuție, cu accent pe relevarea enunțurilor și a argumentelor prezentate în susținere de către autori.

1. Securitatea ar fi avut cel mai important rol în reprimarea violentă a revoltei populare din decembrie 1989.

Autorii cărții susțin că la Timișoara, Securitatea a avut rolul de comandă și control al represiei, pe lângă cel de executant, alături de Armată și Miliție. În susținere, se invocă – între altele – infiltrarea în dispozitivele Armatei pentru a facilita și încuraja primele focuri de armă, deghizarea în haine de militari în termen pentru a fi învinuită Armata, efectuarea de trageri din autoturisme, blocuri, case conspirative folosind haine civile, în același timp cu militarii și din spatele acestora (pp. 44-45).

De asemenea, se afirmă că Securitatea ar fi fost implicată în distrugerea unor bunuri din avutul obșesc pentru a justifica arestarea manifestaților nu pentru motive politice, ci pentru infracțiuni de drept comun (p. 54).

Sușineri similare întâlnim și în ce privește intervenția forțelor de ordine la București, la Baricadă, în noaptea de 21/22 decembrie 1989. Se consemnează că aici au tras în demonștranți cadre ale Unității Speciale de Luptă Antiteroristă (USLA) și ofițeri de securitate îmbrăcați în haine civile (p. 126) și se induce ideea că militarii în vârstă de 30-35 de ani care se aflau în rândul soldaților în termen erau ofițeri și subofițeri de securitate, care „*făceau regulat cursuri de pregătire... la Academia Militară*” (p. 127).

Asemenea afirmații contravin realității acelor zile. Comanda unică la Timișoara a fost asigurată, în plan politic, de către Ion Coman și primul secretar județean, iar în plan militar de către generalii Ștefan Gușă și Victor Atanasie Stănculescu, iar la București de către Nicolae Ceaușescu și Vasile Milea.

2. Diversiunea teroristă din decembrie 1989 ar fi fost instrumentată de Securitate.

Autorii cărții se întreabă: „*care dintre cele două principale instituții de forță ale regimului Ceaușescu ar fi mai probabil să fi dus tipul de luptă teroristă (sau doar de diversiune, în varianta Parchetului Militar) soldată cu morți și răniți...?*” În opinia lor, „*este plauzibil că șefii Armatei (Gușă, Stănculescu, Hortopan) se știau vinovați pentru măcelul de la Timișoara și din București de pe 21 și că le era frică de mânia populației, cât și de un eventual proces postrevoluționar. Dar capii Securității (Vlad, Postelnicu, Ardeleanu, Neagoe etc.) se știau, evident, mai vinovați decât capii Armatei. Ei puteau presupune că un proces revoluționar veritabil se putea solda și cu un proces juridic în care crimele de la Timișoara ar fi ieșit la iveală. Crime care le-a depășit cu mult, ca letalitate și cruzime, pe cele ale Armatei*” (p. 278). Cercetările istorice și, mai ales, cele judiciare, nu au stabilit nici măcar o „*crimă*” comisă de fosta Securitate.

Ei mai adaugă că „*securiștii se mai simțeau amenințați și într-o altă privință: pierderea puterii*” (p. 279).

Optarea pentru varianta ipotetică a implicării Securității în diversiunea teroristă se bazează pe „argumente” de genul:

- „*Încă din decembrie 1989, Silviu Brucan, gen. Nicolae Militaru și Dumitru Mazilu au susținut existența teroriștilor și faptul că aceștia erau cadre de securitate*” (p. 217).

- „*Cei care au tras după 22 decembrie 1989 au fost: Direcția a V-a a Securității Statului, Trupele Speciale și Securitatea București. Diversiunea a fost creată de Direcția „D” din DSS*” – fragment din declarația generalului Nicolae Militaru dată în procesul „Otopeni – 23 decembrie 1989” (p. 264).
- „*Indicarea Direcției a V-a, USLA și CTS (Comandamentul Trupelor de Securitate) ca principale unități furnizoare de teroriști*” într-un comentariu al lui Mădălin Hodor (p. 262).
- „*Asupra Armatei și populației au acționat grupuri USLA și Direcția a V-a*”, „*trupele noastre (ale MApN – n.n.) au prins un număr de teroriști care făceau parte din unitățile de Securitate*” (pp. 194-195), „*...se trăgea asupra unităților militare din case conspirative ale USLA*” (p. 221) – declarații ale generalului Ion Hortopan.

Nimic din aceste declarații nu a fost confirmat de cercetările istorice/judiciare ulterioare.

Alte așa-zise argumente se referă la vestimentația teroriștilor care au tras spre MApN (salopete gri, glugă bej) – p. 166, sau tipul armamentului (pistoale calibru 5,6) și muniției (gloanțe dum-dum), „*aflăte doar în dotarea Securității*”.

După cum este lesne de observat, „argumentația” în susținerea ipotezei conform căreia diversiunea teroristă ar fi fost instrumentată de Securitate se bazează, îndeosebi, pe opinii ale unor lideri politici și militari implicați în derularea evenimentelor diversioniste din decembrie 1989, la adresa cărora se fac referiri concrete în Rechizitoriul Parchetului Militar.

3. Pentru menținerea și, apoi, readucerea la conducerea țării a lui Nicolae Ceaușescu, Securitatea ar fi pus în aplicare planul luptei de rezistență conceput pentru eventualitatea ocupării temporare a unei părți din teritoriul național de către un agresor extern.

Este penibil să se susțină așa ceva, căci, dacă s-ar fi urmărit readucerea la conducerea țării a lui Nicolae Ceaușescu, de ce Securitatea l-a abandonat pe un câmp, apoi, după ce l-a introdus în sediul Inspectoratului Județean Dâmbovița al Ministerului de Interne, în loc să-l ascundă, l-a predat unei unități militare din Târgoviște?

Autorii lansează ipoteza că „*teoriștii securiști au acționat după un plan, conceput de Ceaușescu și de capii Securității („lupta de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic”)”* (p. 316).

Conceptul luptei de rezistență în contextul războiului întregului popor pentru apărarea patriei a fost lansat prin Legea nr. 14/28.12.1972 privind organizarea apărării naționale a R.S. România. Adoptarea acestui act normativ s-a produs în contextul informațiilor obținute în august 1968 și ulterior privind o posibilă invazie militară a sovieticilor pentru înlocuirea lui Nicolae Ceaușescu cu un nou lider obedient Moscovei.

Autorii cărții consideră că invazia externă era doar pretextul luptei de rezistență și, în fapt, aceasta viza situații de revoltă internă (p. 147).

În context, se consemnează că și Armata avea un plan al luptei de rezistență, însă acesta ar fi urmat să fie activat „*în cazul unei invazii externe reale*” (p. 146).

Organizarea luptei de rezistență ar fi aparținut Comandantului Suprem, ceea ce – în opinia lor – ar conduce la concluzia că „anunțul din Scânteia Tineretului din 18 decembrie 1989” ar fi fost dat la ordinul lui Nicolae Ceaușescu (p. 147). „Anunțul” din Scânteia Tineretului a reprezentat, în realitate, un text umoristic intitulat „*Câteva sfaturi pentru cei aflați în aceste zile la mare*”, aparținând publicistului Sorin Preda. Nu numai că este reluată suspiciunea – abandonată demult – că acesta ar reprezenta un mesaj incifrat pentru „teroriști”, dar el este și plasat în curtea Securității (p. 90).

Lupta pentru rezistență pregătită de dictator s-ar fi bazat exclusiv pe forțele Securității, iar planul „*avea în vedere o confruntare cu o armată susceptibilă de a trece de partea «inamicului», respectiv poporul*” (p. 148).

În susținerea ipotezei că Securitatea a pus în aplicare planul luptei de rezistență, se invocă următoarele:

- Ofițerii Securității „*erau pregătiți pentru lupta de rezistență în cazul pierderii puterii în fața unei revolte interne*” (p. 282).
- „*Securitatea a fost singura instituție care a avut încrederea dictatorului, motivul, planul, pregătirea, structura conspirată, resursele umane, tehnice și de armament pentru a duce tipul de luptă de gherilă urbană care a urmat după 22 decembrie*” (p. 283).

În accepțiunea autorilor, lupta de rezistență ar fi început la Sibiu, în mod precipitat, în timpul zilei de 22 decembrie (p. 162).

La București, primele focuri de armă ale „contrarevoluției” s-ar fi tras în seara zilei de 22 decembrie, în jurul orelor 17-18, în zona sediului MApN și nu la CC, legat de prezența „grupului de KGB-iști”, așa cum susține Rechizitoriul Parchetului Militar (p. 164).

Atacul terorist executat asupra sediului MApN, la scurt timp după fuga dictatorului, ar fi avut evident scopul *„de a crea panică acolo, de a-i ține pe militari blocați în unitate și de a slăbi încrederea și capacitatea Armatei și a noilor autorități de a se organiza”*. În ce privește autorii, lucrurile ar fi clare: *„Atacul a fost executat fără îndoială de rețeaua pregătită de Ceaușescu și Securitate pentru lupta de rezistență pe «teritoriul vremelnice ocupat de inamic» după pierderea puterii de către dictator”*.

Același lucru s-ar fi întâmplat și la Televiziune: *„Focurile contrarevoluției disimulate sau ale luptei de rezistență a Securității s-au declanșat odată cu lăsarea serii și în zona Televiziunii... Rețeaua Securității a încercat să creeze panică în rândul revoluționarilor masați în zonă și a conducerii «noilor autorități instalate»”* (pp. 177-178).

Pentru autori este foarte clar și cine a coordonat *„lupta pentru rezistență”* în zilele de 22-25 decembrie: generalii Iulian Vlad și, atenție, Ștefan Gușă, care au condus *„operațiuni militare împotriva teroriștilor”* în zilele de 22-24 decembrie (p. 284).

Darea cu presupusul ajunge în zona absurdului când se consemnează că locotenent-colonelul Gheorghe Trosca și echipajele de uslași au fost lichidați în noaptea de 23/24 decembrie deoarece deplasarea lor spre sediul MApN ar fi reprezentat o încercare de *„a incapacita, printr-o «combinație operativă» conducerea Revoluției, respectiv a generalilor de armată care îi suspectau pe foștii capi ai Securității”*. În opinia autorilor, *„este logic că această incapacitare avea scopul ultim ca Vlad și Gușă să preia din nou controlul principalului centru de putere în acel moment – Ministerul Apărării Naționale”*, *„este logic că Vlad, Gușă și Ardeleanu (Colonelul Gheorghe Ardeleanu – comandantul USLA – n.n) se gândeau la un plan de lichidare a conducerii FSN...”* (p. 234). Evident, cu două ABI-uri, de fapt niște autoturisme

ARO cu tabla ceva mai groasă, nu putea fi forțată intrarea într-o redută atât de apărată cum era sediul MAPN.

În carte se consemnează explicit și că focurile de armă din vecinătatea unităților militare, inclusiv la MAPN, pentru a produce militarilor panică și derută, au făcut parte integrantă a luptei de rezistență, Securitatea sperând „*să recâștige controlul și puterea, cu sau fără Ceaușescu*” (p. 214).

Și diversiunea radioelectronică a evenimentelor din decembrie 1989 este considerată o componentă a luptei de rezistență și pusă în sarcina Securității: „*„Războiul electronic» menit să mențină Armata într-o stare permanentă de nesiguranță, de teamă, inclusiv prin ținte aeriene false, a fost declanșat din unități speciale de Securitate*” (p. 340).

În acest gen de abordare, și folosirea simulatoarelor de foc în perioada diversiunii teroriste ar fi aparținut tot Securității: „*Simulatoarele funcționau ca arme într-o luptă de diversiune întrucât puteau duce la declanșarea focului fratricid și producerea de victime. Ele corespundeau scopurilor explicite ale luptei de rezistență a Securității, respectiv crearea de panică și haos în cadrul forțelor inamice, adică Armata și revoluționarii de pe străzi...*” (p. 341).

În opinia autorilor, ideea folosirii simulatoarelor de foc de către Armată „nu se susține” pentru mai multe motive:

- este absurdă ideea că Armata le-ar fi folosit pentru a crea panică în propriile rânduri;
- Armata nu avea nevoie să creeze impresia că are forțe mai numeroase (p. 341).

Presupunerea că Securitatea ar fi realizat diversiunea electronică și ar fi folosit simulatoare de foc nu are temei, în primul rând pentru că nu avea în dotare asemenea mijloace tehnice, aspect ușor de verificat.

În susținerea acestor ipoteze/versiuni – în realitate simple enunțuri – sunt invocate, ca argumente forte, extrase din lucrări teoretice publicate în anii '70-'80, în revista cu caracter profesional *Securitatea*, cu difuzare doar în sistem, în care specialiști în activități de organizare-mobilizare și informative, pe profile, încercau să-și imagineze cum s-ar putea organiza și desfășura activitatea specifică a instituției în contextul luptei de rezistență a întregului

popor în partea din teritoriul vremelnice ocupat de un agresor extern, în ipoteza unei invazii militare străine.

Stratagema autorilor de a face o legătură – artificială și total speculativă – între unele din obiectivele, metodele și mijloacele de acțiune previzionate de Securitate în condițiile luptei de rezistență în ipoteza unei invazii militare externe și unele componente ale diversiei teroriste din perioada 22-25 decembrie 1989, amestecă deliberat lucrurile. Textele invocate – extrase din lucrări teoretice, nu din documente – se referă exclusiv la implicarea Securității în lupta de rezistență față de un agresor extern și nu – așa cum se încearcă să se susțină pe zeci de pagini – și pentru reprimarea unei revolte populare împotriva regimului. Atribuțiile preponderent informative ale Securității în ce privește tulburările sociale interne erau cuprinse explicit în alt document, respectiv în Ordinul ministrului de interne nr. 02600 din 01.07.1988, care stabilea măsurile ce trebuia să fie luate de organele și unitățile Ministerului de Interne în cazul perturbării ordinii de drept.

O susținere considerată, de asemenea, „forte” în carte se referă la armamentul și muniția Securității. Se invocă faptul că Securitatea ar fi „*folosit din plin armamentul după 22 decembrie*” (p. 197). „Argumente” invocate:

- unitățile Securității nu au predat armamentul și muniția Armatei pe 22 decembrie, ci eşalonat, până cel puțin pe 4 ianuarie 1990 (p. 197);
- unele cadre de securitate au fost reținute de armată în perioada 22-25 decembrie având asupra lor armele din dotare (p. 179).

Nu se prezintă nici o probă directă, din care să rezulte că un ofițer sau subofițer ar fi executat trageri într-un loc anume.

Menționăm, în context, că toate cadrele Securității au depus la începutul lunii ianuarie 1990, la ordinul conducerii militare, rapoarte privind locurile unde s-au aflat și traseele pe care s-au deplasat, pe zile și ore, în perioada 17-31 decembrie 1989, cu menționarea persoanelor care puteau confirma.

Mai precizăm că marea majoritate a ofițerilor și subofițerilor au rămas în unități în întreg acest interval. Cei care s-au deplasat în oraș înarmați după 22 decembrie, au făcut-o la solicitarea Comandamentelor Politic și Militar și, mai întotdeauna, au fost însoțiți de revoluționarii prezenți în unitățile Securității în acele zile.

În plus, reprezentanții MAPN care au preluat de la unitățile de securitate armamentul și muniția din dotare pe bază de proces-verbal au constatat, la toate unitățile informativ-operative, că nu lipsesc arme și muniție față de inventare și că armamentul nu prezenta urme de tragere. Evident, cu excepția armamentului ofițerilor Direcției a V-a, abandonat în sediul CC în ziua de 22 decembrie, și a celui de la Securitatea județului Timiș și de la alte unități, care a fost preluat de civili în aceeași zi când s-a intrat în forță în sedii.

4. În contextul punerii în aplicare a luptei de rezistență, Securitatea ar fi activat o rețea secretă constituită în acest scop.

În cartea analizată, observăm că autorii indică, între componentele Securității care ar fi fost implicate în diversiunea teroristă (USLA, CTS, Direcția a V-a, Securitatea Capitalei) și o *„rețea pregătită de Nicolae Ceaușescu și Securitate pentru lupta de rezistență pe teritoriul vremelnice ocupat de inamic”*, denumită pe scurt *„rețeaua luptei de rezistență”* (p. 177, 178, 181, 208, 229).

În opinia autorilor, detașamentele de luptă și apărare pe care Ceaușescu miza în acel moment erau *„rețeaua de rezistență”*, o *„rețea pregătită și antrenată de Securitate, mai ales în ultimii ani, pentru apărarea Comandantului Suprem, sau în caz că ar pierde puterea, readucerea lui”* (p. 122). Fără comentarii. Am argumentat mai sus caracterul aberant al unei asemenea situații.

În mai multe lucrări referitoare la evenimentele din decembrie 1989 se fac referiri la rețele secrete care ar fi fost gândite/organizate de Ministerul Apărării Naționale („Rețeaua R”) și Departamentul Securității Statului („Rețeaua S”) pentru a acționa în teritoriul ocupat temporar de un agresor extern. Argumentele în susținere sunt aceleași ca la lupta de rezistență.

În legătură cu trăgătorii activi în lupta de rezistență, o veritabilă probă este considerată Declarația olografă dată de generalul Iulian Vlad la 29.01.1990 lui Gheorghe Diaconescu, în acel moment adjunct al Procurorului General, găsită în fișetul acestuia de succesorul său, procurorul Ioan Dan. Autorii consideră că, prin mărturia sa, Iulian Vlad *„arată indubitabil că știa exact componența, structura și modul de operare al rețelei „R”, lucru care nu putea fi explicat decât prin aceea că era, prin natura funcției (de șef al Securității), unul dintre cei care o coordona”* (p. 263).

În fapt, generalul Vlad nu a declarat nimic despre o eventuală existență a Rețelei „R” și despre cei care au desfășurat acțiuni teroriste din Capitală, ci a prezentat – ca răspuns la o întrebare a procurorului – entitățile care le-ar fi putut executa, din perspectiva deținerii de armament și muniție. Din cadrul Securității erau menționate „elemente” din cadrul Direcției a V-a, USLA, CTS, Securitatea Capitalei, din alte unități, inclusiv unități speciale, precum și din unități complet acoperite (de la Centrul de Informații Externe). De asemenea, erau menționați generic ofițeri și subofițeri de Miliție, unele cadre în rezervă ale Securității, Miliției și Armatei, actuali (atunci) și foști activiști de partid și unele persoane apropiate lui Nicolae Ceaușescu și familiei sale ori care posedau arme de foc, anumite cadre militare sau luptători din Gărzile Patriotice, străini, foști cetățeni români care ar fi putut intra în țară în mod fraudulos, elemente infractoare de drept comun care ar fi posedat armament ori l-au procurat în chiar primele ore din după-amiaza zilei de 22 decembrie, când, din mai multe unități de securitate, între care Direcția a V-a și Securitatea Capitalei, s-a ridicat o cantitate mare de armament și muniție (pp. 259-261).

Din lecturarea atentă a declarației lui Iulian Vlad rezultă clar că nu este vorba despre cei care au tras, ci despre unele categorii de persoane care ar fi putut s-o facă întrucât aveau armament și muniție în dotare ori au intrat în posesia lor în acele zile.

Întrucât generalul Vlad se referea și la milițieni, rezerviști militari, membri ai Gărzilor Patriotice, activiști, străini, infractori de drept comun, devine evident că declarația sa nu reprezintă o mărturie că din rândul acestora ar fi fost teroriștii, pentru că nu ar fi avut cum să știe acest lucru.

Inexistența unor probe privind implicarea unor cadre ale Securității în diversiunea teroristă este pusă și pe seama faptului că *„teroriștii (prinși) au fost eliberați de procurori și cadre de Armată care, după toate aparențele, au slujit în continuare interesele fostei Securități”* (p. 287). O altă ipoteză imposibil de luat în considerație, în condițiile în care după 22 decembrie situația a fost sub controlul exclusiv al Armatei.

5. În pregătirea și derularea evenimentelor din decembrie 1989 nu ar fi existat nici o implicare externă.

În opinia autorilor, „amestecul străin” a fost acoperirea lui Ceaușescu și a Securității atât pentru represiunea cu muniție de război, cât și pentru lupta de rezistență (p. 304) și că Ceaușescu a inventat un „atac extern”, de la est sau de la vest, pentru a declanșa starea de necesitate și represiunea armată fățișă (p. 305).

De asemenea, ei susțin că mitul „pericolului” sau „amestecului” sovietic la Revoluție ar fi fost folosit de la început de aparatul de „legendare” al Securității. În același timp, se invocă faptul că s-ar încerca decredibilizarea generalului Militaru prin asocierea acestuia cu GRU (Serviciul de Spionaj al Amatei Sovietice). Prin această asociere, Securitatea ar fi „scos în față” Armata (ca la Timișoara), încercând astfel să se disculpe pentru actele teroriste și diversiunea de după 22. Miza diseminării insistente a mitului influenței „serviciilor” sovietice nu ar fi fost alta decât impunizarea Securității (p. 306).

Se mai consemnează că mitul antisovietismului regimului Ceaușescu ar fi fost fundamentul emoțional pe care mass-media a încercat să-l speculeze pentru a acredita teoria „complotului KGB-isto-FSN-ist” care ar fi pregătit și executat o lovitură de stat la Revoluție. Mai mult, aceeași conspirație nebuloasă ar fi organizat și sângeroasa represiune de după 22 decembrie. Această teorie complexă ar fi fost ticluită de „oamenii lui Vlad” pentru un singur motiv, dar esențial pentru ei: *„să se autodisculpe pentru crimele comise de ei înșiși, după fuga dictatorului, în cadrul luptei pentru rezistență”* (p. 32).

În ce-l privește pe generalul Nicolae Militaru, se încearcă punerea sub semnul întrebării, chiar negarea aspectelor privind relațiile lui cu GRU, invocând aspecte de genul:

- într-un interviu la BBC din 1994, Militaru a recunoscut că a avut o întrevedere cu consulul sovietic la consulatul din Constanța, unde ar fi pus problema, ipotetică, a poziției URSS în cazul unei „mișcări pentru înlăturarea lui Ceaușescu” (355).
- un presupus dosar „Corbii” al Securității n-a fost, din câte știu autorii, făcut public și nu este disponibil la CNSAS. Ei tind să creadă că un asemenea dosar n-a existat (p. 349-350).

Existența dosarului „Corbii”, în fapt mai multe dosare în care au fost documentate relațiile informative cu servicii de informații sovietice ale unor militari (generali), conexate cu cele de la U.M. 0110 ale unor persoane politice, nu poate fi contestată, fiind o problemă mai mult decât evidentă. În legătură cu acest aspect, cititorii care doresc să se documenteze pot citi declarația de martor a col. (r) Nicolae Iosub, dată în dosarul nr. 11/P/2014 al Secției Parchetelor Militare de pe lângă ÎCCJ, publicată recent în cartea *„Trădarea se cuibărise de mult în DSS”*, autori Constantin Aioanei și Cristian Troncotă, ed. Elion, 2019, pp. 298-304.

Autorii încearcă să respingă și acuzațiile conform cărora Nicolae Militaru a avut o implicare nemijlocită în lichidarea lui Gheorghe Trosca și a echipajelor de uslași conduși de el în noaptea 23/24 decembrie, susținând că Trosca nu ar fi avut o implicare efectivă în documentarea relațiilor lui Militaru cu GRU, deoarece nu a fost ofițerul de caz (într-adevăr, era pe atunci șeful colectivului și al ofițerului de caz și era responsabil de strategia și modul de acțiune în caz – n.n) – pp. 345-252.

Sușținerile autorilor privind inexistența vreunei implicări externe în evenimentele din decembrie 1989 și „argumentele” prezentate în acest sens sunt – după cum se poate lesne vedea – inconsistente și partizane.

6. Rechizitoriul Parchetului Militar ar mistifica realitatea pentru a absolvi de responsabilitate Securitatea.

Autorii cărții contestă aproape în totalitate constatările și concluziile Rechizitoriului Parchetului Militar de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție privind diversiunea teroristă din perioada 22-25 decembrie 1989.

În opinia acestora, *„procurorii militari duc mai departe dezinformarea securistă”* după care:

- cei care au preluat puterea după fuga lui Nicolae și a Elenei Ceaușescu ar fi produs cu bună știință haosul și vărsarea de sânge care au urmat;
- același grup ar fi organizat o diversiune cu un inamic inventat (în chip de rezistență la Revoluție), care, de fapt, susțin ei, nu ar fi existat;
- Securitatea și asociați ai acesteia (care au fost suspectați, capturați și/sau arestați în decembrie 1989) ar fi fost de fapt victime ale diversiunii; nici

unul dintre ei nu ar fi fost vinovat pentru vărsarea de sânge care a început pe 22 decembrie 1989 după prânz (pp. 362-363).

Faptul că rechizitoriul, cel mai important document juridic și oficial al Revoluției române din Decembrie 1989, ar fi ajuns „*să fie dominat de narațiunile contrafăcute și disculpatoare ale fostei Securități*” este pus pe seama provenienței argumentelor:

- „mărturiile date în fața procurorilor militari de ofițeri din fosta Securitate, colaboratori sau informatori ai acesteia sau foști demnitari ai regimului Ceaușescu;
- declarațiile celor de mai sus făcute anterior, în mass-media românească (în unele cazuri, pentru prima dată)” – p. 363.

Mai concret, procurorilor militari li se reproșează următoarele:

- „Presupusa diversiune este atribuită Consiliului Militar Superior din subordinea CFSN...;
- Generalii de Securitate Iulian Vlad, Gănuș Bucurescu, Aristotel Stamatoiu și Gheorghe Vasile, toți patru arestați la acea vreme (e vorba de sfârșitul lui decembrie 1989) pentru vărsare de sânge, nu sunt menționați cu vreun rol în presupusa diversiune...
- Secțiunile din rechizitoriu care tratează «teroriștii» și străinii arestați sunt preluate verbatim din *Sinteza* aspectelor rezultate din anchetele efectuate de parchetele militare în perioada 1990-1994 în cauzele privind evenimentele din decembrie 1989...;
- Numărul citărilor din surse din fosta Securitate sau asociate acesteia sunt semnificative...;
- Multe dintre mărturiile au fost consemnate în ultimii ani (2017, 2018). Cele apărute imediat sau în primii ani de după evenimente când amintirile erau mai proaspete în mintea martorilor sunt puține...;
- Studiul nostru din 2018 (Andrei Ursu, Mădălin Hodor, Roland O. Thomasson – Cine a tras în noi după 22, publicat în *Noua Revistă de Drepturile Omului* nr. 4/2018) este tratat superficial, în trecere (pp. 300-304). Drept contraargument la sutele de probe publicate, este audiat doar autorul unui articol din revista *Securitatea* (1989) despre lupta de rezistență (este vorba de Lt. col. Tudor Alexandru – ofițer din cadrul DSS, care a

declarat în 2018 Parchetului Militar următoarele: „*Deși am lucrat la compartimentul mobilizare, eu nu am cunoștință despre existența vreunei rețele intitulată „R” sau „S” sau „246”. ...Nu am cunoștință despre aplicarea în practică a termenilor menționați în articol și am convingerea că el își avea aplicabilitatea ca teorie în cazul unui conflict real și al invadării teritoriului de către un inamic extern. Acest lucru nu s-a întâmplat însă în decembrie 1989, astfel încât nu am cunoștință de posibila activare a nucleelor de rezistență...*” – pp. 395);

- În privința luptei de rezistență, a simulatoarelor sau a războiului radioelectronic, rechizitoriul concluzionează că sursa a fost internă. Dar apoi privește în orice direcție, în afară de Securitate, pentru a căuta vinovații (concentrându-se în principal pe DIA – Direcția de Informații a Armatei și CAAT – Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului);
- Deși construiește o argumentație bazată pe intenția generalilor de a-și spăla mâinile de sânge după rolul avut la Timișoara, acest rechizitoriu nu adoptă varianta „timişoreană”, care sugerează că o parte din conducerea Armatei (în special generalii Gușă, Stănculescu și Chițac) ar fi fost motorul diversiunii cu teroriștii inventați după 22 decembrie. În această variantă, Ion Iliescu și Frontul ar fi avut un rol secundar;
- La fel ca și în 1996, argumentele rechizitoriului se suprapun cu scrierile fostei Securități... În general, puternicul strat antisovietic/antirus al rechizitoriului și argumentele și dovezile prezentate sunt culese din propaganda naționalistă de sorginte ceaușistă a foștilor ofițeri de Securitate (inclusiv din Direcția a IV-a – Contrainformații Militare și UM 0110)” – pp. 360-362.

În cartea analizată se mai consemnează: „*o acuzație profund neverosimilă a rechizitoriului se află în concluzia procurorilor militari cu privire la ceea ce a tulburat discursul lui Nicolae Ceaușescu la mitingul proregim de joi, 21 decembrie 1989... Rechizitoriul insinuează că o unitate militară ar fi dezorganizat intenționat mitingul și că aceasta ar fi făcut parte dintr-un complot mai amplu pus la cale de elemente ale regimului comunist pentru a-l răsturna pe Ceaușescu*” (p. 364).

Și această teorie, care ar conține „doar niște aberații personale ale autorilor citați de Comisia Senatorială Gabrielescu – Săndulescu”, ar face

parte dintr-o narațiune mai complexă de disculpare a fostei Securități și a demnitarilor fostului PCR (p. 367).

Analiza din rechizitoriu privind evenimentele care au determinat dezorganizarea discursului lui Ceaușescu – în opinia autorilor cărții – ar fi cu totul falsă (p. 368). Ei susțin că *„mitingul nu a fost tulburat pentru că au fost femeile înțepate cu instrumente ascuțite sau pentru că au fost emise sunete de un vehicul militar, ci de demonstrații – inclusiv de la Timișoara – care au încercat să străpungă cordoanele forțelor de ordine la periferia regimului (probabil mitingului!). Pentru a-i bloca și a-i dispersa, Securitatea (USLA) a folosit gaze lacrimogene și grenade audio – vizuale de tipul GELA (care ar exista în dotarea standard pentru uzul antitero și pentru spații închise, unde trebuia să năucească teroriștii)”* – p. 372. Este o abordare cu totul nouă și pe care nu o confirmă nici o mărturie. Ca martor ocular, reiterez convingerea mea și a multora dintre cei care au fost acolo că spargerea mitingului s-a făcut prin zgomotul lansat în zona Muzeul de Artă – Athenée Palace asemănător celui produs de huruitul unor tancuri, zborul unor elicoptere, exploziile unor bombe, focurile trase cu armament greu și ușor, care a generat senzația de pericol din direcția respectivă și a pus în mișcare precipitată masa de demonstrații din zonă spre posibilitățile de defluire (str. Onești, spre Hotel Negoiu și spre Palatul Telefoanelor).

Autorii conchid că rechizitoriul este *„încununarea tragică a unui proces de rescriere a istoriei care durează de 30 de ani: dovada ultimă a reușitei fostei Securități în a-și impune propria versiune a evenimentelor din decembrie 1989 nu numai la nivel mediatic, ci și juridic.”* În opinia lor, *„o privire atentă descoperă că argumentele prezentate de rechizitoriu nu sunt noi, ci reciclări ale unei dezinformări diseminate de membrii fostei Securități încă de la începutul anilor '90, în încercarea de a se disculpa pe ei înșiși și instituția din care au făcut parte. Mai mult, mărturiile, inclusiv cele păstrate în documentele oficiale ignorate de autorii rechizitoriului, spun o poveste total diferită, una care indică vinovăția lui Nicolae Ceaușescu și a fostei Securități”* (p. 423).

După cum se poate lesne sesiza, criticile la adresa rechizitoriului și, implicit, a procurorilor militari pornesc de la faptul că, în descifrarea și evaluarea juridică a componentei diversioniste a evenimentelor din decembrie 1989, nu s-au mulțumit cu mărturiile din perioada respectivă și din cea imediat ulterioară,

marcate de subiectivism și de manipularea psihologică mediatică securist – teroristă, ci a căutat noi mărturii – obiective și din toate direcțiile – și, totodată, au valorificat rezultatele convingătoare ale cercetării științifice și ale istoriei orale.

7. Securitatea ar fi continuat diversiunea teroristă din decembrie 1989 cu o diversiune informațională, reușind să influențeze cercetarea istorică, cercetarea juridică și opinia publică cu privire la declanșarea și derularea evenimentelor din decembrie 1989.

Încă din Introducere, autorii acestei cărți țin să precizeze că motivul pentru care și astăzi rămâne „încâlcită” problematica Revoluției este simplu: „*cel mai mult au scris chiar foștii ofițeri de securitate (precum Aurel Rogojan, Vasile Mălureanu, Cristian Troncotă, Mihai Pelin, Pavel Coruț, Corvin Lupu) și foste «surse» ale acesteia (din sfera pseudoacademică, precum Alex Mihai Stoenescu, sau din presă, cum sunt Sorin Roșca Stănescu, Ion Cristoiu). Acestora li s-au adăugat jurnaliști care au preluat lejer, din oportunism sau credulitate, dar, în orice caz, facil, «variantele» Securității (cum ar fi Grigore Cartianu)*” – p. 21.

Nu putem merge mai departe cu analiza fără să observăm lejeritatea condamnată cu care autorii își permit să-i includă în categoria ofițerilor de securitate pe publicistul Mihai Pelin și pe prof. univ. dr. Corvin Lupu, și, totodată, să lanseze ipoteza aberantă că istorici și ziariști de talia lui Alex Mihai Stoenescu, Sorin Roșca Stănescu, Ion Cristoiu și Grigore Cartianu ar fi putut fi influențați în demersurile lor publicistice și scriitoricești privind controversatele evenimente din decembrie 1989.

O mare vină în modificarea percepției publice privind problematica în discuție ar avea-o revista *Vitralii – Lumini și umbre*, deoarece tezele și chiar formulări din Rechizitoriul recent al Parchetului Militar ar „*urmări, cu fidelitate, cel puțin una dintre «versiunile de dezinformare» cu privire la Revoluție*” (p. 21).

O contribuție, în acest sens, ar fi avut și „*crearea unui mare număr de lucrări «științifice» de către «istorici» care nu erau decât foști ofițeri de Securitate [...] ori colaboratori acoperiți ai acesteia [...]. În acest fel s-au lansat, din nou conform metodologiei mistificatoare a Securității, mai multe «variante» ale teroriștilor din decembrie 1989. E vorba de îndelung acreditata teorie a celor «30.000 de turiști sovietici KGB-iști» sau de cea a «teroriștilor DIA» sub comanda «conducerii KGB-iste a FSN-ului». Acestea ar fi fost*

preluate de jurnaliști suspect de permeabili față de narațiunile securiste, precum Cornel Mihalache (TVR) și Grigore Cartianu (Adevărul), ale căror producții s-au bucurat de o largă diseminare” (p. 288).

Un scurt comentariu și aici. Fostii ofițeri de informații menționați și alții care scriu nu se prezintă și nu au pretenția de a fi considerați istorici, ci sunt memorialiști, cei mai mulți rezumându-se să prezinte secvențe din evenimente de interes la care au fost martori ori referitor la care au avut acces la informații în virtutea atribuțiilor de serviciu.

În final, în carte se ajunge la concluzia că *„Securitatea a pierdut bătălia pentru salvarea regimului comunist al dictatorului Nicolae Ceaușescu în decembrie 1989. Dar, totodată, a câștigat războiul pentru modul în care decembrie 1989 este înțeles și judecat”* (p. 359).

În această formulare, ca și în multe altele din cartea analizată, Securitatea este prezentată ca o entitate care ar fi continuat să dăinuie în pofida faptului că la 31 decembrie 1989 D.S.S. a fost desființat prin lege.

În ce privește probatoriul invocat în susținerea ideilor/ tezelor/ versiunilor/ supozițiilor promovate, am mai adăuga câte ceva:

- Autorii apelează în susținere la argumentul *„Așa cum rezultă din bogatul material probator prezentat în acest volum...”*, frază reluată în nenumărate rânduri. „Materialul probator” este reprezentat, însă, în bună măsură, pe de o parte, de afirmații și/sau presupuneri ale unor persoane care, sub influența manipulării diversioniste „securiști-teroriști” vedeau, în decembrie 1989 și imediat după, securiști în tot ce li se părea suspect, iar pe de altă parte, de declarații făcute ulterior, în presă sau în fața unor comisii parlamentare de anchetă, de persoane care, din motive interesate, induceau ori alimentau percepția că diversiunea teroristă a fost instrumentată de Securitate.
- În multe situații concluziile sau ipotezele emise se bazează pe speculații și interpretări subiective ale stării de fapt. Câteva exemplificări:
 - *„Cei care trăgeau la Intercontinental sau de pe acoperișul Universității (în noaptea de 21/22 decembrie – n.n.) erau după toate probabilitățile cadre de Securitate”* (p. 134).;

- „*Securitatea dispunea și de alte mijloace care nu apar în aceste articole (privind lupta de rezistență în cazul unei agresiuni militare externe – n.n.). E vorba, spre exemplu, de unități dotate cu elicoptere și alte mijloace avansate de luptă, radiolocație și bruiaj*” (p. 155);
- Un mod de comunicare secretă luat în considerare pentru lupta de rezistență, în articolele publicate în revista *Securitatea*, îl reprezentau „tabelele de semnale”. De aici ar rezulta că anumite semnale puteau fi transmise în timpul zilelor de 22-25 decembrie de factorii de comandă ai Securității prin cuvinte cu sens, dar care prin decodificare căpătau „o cu totul altă semnificație” (p. 154);
- „*Nu se poate spune că Iliescu ar fi avut nevoie în acel moment de o diversiune sângeroasă pentru a se legitima*” (p. 313);
- „*Greu de tras concluzia că (la TVR) ar fi fost o dezinformare intenționată a FSN-ului sau a lui Brateș*” (p. 314);
- „*Este evident că desemnarea lui Iliescu ca vinovat de serviciu a fost cea mai comodă soluție*” (p. 315);
- „*Până la urmă trebuie să înțelegem că nu Iliescu e miza în cauza Revoluției, ci Securitatea*” (p. 316);
- „*Este absurd de presupus că nu Securitatea, ci chiar Armata ar fi în spatele diversiunii și terorismului din decembrie 1989*”... „*E greu de justificat teoria că diversiunea ar fi opera FSN-ului*” (p. 335).

Conștienți că astfel de concluzii reprezintă doar niște supoziții, autorii apelează deseori la sintagme relativizante de genul: cu destulă certitudine putem trage concluzia, este absurd să ne imaginăm, cu siguranță, devine clar, este logic, e foarte probabil, este plauzibil, după toate probabilitățile etc.

- Intrigă și faptul că, pe lângă un „probatoriu” subțire, marginal, prelucrat speculativ și/sau interesat și interpretări subiective ale stării de fapt, cartea abundă în inexactități, distorsionări ale realității și chiar neadevăruri evidente. Din rațiuni de spațiu, vom prezenta doar câteva exemple:

- *Securitatea i-ar fi recomandat lui Nicolae Ceaușescu o acțiune rapidă și dură împotriva pastorului Laszlo Tokes, „inclusiv arestarea și judecarea acestuia, sub acoperirea «altor organe» (Procuratura și justiția) pentru infracțiuni de drept comun*” (p. 47).

Adevărul este că, în septembrie 1989, D.S.S. i-a prezentat lui Ceaușescu propunerea de începere a urmăririi penale pentru săvârșirea infracțiunii de trădare care, însă, nu a fost acceptată pentru a nu tensiona suplimentar relația cu Ungaria.

- „*Securitatea a hotărât mutarea pastorului în satul Mineu din județul Sălaj*” (p. 46). În realitate, decizia a aparținut Episcopiei Bisericii Reformate, care îl mutase cu parohia în localitatea respectivă și obținuse și o hotărâre judecătorească definitivă și executorie de evacuare din reședința parohială din Timișoara, al cărei termen legal de executare silită începea cu 16 decembrie 1989;
- „*Din ordinul lui Iulian Vlad din 22 decembrie 1989, ora 10:45, către toate unitățile de Securitate, s-a ars un volum mare de dosare. Sub pretextul pătrunderii manifestațiilor în sedii, s-au ars cu siguranță documente compromițătoare ce demonstau crimele Securității*”. Ordinul invocat nu era pentru distrugerea de documente ci, din contră, pentru punerea în siguranță a acestora și a armamentului și muniției. Distrugerea unor documente la unele unități s-a produs în momentul în care demonstrații forțau intrarea în sedii și exista riscul iminent ca acestea să ajungă în posesia unor persoane neautorizate. Operațiunea s-a produs, de regulă, spontan, în baza practicii serviciilor de informații de a proteja, în asemenea circumstanțe, identitatea surselor de informare. Cât privește „crimele” Securității din anii '70-'80, întrebăm, evident retoric, care? Deocamdată, nu s-a stabilit în sarcina acestei instituții nici o crimă pentru perioada respectivă din simplul motiv că nu au existat.
- „*Sub dictatura lui Ceaușescu mulți procurori militari îndeplineau cu conștiinciozitate ordinele nescrise ale Securității*” (p. 289), o altă aberație susținută în carte.

În încheiere, **câteva concluzii:**

- Cartea este scrisă de pe o evidentă poziție anti-securistă. Pornind de la premiza falsă că Securitatea este principalul responsabil pentru abuzurile

regimului comunist, represiunea revoltei populare din perioada 17-22 decembrie și diversiunea teroristă dintre 22-25 decembrie 1989, autorii cărții acuză pe toată lumea, dar mai ales acuză Parchetul Militar pentru faptul că angajații acestei instituții nu au fost mai drastici pentru a sancționa faptele pe care – în opinia lor – Securitatea le-ar fi comis.

Ce par a nu înțelege autorii este că, între „condamnarea politică” (etichetarea Securității ca „instrument criminal al Partidului Comunist”, care se poate susține doar pentru primii ani ai regimului comunist) și cea juridică este o mare diferență. Aici este nevoie de stabilirea indubitabilă a unor elemente constitutive ale infracțiunii și de susținerea lor cu probe temeinice și concludente. În justiție nu se poate opera cu supoziții, presupuneri, ci doar cu certitudini.

- Analiza făcută diversiunii teroriste și stabilirii responsabilităților pentru victimele umane (853 persoane ucise și 2.157 rănite) și enormele distrugeri materiale și de patrimoniu cultural-național este realizată de pe poziții vădit partizane. Autorii procedează ca niște apărători legali ai unor vârfuri politice și militare acuzate în Rechizitoriul Parchetului Militar.

- Anti-securismul și partizanatul (coordonatele de bază ale cărții), subminează profund obiectivitatea acestui demers care își propune, dar nu reușește, în opinia noastră, să convingă cititorul că ar fi o cercetare științifică. Ilustrative în acest sens au fost și comentariile și întrebările adresate autorilor de unii dintre participanții la lansarea cărții, ce a avut loc la 10 februarie a.c. la librăria Cărturești.

Gl. bg. (r) Vasile Mălureanu

LA CENTENAR

*amintiri despre luptătorii pentru pacea neamului și a
locuitorilor acestor meleaguri*

Să nu uităm trecutul și să ne amintim de faptele bune cu iubire, punând la locul lor faptele rele, fără răzbunare sau ură. Să vedem și să auzim trecutul, prezentul și viitorul cu mintea cea de pe urmă, care naște liniștea, binele și frumosul.

Eroii neamului nu se plâng, ei doar se slăvesc, căci felul morții lor este altul decât al celorlalți muritori. Numele lor este înscris în cartea Vieții nepieritoare a Neamului Românesc din toate vremurile, deoarece luptându-se pentru cauza cea bună au biruit. Să ne amintim cântecul popular, înainte de plecarea la luptă pentru România Unită pe care-l cântau feciorii neamului: „Cine merge în cătănie/Trage nădejde să vie/Cine merge să se bată/Nu se întoarce niciodată” . Altă doină de jale din zona Vârșeț începe cu: „Doamne greu i-o fi păcatul/Celui care a rupt Banatul”. Toți dorim și iubim unitatea acestui neam, fiind în permanență treji, cinstind acest pământ al locuitorilor de veacuri.

Romfilatelia, în parteneriat cu Academia Română și Biblioteca Centrală Universitară, a lansat în anul 2018 emisiunea de mărci poștale „Făuritori ai Marii Uniri”, cu portretele unor patrioți care s-au luptat pentru îndeplinirea idealului național. Cu dreptate au fost amintiți spre neuitare următorii: Gheorghe Pop de Băsești (1835-1919), luptător pentru drepturile românilor din Transilvania, deputat în parlamentul de la Budapesta, din 1872, timp de 9 ani, remarcându-se pentru susținerea intereselor culturale și politice ale populației majoritare. A fost arestat de autoritățile maghiare în 1894, însă nu s-a lăsat intimidat, iar ca semn de respect a fost ales Președinte al Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia din 1 decembrie 1918; Alexandru Vaida Voevod (1872-1950), ca ziarist a susținut cauza românilor între 1906-1918, fiind deputat în parlamentul de la Budapesta; Iancu Flondor (1865-1924) liderul unirii Bucovinei cu Patria Mamă; Tache Ionescu (1858-1922) cel mai apreciat orator cu rol determinant în realizarea Marii Uniri.

În acest deosebit și înălțător eveniment se remarcă colița nedantelată a emisiunii, în care este ilustrată o imagine a Reginei Maria (1875-1938) în veșminte de încoronare (15.10.1922), alături de portretele lui Miron Cristea (1868-1939), Iuliu Hossu (1885-1970), Vasile Lucaciu (1852-1922), Vasile Goldiș (1862-1934), Ștefan Cicio-Pop (1865-1934), Valeriu Traian Frentiu (1875-1952), Iuliu Maniu (1873-1953) și I.C.Brătianu (1864-1927). Pe timbrul coliței cu valoare nominală de 19 lei, este reprodușă Stema de Stat a României întregite.

Dintre cei neamintiți, cu prezență activă în cele două războaie mondiale, consider că trebuie să acordăm un loc aparte (de formație profesională) lui Pamfil Șeicaru (1894-1980), reductibil ziarist și ctitor de monumente istorice care a scris peste 2500 de articole de analiză politică și 10 volume de istorie europeană, în care se regăsesc cu pregnanță problemele României. Între 1924-1944 a fondat și condus ziarul „Curentul”, iar în scrierile sale se identifică publicistul cu o inteligență și o putere de penetrație ieșite din comun, un spirit viu, incisiv, intolerant și necruțător cu prostia, minciuna și impostura.

Pamfil Șeicaru, sublocotenent în Regimentul 17 Infanterie Mehedinți a participat la toate marile bătălii ale războiului pentru întregirea neamului (1916-1918) de la Orșova până la Mărășești, fiind un dârz combatant la Cerna, Alion, Jiu și Trotuș, decorat cu titlul de cavaler al Ordinului Mihai Viteazul.

Pentru a duce în eternitate memoria camarazilor săi căzuți în luptă, a inițiat și a obținut resurse materiale pentru ridicarea unor monumente în locurile de crâncenă înclăștare și de supremă jertfă, la: Mărășești, „Monumentul Eroilor”; Val de Roy (Franța), „Monumentul Eroilor Români”; Sary Krim (Ucraina), „Troita Eroilor Români”, distrusă de autoritățile statale locale. În același timp să nu uităm subvențiile sale cu îmbrăcăminte, hrană, întreținere în școli pentru copiii orfani de război.

Pamfil Șeicaru a plecat din țară la 10.08.1944, trimis la Madrid de mareșalul Antonescu în vederea încheierii armistițiului cu puterile aliate, având o ultimă întâlnire cu șeful guvernului în data de 08.08.1944. Ulterior, aflându-se în Spania, după 19-23.08.1944 a fost ostracizat, judecat, alături de guvernul care l-a trimis în misiune externă și condamnat pentru crimă de înaltă trădare, la

moarte, confiscate toate bunurile, interdicții civile și defăimarea demnității întregii familii.

Victor Frunză, ziaristul dizident, a făcut un pas decisiv în reabilitarea lui Pamfil Șeicaru prin publicarea în anul 2001 a volumului „Destinul unui condamnat la moarte; Pamfil Șeicaru”. Mănăstirea „Sf. Ana” de la Orșova, construită la 15 ani după Marea Unire de către omul de adâncă spiritualitate românească, ca un semn al iubitorului de țară și mare român, unde și-a găsit odihna din 20.10.2005 (când a fost adus în țară și reînhumat în pridvorul lăcașului de cult).

Ziaristul Pamfil Șeicaru era un istoric care-și demonstra tezele, greu de combătut, virulent și stăpân pe profesia sa, care nu se sfia să afirme că dreptatea este de partea poporului român, față de care nu-și ascundea cuvintele de iubire.

În ziarul „Curentul” nr. 5743 din 12.02.1944 atrăgea atenția că: „problema ordinii după război va fi adevărata problemă a victoriei. Cui va aparține: libertății sau tiraniei bolșevice?”, iar în nr. 5750 din 19.02.1944 concluziona: „imperialismul militar al Rusiei are și o altă față: imperialismul revoluției comuniste – și una și cealaltă puse în serviciul de dominație universală a Rusiei. Lozinca este: Sovietele pretutindeni, fiindcă în orice țară de pe suprafața planetei, comuniștii sunt agenții Moscovei”. În același ziar, dar la data de 26.02.1944 ne sfătuia: „dar națiunile mici, națiunile eroice – națiuni conștiente că dreptul la viață liberă nu se obține prin temere, prin acte de lașitate, ci prin luptă – sunt marile creatoare ale forțelor morale care totuși domină planeta mai mult decât hoardele înnebunate de propria soartă”. Pamfil Șeicaru a cunoscut pe toți oamenii politici ai vremii sale, precum și pe militarii din primul și al doilea război mondial.

Menționăm câteva din cărțile scrise de Pamfil Șeicaru:

1. „*Pax americana sau pax sovietica*” (2 volume), editura Marsiega, Madrid, 1947, despre care P. Șeicaru afirma la apariție „am pus pe rând toate problemele în dezbatere, am silit pe exilați să gândească asupra lor și, dacă regele poate spune că 23 august 1944, ideea răspunderilor ce decurg din capitularea fără condiții impusă țării, mie mi se datorește....”.

2. *„Unirea națională – idee forță a României moderne în perspectiva istorică și în complexul politic european”*, Editura Carpații, Madrid, 1959. Această carte este o analiză a ocupațiilor rusești consecutive de la sfârșitul sec. al XVIII-lea și cel următor, subiect fierbinte deoarece România se afla sub ocupație sovietică la data scrierii. P. Șeicaru se folosește de trecut pentru a scoate în evidență prezentul și mai ales momentul 19-23.08.1944. Comentariile lui sunt valabile și astăzi, când comunismul s-a prăbușit și Europa de est își caută identitatea economico-militară, într-o Europă parcă în rătăcire.

3. *„Să rămână doar cenușa”*, Editura Andre Bonne, 1949, este o cronică politică a evenimentelor, a martorului ocular, analistului politic și istoric, care au condus la actul de la 23.08.1944 și la ocupația sovietică postbelică, pentru a atrage atenția occidentului asupra situației României și să determine o acțiune favorabilă a acestuia, dovedind cunoaștere până la detaliu a motivațiilor conjuncturale ale deciziilor catastrofale.

4. *„Istoria partidelor național, țărănist și național-țărănist”*, Editura Carpații, Madrid 1965. În această carte, văzând cu ochii iubitorului de pământ strămoșesc, istoria ca o reconstrucție a trecutului, afirma: „eram obligat să încerc a face un tablou al acestei epoci de frământări cu încleștări de pasiuni dezlanțuite, de idei antagoniste, de tendințe opuse uneia alteia și mult mai puțin de interese materiale. Martor al acestei epoci, prin profesia mea de gazetar, indirect am participat la toate evenimentele care s-au succedat de la 1913, astfel că pot aduce de bună seamă, o contribuție utilă pentru istoricii de mâine”.

5. *„România în marele război”*, Editura Minard, 1968 și Editura M. Eminescu, 1994, este un compendiu de istorie a Transilvaniei începând cu perioada proto-română și până la Marea Unire din 1918, nefiind o carte polemică ci o istorie care a lipsit și umple un gol. Argumentația autorului nu este pasională ci științifică, obiectivitatea sa impunând calm, iar forța i-o dă siguranța în puterea adevărului. Această carte poate fi considerată mai mult decât o simplă cronică a căderii Imperiului Habsburgic și a istoriei unirii Transilvaniei cu România, ea fiind un act prin care un mare iubitor de țară își face datoria către patria sa.

Veșnicia eroilor nu are durată, deși ea îmbrățișează toate întinderile veacului, nu se supune niciunei definiții sau dimensiuni: nici a vremii, nici a logicii, nici a spațiului, fiind un act nemuritor în iubirea a tot ce a ființat și ființează.

Col. (r) Ion Șandru

COLȚUL MIZANTROPULUI

MAREA DESPĂRȚIRE!

Pentru mulți britanici, țara lor era despărțită de Europa încă de la facerea lumii, iar acum destui se bucură că divorțul s-a legalizat cu documente. De fapt, ne întrebăm (retoric, evident) dacă nu cumva suferințele generate de concubinajul cu Bruxelles-ul erau legate mai degrabă de obligațiile ca mărețul Imperiu Britanic să primească uneori sfaturi și indicații de la Berlin sau Paris...

Adică noi, continentalii, vroiam să ne tragem de șireturi cu lorzii Albionului?! Poate că era prea mult pentru unii care și acum, în secolul 21, își beau tacticos ceaiul de la ora cinci și își fumează trabucele într-un *spleen* byronian, în liniștea unui cabinet căptușit cu prețioase trofee din India, Australia, Canada, Noua Zeelandă și multe altele câte or mai încăpea sub căciula mărețului Commonwealth.

Apropo de Brexit, mă gândeam zilele trecute: a ajutat Marea Britanie vreodată cu adevărat o țară din Europa? În primul război mondial, în calitate de cobeligerant, a luptat în Franța împotriva nemților, dar dacă nu intrau în război Statele Unite ale Americii, Germania ar fi putut câștiga războiul. Al doilea război mondial a fost declanșat de Hitler numai după ce s-a convins că Anglia a fost de acord cu cedarea regiunii sudete și chiar cu dizolvarea Cehoslovaciei, în speranța că va abate astfel interesul dictatorului spre alte zone. De asemenea, debarcarea din Normandia nu ar fi avut loc nici azi dacă nu se implicau plenar americanii. Concluzia ar fi că Uniunea Europeană nu a tras nici un învățământ din istorie și a plecat la drum cu un partener pe cât de arătos pe atât de nesigur...

Acum, se cheamă că „Bătrâna Doamnă” este liberă și independentă, poate chiar disponibilă pentru eventuale noi relații care să-i reamintească de trecutele glorii. Deja premierul Boris J a promis că va încheia acorduri de comerț liber cu SUA, cu Japonia și alte țări din afara UE. În orice caz, „unchiul Sam” de peste ocean, este desigur încântat de acest deznodământ, în care vede o serioasă dezechilibrare a întregului eșafodaj al Uniunii Europene.

Între noi fie vorba, o suspectam de mult pe această „Bătrână Doamnă” că ar coace Brexitul, altfel cum explicați că era singura țară cu economie solidă care nu a acceptat nici în ruptul capului să adopte „Euro”?... Era „ceva putred” în Turnul Londrei (ca să-l parafrăzăm pe bătrânul Will).

Pentru cei aproximativ 500.000 de români care muncesc sau învață acum în Marea Britanie, Brexit se ridică o singură problemă, aceea a nesiguranței rezidenței dar, care după cum promet oficialitățile britanice, se va rezolva în favoarea cetățenilor noștri.

Nu trebuie să fii un expert în economie ca să poți prevedea că această mult dorită evadare a britanicilor le-ar putea lăsa peste puțină vreme un gust amar în ceșcuța lor de ceai, când efectul Brexit se va reflecta în taxele vamale, care sunt promise că vor rămâne la zero, promisiune condiționată de UE de „buna purtare” a economiștilor englezi cunoscuți ca fiind atinși și ei de morbul eliberării. Mai plutește în aer un pericol, cel ca marile bănci din londonezul City să-și schimbe centrul de greutate undeva prin alte capitale continentale.

Este de presupus că Parisul resimte mai mult divorțul „Brexit”, căci rămâne singur în fața puternicului partener german, care uneori impune sau recomandă în politica internațională a UE atitudini care nu se mulează în totalitate pe interesele Franței, în ciuda „pupăturilor în piața Endependenți”... Desigur, aceste probleme ne interesează și pe noi românii, dar lupta noastră care rămâne deschisă este intrarea în spațiul Schenghen și încetarea atitudinii discriminatorii față de unii membri ai UE.

Col. (r) Hagop Hairabetian

ÎN SPRIJINUL CULTURII DE SECURITATE

GREEN DEAL, IMPLICAȚIILE ASUPRA TERMOENERGETICII CARBONULUI ȘI A ENERGETICII NUCLEARE (I)

NEUTRALITATEA CLIMATICĂ ȘI SECURITATEA ENERGETICĂ A ROMÂNIEI

Președintele Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, a prezentat, în 11 decembrie 2019, *Pactul Ecologic European* (cunoscut și ca *Green Deal*), o foaie de parcurs menită să asigure durabilitatea economiei Uniunii, prin transformarea provocărilor legate de climă în oportunități și garantarea unei tranziții care să fie echitabilă și favorabilă incluziunii tuturor.

Comisia Europeană ar urma să prezinte până la finele trimestrului I al anului în curs un pachet legislativ menit să reglementeze obiectivul general ca Europa să devină în anul 2050 primul continent neutru din punct de vedere climatic, care va conține: (i) un act legislativ cadru european privind clima, (ii) strategia privind biodiversitatea pentru 2030, (iii) un nou plan de acțiune privind strategia industrială și economia circulară și (iv) strategia pentru o alimentație durabilă.

Îndeplinirea obiectivelor Pactului Ecologic European necesită investiții majore; se estimează că atingerea obiectivelor pentru anul 2030 privind clima și energia vor necesita investiții anuale suplimentare în valoare de 260 de miliarde euro.

Parlamentul European a votat, în 15 ianuarie 2020, o rezoluție (un important semnal politic) prin care și-a făcut cunoscută poziția asupra Pactului Ecologic European, pe care l-a salutat, iar planul prezentat de Ursula von der Leyen a fost primit favorabil și considerat ambițios, menit să contribuie la reducerea deficitului de investiții în domeniu.

Parlamentul European își dorește, însă, mai mult, respectiv ca viitorul act legislativ cadru privind clima să fie și mai ambițios în privința obiectivului UE de reducere a emisiilor până în 2030, cu o țintă de reducere de 55%, față de nivelul de 50% propus de Comisie. Uniunea ar trebui să adopte aceste obiective cu mult timp înainte de conferința ONU privind schimbările climatice din noiembrie 2020.

Europarlamentarii au declarat, de asemenea, că vor modifica toate propunerile legislative pentru a îndeplini obiectivele Pactului Ecologic European

și au accentuat că, până în iunie 2021, va fi necesară formularea de obiective mai ambițioase privind eficiența energetică și pentru energia regenerabilă.

România a depus în Parlamentul European, prin intermediul Partidului Popular European (PPE), o serie de amendamente, printre care și unul privind energia: gazul natural și energia nucleară să fie considerate soluții de tranziție către neutralitatea climatică; dar amendamentul nu a fost aprobat.¹

Europarlamentarul Siegfried Mureșan, vicepreședinte al PPE, era optimist înainte de votul din Parlamentul European, considerând că: „...cu cât este recunoscut mai mult rolul gazului ca investiție de tranziție, cu atât mai bine pentru România”.

Ulterior votului din Parlamentul European, care a creat emoție la București, Siegfried Mureșan a revenit cu alte declarații, afirmând că: „Esențial pentru România (...) este ca proiectele privind producția de energie pe gaz să fie eligibile a fi finanțate din fonduri europene. (...) De asemenea, trebuie să se recunoască la nivel european rolul pe care energia nucleară îl joacă în atingerea obiectivelor climatice. Nu voi accepta ca rolul energiei nucleare să fie pus sub semnul întrebării și este foarte important să dăm un semnal de sprijin pentru a construi celelalte reactoare nucleare de la Cernavodă care să contribuie la necesarul de energie al României în perioada următoare.”²

Premierul Ludovic Orban a declarat la 22 ianuarie 2020 (o săptămână după votul din Parlamentul European) că noua linie politică a Comisiei Europene manifestată prin Green Deal va genera provocări la care România va trebui să se adapteze³: „...va trebui să obținem resurse pentru a ne atinge obiectivele, pentru că, cel puțin în domeniul energetic, există riscul să pierdem până la 40% din capacitatea de producere, dacă ei vor considera combustibilii fosili ca neutilizabili. Oricum, cărbunele este condamnat ca și resursă energetică, iar aici gândirea pe care trebuie să o avem pe termen nu foarte lung, aproximativ orizontul 2030, să găsim soluții de producere a energiei care să diminueze emisiile de gaze care generează efecte de seră.”

După lansarea Green Deal, în România a fost difuzată știrea că „țara va primi de la Bruxelles 757 milioane euro” pentru facilitarea tranziției către o

¹ <https://www.g4media.ro/breaking-amendamentele-sustinite-de-romania-la-rezolutia-votata-in-parlamentul-european-au-fost-respinse-gazul-si-energia-nucleara-nu-pot-fi-utilizate-ca-solutie-de-tranzitie-catre-economia-verde.html>

² <https://www.hotnews.ro/stiri-esential-23618207-siegfried-muresan-despre-pactul-ecologic-european-nu-voi-accepta-rolul-energiei-nucleare-fie-pus-sub-semnul-intrebării-productia-energie-gaz-trebuie-fie-eligibila-finantarea-din-fonduri-europene.htm>

³ <https://www.g4media.ro/green-deal-romania-risca-sa-piarda-pana-la-40-din-capacitatea-de-producere-a-energiei-avertizeaza-ludovic-orban.html>

economie a neutralității climatice. Odată cu anunțarea detaliilor *Mecanismului pentru Tranziție Justă*, Comisia a propus și alocări naționale din bugetul Fondului pentru tranziție, asumat de UE la 7,5 miliarde euro. Conform propunerilor Comisiei Europene, cei mai importanți beneficiari sunt, în ordine: Polonia (2 miliarde euro), Germania (877 milioane euro) și România (757 milioane euro).

Fondurile respective, așa cum atrăgea atenția Ludovic Orban, nu sunt destinate investițiilor în energie; Comisia Europeană are deocamdată în plan să aloce 35% din resursele Fondului European de Dezvoltare Regională FEDER pentru tranziția justă, ceea ce înseamnă specializare inteligentă, inovare, cercetare, soluții inteligente, *smart city*, digitalizare etc.

În plus, Banca Europeană de Investiții a anunțat încă din a doua jumătate a anului 2019 că nu va mai finanța, începând cu anul 2022, proiectele energetice pe bază de combustibili fosili, adică petrol, cărbune și gaze naturale – semnal extrem de preocupant pentru țările din Europa de Est, inclusiv România.

Termoenergetica cărbunelui, cel mai afectat sector energetic

La finele anului 2019 în Guvern a fost aprobat un Memorandum care privește Complexul Energetic Oltenia, în care erau trasate liniile directoare ale unui plan de contingență, în condițiile în care decizia actualii Comisii Europene de a apăsa pedala de accelerație prin prioritizarea *Green Deal* a revelat întârzierile majore și nejustificate în aplicarea măsurilor de restructurare care să permită menținerea în piață a acestei companii energetice.

Pentru România, funcționarea în viitor a acestui complex energetic – organizat după principii valide în urmă cu o jumătate de secol – nu este opțională ci esențială în următoarele două decenii cel puțin, pentru a menține securitatea energetică prin asigurarea stabilității și rezilienței sistemului energetic național. Planul de contingență la care se referă Memorandumul pe care l-am menționat are următoarele repere⁴:

- La Turceni, în anul 2025 va fi închis un grup de 330 MW pe lignit, grupul 3, dar în condițiile în care, din anul 2024, ar urma să fie funcțional un grup pe gaze de 400 MW;

- La Ișalnița, blocul 8 (pe lignit) va fi închis începând cu anul 2025, iar blocul 7 (pe lignit) începând cu 2026; ambele ar trebui înlocuite cu câte un grup

⁴ https://www.economica.net/exclusiv-planul-de-restructurare-al-ce-oltenia-se-inchid-patru-cariere-minere-se-inchid/reconvertesc-pe-gaze-cinci-grupuri-energetice-termene_178307.html; https://www.economica.net/doua-hidrocentrale-noi-in-oltenia-la-turceni-i-i-alni-a-parte-a-planului-de-decarbonizare-propus-de-ceo_178337.html

pe gaz de câte 400 MW, care ar trebui puse în funcțiune în anul anterior celui închiderii celui pe care îl înlocuiește;

- La CET Craiova 2, programul prevede închiderea celor două grupuri actuale de câte 150 MW, pe lignit, începând cu anul 2025, care vor fi înlocuite de un bloc energetic de 200 MW în cogenerare pe gaze, pus în funcțiune în 2024;

- Închiderea a patru cariere de lignit (din 11 la acest moment): în anul 2021 se va închide cariera Rovinari, în anul 2024 se vor închide carierele Peșteana și Husnicioara și în anul 2027 se va închide cariera Lupoia;

- Construcția a două microhidrocentrale (MHC; probabil pe râul Jiu), una de 10 MW la Turcenii și o a doua de 2 MW la Ișalnița. Construcția celor două MHC va debuta în anul 2022;

- Compania ar urma să primească un împrumut de la Guvern, sub forma unui ajutor de salvare, după parcurgerea etapelor prevăzute de legislația aplicabilă privind ajutoarele de stat și după obținerea deciziei de autorizare a Comisiei Europene. Ajutorul este în sumă de 1,2 miliarde lei și are ca destinație achiziția a 11 milioane de certificate de emisii CO₂ până în aprilie 2020, aferente anului 2019.

Urmează ca în termen de șase luni de la acordare, Complexul Energetic Oltenia fie să ramburseze împrumutul acordat, fie să prezinte un Program de Restructurare pe care Guvernul îl va notifica Comisiei.

Prețul mediu estimat pentru achiziția de certificate de carbon în anul 2020 este de 27 euro/certificat: rezultă că în primul trimestru al anului curent, necesarul de fonduri pentru conformare este în jurul a 1,2 miliarde de lei; ceea ce este, în principiu, suma cerută de CEO ca ajutor de stat pentru o perioadă de 6 luni.

Planul de contingență din spatele Memorandumului prevede soluția insuficient elaborată de închidere a 5 grupuri termoelectrice pe lignit și înlocuirea lor cu 4 grupuri termoelectrice pe gaze naturale. După votul din Parlamentul European, această soluție devine problematică, pentru că fondurile europene nu mai pot fi folosite ca surse pentru finanțare în termoelectrica carbonului.

Termoelectrica carbonului *light* și electrica nucleară în deceniile următoare

România are relativ puține soluții alternative fezabile pentru tranziția la neutralitatea climatică, în afara opțiunii de a înlocui termoelectrica cărbunelui cu cea a gazului natural, respectiv de a crește puterea instalată în centrale nucleare-electrice.

Este și motivul pentru care România insistă pe aceste două forme de generare a energiei, în condițiile în care are rezerve de gaze naturale prospectate

care justifică miza tranziției termoelectrice bazată pe gazele naturale, cel puțin până în orizontul anului 2060, la care se adaugă strategiile, planurile, proiecțiile deja existente privind atât viitoarele capacități nucleare-energetice bazate pe tehnologia CANDU 6, cât și perspectivele noilor tehnologii de tip *small modular reactor* (SMR), ori generația IV (cum este cazul proiectului ALFRED dezvoltat pe platforma de la Mioveni).

În luna mai 2019, Nuclearelectrica și *China General Nuclear Power Co.* au semnat oficial acordul preliminar cu privire la continuarea proiectului construirii și operării reactoarelor 3 și 4 de la centrala Cernavodă.⁵

Potrivit comunicatului emis de Nuclearelectrica cu acest prilej: „*Acordul Investitorilor în formă preliminară prevede înființarea societății de proiect (JVCO) având drept scop limitat să fie singura platformă tehnică și operațională pentru dezvoltarea ulterioară a Proiectului. Data limită pentru înființarea JVCO este de 60 de zile lucrătoare de la data semnării Acordului Investitorilor în formă preliminară. Participația CGN în compania de proiect va fi de 51%, iar cea a SN Nuclearelectrica SA, de 49%.*”

Negocierile cu dezvoltatorul chinez de fapt stagnează: acordul final nu a fost încă semnat și JVCO nu a fost constituită. Încă de la momentul semnării Acordului preliminar, fostul secretar de stat din fostul Minister al Energiei, Doru Vișan, anticipa blocajul, afirmând că: „*Există (scenariul lipsei unui acord final cu CGN – n.r.) datorită faptului că ai un partener care impune niște capacități care pot fi suportate sau nu pot fi suportate.*”⁶

Nuclearelectrica este în poziția delicată de a constata că a fost blocată de Guvernul României în urmă cu peste 6 ani într-o negociere fără perspectivă cu un concern chinez pe proiectul Unităților 3 și 4, dar și că în curând, adică în anul 2026, va trebui să oprească Unitatea 1 pentru retubare (un proiect aproape la fel de costisitor ca și construcția unui reactor nou); deci, una peste alta, că nu are certitudini pentru viitor.

Anunțul din Parlamentul European și orientarea Comisiei Europene spre soluții care nu permit finanțarea europeană pentru dezvoltarea de viitoare proiecte nucleare-energetice este încă o veste neplăcută pentru Nuclearelectrica și în general pentru industria nucleară civilă din România.

⁵ <https://www.profit.ro/povesti-cu-profit/energie/a-fost-semnat-acordul-preliminar-romania-china-pentru-cernavoda-3-4-in-circa-2-luni-trebuie-infiintata-compania-mixta-de-proiect-18996543>

⁶ <https://www.bursa.ro/doru-visan-ministerul-energiei-daca-acordul-cu-cgn-cade-nuclearelectrica-planuieste-construirea-unei-unitati-nucleare-08813730>

Singurul orizont de speranță la acest moment îl oferă documentele semnate cu Statele Unite ale Americii: Declarația Comună semnată pe președinții Trump și Iohannis în august 2019 și Memorandumul de înțelegere semnat de secretarul american pentru energie și ministrul român de externe în septembrie 2019.

Același orizont de speranță îl are și Polonia, la fel de nemulțumită că planurile sale pentru a înlocui cu centrale nucleare (între 6 și 9 GW instalați în următorii 30 de ani) actualele centrale pe cărbune sunt puse sub semnul întrebării de politicile de neutralitate climatică de pe agenda Comisiei Europene și de votul recent din Parlamentului European.

Documentele semnate cu Statele Unite pot debloca soluții de finanțare pentru proiectele nucleare ale României și Poloniei, dar aici mai trebuie amintit și faptul că, dincolo de ocean, tendința majoră este aceea de a înlocui centralele nucleare clasice cu soluții noi, cum ar fi tehnologia reactoarelor modulare, bazate pe „baterii” de SMR, pentru că au avantaje certe în materie de costuri și fiabilitate.

În privința termoelectricității gazului metan, România este de asemenea într-o situație inconfortabilă. Suntem, astfel, în situația în care se anunță tot mai multe proiecte de centrale energetice alimentate cu gaz metan, dar încă niciun progres în materie de deschidere de noi zăcămintele comerciale.

Ca evoluții recente avem doar certitudinea minoră a deschiderii zăcămintului Romgaz de la Caragele (un zăcămint de adâncime, din pachete de roci situate la 4.000 metri)⁷, cu o capacitate zilnică de producție de 1.500 barili echivalent petrol, și anunțul Carlyle, prin Black Sea Oil & Gas, privind dezvoltarea comercială a exploatării în perimetrele Midia și Pelican din Marea Neagră⁸.

În schimb, cel mai promițător zăcămint din Marea Neagră, cel concesionat în comun de OMV Petrom și ExxonMobil nu are o decizie de investiție finală luată; ba mai mult, ExxonMobil și-a anunțat retragerea și negociază cu terțe entități transferul de drepturi din acordul petrolier.

Despre aceste probleme a vorbit și ministrul economiei⁹, Virgil Popescu, într-un interviu acordat HotNews¹⁰, care a subliniat că: *„Am avut o surpriză neplăcută din partea Băncii Europene de Investiții, care a scos posibilitatea*

⁷ https://www.economica.net/productie-romgaz-sonda-caragele-productia-de-gaze-zilnica-creste_179302.html

⁸ <https://www.profit.ro/povesti-cu-profit/energie/partenerii-italieni-ai-carlyle-la-gazele-din-marea-neagra-injecteaza-bani-in-operatiunile-romanesti-19093115>

⁹ din guvernul Orban I

¹⁰ <https://economie.hotnews.ro/stiri-energie-23633401-virgil-popescu-ministrul-economiei-acum-este-ultimul-ceas-mai-putem-folosi-gazul-care-avem-trezim-nu-vom-mai-putea-folosi-combustibil-tranzitie.htm>

finanțării producției energiei electrice pe bază de gaze, începând cu anul 2021. S-ar putea ca, dacă mai stăm cu gazul din Marea Neagră, să ne uităm la el, să nu mai prezinte o valoare economică, sau să nu aibă aceeași valoare pe care ar avea-o dacă l-am folosi acum. (...) Acum este ultimul ceas să putem folosi la o valoare bună gazul pe care îl avem.”

Ministrul a mai precizat și că, după ce va începe exploatarea în Marea Neagră, gazul va fi consumat în special în România pentru alimentarea centralelor pe gaz, pentru consumul populației, dar și în petrochimie, cu condiția ca investitorii să poată demara urgent exploatarea câmpurilor petroliere („nu putem face aceste investiții - în petrochimie, în termoelectrică - cu gaze din import”).

Există și oportunități pentru România?

Nuclearelectrica a semnat Memorandumuri de înțelegere cu doi dezvoltatori de noi tehnologii nucleare, și anume cu compania americană NuScale, care dezvoltă tehnologia SMR, în martie 2019; respectiv cu concernul italo-român FALCON, care dezvoltă proiectul de generația IV pe platforma de la Mioveni.

Tehnologia SMR ar putea deveni, undeva între anii 2024-2026, o tehnologie certificată pe teritoriul Statelor Unite ale Americii¹¹ și posibil a fi comercializată către terți, în principal în statele partenere, situație în care Nuclearelectrica va avea avantajul de a se număra printre primii beneficiari.

La momentul respectiv este important și ca statul român să fi făcut pașii necesari pentru ca transferul de tehnologie să fie posibil, iar amplasamentele să fi fost deja avizate de Agenția Internațională pentru Energie Atomică. În paralel, Guvernul României trebuie să-și fundamenteze o politică de sprijin pentru noile proiecte, astfel încât să poată ajuta Nuclearelectrica să-și securizeze soluțiile de finanțare pe care le negociază.

Prin securizare se înțelege, de exemplu, faptul că Guvernul nu va mai pretinde 90% din dividende, că va elabora mecanisme de ajutor de stat (realiste, conforme cu legislația europeană) pentru garantarea unor împrumuturi sau a prețurilor de vânzare a energiei (prin mecanismul Contractului pentru Diferență, aflat încă pe masa ministerului de resort, în fază de proiect).

Proiecte de noi centrale termoelectrice alimentate cu gaz metan au fost anunțate nu doar de cei de la Complexul Energetic Oltenia, ci și de Romgaz – centrala Iernut, la Deva și Brăila, la Râmnicu Vâlcea, în Banat (Gazprom), la Episcopia Bihor etc. O mare parte din aceste proiecte se află

¹¹ https://en.wikipedia.org/wiki/Small_modular_reactor

deja pe lista celor depuse la Uniunea Europeană pentru a fi finanțate prin așa-numitul *Mecanism 10d*.

România are la dispoziție opțiuni de finanțare de câteva miliarde de euro prin intermediul sistemului de emisii de noxe european (EU ETS), pentru atingerea obiectivelor sale aferente anului 2030 și perspectivele unei economii decarbonizate total până în anul 2050.

Una dintre surse va fi Fondul de Modernizare al Comisiei Europene (*Mecanismul 10d*, conform Directivei EU-ETS), un fond la care se strâng banii de la toți poluatorii din statele membre (din achiziția certificatelor de carbon), și din care, apoi, Comisia selectează proiecte, la recomandarea Băncii Europene de Investiții, și decide ce proiecte pot fi finanțate.

Dacă își depune proiectele la timp (deci până în 2021), România poate spera să obțină finanțări de circa 6 miliarde de euro prin Mecanismul 10d, cu condiția ca proiectele să fie bine făcute. Proiectele în cauză aduc în plus circa 2500 – 2800 MW putere instalată, ceea ce nu este puțin, cu condiția să existe gaz din producție internă cu care să se alimenteze și, evident, infrastructura necesară de conducte pentru alimentare.

Gazul natural este la acest moment un instrument geopolitic extrem de mult folosit, aflat la originea disputelor dintre Rusia – Uniunea Europeană – SUA, pe de-o parte, iar pe de altă parte la originea mai noilor dezvoltări conflictuale din Estul Mediteranei, care opun Grecia, Ciprul și Franța, proiectelor și acțiunilor Turciei și care sunt pe cale să transforme Libia într-o nouă Siria¹².

Or, România are marea șansă de a dispune de propriile sale rezerve de gaze naturale, suficiente pentru următorii 30 de ani, cu condiția să își folosească înțelept atuurile și să se abțină de la transformarea subiectului investițiilor din Marea Neagră în obiect de dispută politică, sau să întârzie proiectele prin manifestări inacceptabile de corupție la nivel înalt.

Col. (r) dr. Cristian Felea

¹² https://adevarul.ro/international/in-lume/situatia-mediterana-complica-continuare-pece-baza-mergee-1_5e33d75b5163ec42719faa97/index.html

MANAGEMENTUL SECURITĂȚII ORGANIZAȚIILOR - ÎNTRE NECESITATE ȘI OPORTUNITATE

Libertatea, profitul și inovația sunt premise implicite ale oricărei activități, afirmă o lucrare intitulată „Planul de afacere” (editată în anul 1993 cu sprijinul USAID în cadrul campaniei „Bună dimineața, România”).¹

Deplin adevărat, dar mai trebuie să adăugăm la aceste condiții de bază securitatea entității, deoarece inovația, angajații și bunurile sunt valori pentru fiecare organizație, indiferent de domeniu (privat sau public), iar în absența unui mediu cu reguli corecte și riscuri predictibile, proprietatea și valorile nu pot fi protejate. Au fost necesari mai mult de 100 de ani pentru a se evolua, etapizat, de la preocupările pentru protecția inovației la conceptul actual de sistem de management al securității organizației.

Interesul pentru conceptualizarea și normarea în relațiile internaționale a modalităților de protecție a inovației au fost stimulate la finele sec. al XIX-lea de procesul rapid de dezvoltare a economiei și de concurență, necesitatea de protecție a drepturilor decurse din valorificarea beneficiilor inovației devenind astfel subiect al dialogului internațional.

Un pas important l-a constituit Convenția de la Paris din martie 1883. Articolul 1, alin. 2 al Convenției precizează că „protecția proprietății industriale are ca obiect brevetele de invenții, modelele de utilitate, desenele și modelele industriale, mărcile de fabrică sau de comerț, mărcile de serviciu, numele comercial, indicațiile de proveniență sau denumirile de origine, precum și reprimarea concurenței neloiale”.²

Convenția de la Paris a fost revizuită și dezvoltată ca arie a domeniilor protejate la Bruxelles în 1900, Washington în 1911, Haga în 1925, Londra în 1934, Lisabona în 1958 și Stockholm în 1967 (când s-a înființat OMPI-Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale) și modificată în 1979.

În 1995 se realizează un alt pas important prin apariția Organizației Mondiale a Comerțului (OMC) cu sediul la Geneva. Acordul TRIPS (*Trade Related Aspects on Intellectual Property Rights*) acord multilateral al OMC,

¹ *Planul de afacere*, Editura STAFF, București, 1993

² www.monitoruljuridic.ro/act/conventia-uniunii-de-le-paris-din-20-martie-1883

intrat în vigoare la 01 ianuarie 1995, prevede că secretele comerciale și cunoștințele tehnice care au valoare comercială trebuie protejate împotriva abuzului de încredere și împotriva oricărui act care contravine practicilor loiale în domeniul comercial.³

În prezent, riscurile de securitate se diversifică și sunt extrem de dinamice fiind potențate tocmai de factorii care stimulează și dezvoltarea: globalizarea, externalizarea unor componente ale afacerilor, utilizarea generalizată a tehnologiei informației și comunicațiilor, mișcarea permanentă a forței de muncă, disputa pentru piețele de desfacere, etc.

În iunie 2016, Uniunea Europeană a adoptat Directiva 2016/943/UE privind protecția *know-how*-ului și a informațiilor de afaceri nedivulgate (secrete comerciale), transpusă în legislația din România prin OUG nr. 25/18.04.2019. Ordonanța, cu privire la care au apărut puține comentarii în mediul de afaceri intern, reglementează normele de protecție împotriva dobândirii, utilizării și divulgării ilegale a secretelor comerciale, stabilește conceptele și definițiile noțiunilor de secret comercial, autorul încălcării și mărfuri care contravin normelor. Totodată clarifică situațiile prin care dobândirea, utilizarea și divulgarea de secrete comerciale este considerată ilegală și face referire la necesitatea ca deținătorul legal să dispună măsuri adecvate de protejare a secretului comercial.

Dobândirea unui secret comercial este apreciată ca ilegală atunci când este făcută prin accesul neautorizat, fotocopierea oricăror documente, obiecte, materiale, substanțe sau fișiere electronice care conțin secretul. Cadrul normativ prezentat nu conține detalii privind soluțiile prin care pot fi protejate secretele de afaceri și care sunt cerințele minimale ce trebuie îndeplinite pentru ca o instanță să considere că deținătorul legal a implementat măsuri de protecție corespunzătoare.

Este evident că eficiența măsurilor de protecție a secretelor comerciale va depinde întotdeauna de calitatea soluțiilor utilizate, de profesionalismul celor care concep măsurile dar și de nivelul culturii de securitate format în interiorul organizației. Deține societatea românească (în mediul public și privat) un nivel corespunzător al culturii de securitate astfel încât să fie puse în aplicare în mod

³ <https://eur-lex.europa.eu>legal-content>TXT>.

eficient solicitările europene cu privire la gestionarea riscurilor care pot afecta securitatea organizațiilor?

Necesitatea gestionării calificate a riscurilor care pot afecta capacitatea entităților publice și private de a-și îndeplini scopurile și obiectivele a impus și în România în ultimii 15 ani (ca urmare a asimilării unor proceduri europene) un concept nou -Sistemul de Management al Securității Organizației (SMSO). SMSO reprezintă un ansamblu de măsuri menite să asigure buna desfășurare și continuitatea activității, protecția intereselor și a reputației, respectiv: securitatea fizică, securitatea informațiilor organizației, a sistemelor informatice și de comunicații, securitatea industrială, sănătatea și securitatea muncii, managementul situațiilor speciale și de urgență, protecția personalului, instruirea și pregătirea de securitate a angajaților, măsurile de protecție împotriva activităților de *competitive intelligence*.

În acest cadru complex al riscurilor, securitatea și confidențialitatea informațiilor devin o responsabilitate tot mai complexă care se raportează la o arie extinsă de specializări în domeniul securității organizațiilor : informații clasificate, secrete de afaceri, date cu caracter personal, informații de interes public, informații confidențiale, informații exceptate de la comunicare, politici INFOSEC, etc. În fapt, protecția secretelor de afaceri este o componentă a conceptului de management al securității organizaționale care deși a fost implementat în România se aplică doar în organizațiile/companiile care au ajuns la un nivel ridicat de maturitate managerială, în cele pentru care există cerințe legale în acest sens sau în cele care constituie subsidiare ale unor companiilor străine.

În acest context, activitățile de identificare a riscurilor, stabilirea de proceduri capabile să asigure securitatea informațiilor, pregătirea personalului și formarea culturii de securitate la nivelul organizațiilor necesită cunoștințe de specialitate și o experiență practică ce depășesc în general nivelul de pregătire al managerilor.

Numeroase prevederi legale obligă organizațiile să dispună măsuri de identificare și gestionare a riscurilor. Pe lângă o bună consiliere juridică sunt necesari specialiști care au capacitatea de a concepe și implementa cele mai eficiente măsuri tehnice și organizatorice de securitate, dar și un sistem performant de control intern specific.

Există în prezent un număr important de acte normative (europene și interne) care impun organizațiilor numirea de responsabili calificați pe diverse componente ale securității: responsabili de securitatea sistemelor informatice și de comunicații, responsabili pentru protecția datelor cu caracter personal, responsabili de securitate pentru procesele tehnologice cu grad de risc ridicat și segmentele de infrastructură critică, manageri de securitate pentru societățile de securitate privată, șefi de obiective, responsabili de securitatea muncii, funcționari de securitate și șefi de structuri de securitate pentru gestiunea informațiilor clasificate.

Practic, pentru managementul de top a apărut o nouă problemă: supravegherea și evaluarea modului în care entitatea gestionează toate aceste riscuri, conformitatea cu cerințele legale și eficiența activității responsabililor de pe fiecare componentă. Pentru această problemă există și o soluție: Managerul de securitate, standard ocupațional introdus în Clasificația Ocupațiilor din România în octombrie 2011.

Dezvoltarea și creșterea în complexitate în România a cerințelor legale ce privesc obligațiile de gestionare a riscurilor de securitate organizațională evidențiază necesitatea formării de specialiști în probleme de securitate, capabili să conceapă și să gestioneze măsuri tehnice și organizatorice adecvate și foarte important – să gândească și să acționeze preventiv.

Managerul de securitate este profesionistul în problemele de securitate a organizațiilor care organizează activitatea compartimentelor cu atribuții pe zona securității, realizează și monitorizează sistemul de management al securității și reprezintă entitatea în problemele cu terți, care privesc probleme de securitate. Activitatea managerului de securitate pune la dispoziția echipei de conducere informațiile necesare cu privire la cadrul de desfășurare a procesului de management al securității, astfel încât obiectivele organizației să nu fie afectate (identifică vulnerabilitățile și riscurile, evidențiază măsurile ce trebuie adoptate pentru a diminua riscul rezidual). În mod practic, sarcinile managerului de securitate au ca obiect : securitatea fizică, securitatea personalului, securitatea documentelor, securitatea industrială, securitatea sistemelor informatice și de comunicații, instruirea și educația preventivă a personalului pe linie de securitate.

Numirea unui manager de securitate concentrează gestionarea riscurilor de securitate pentru care legea prevede obligații și sancțiuni într-o singură

coordonare, capabilă să asigure îndeplinirea cerințelor minimale, economie de resurse, sincronizare conceptuală și acțională, control intern specializat.

Angajarea unui profesionist cu experiență sau folosirea expertizei și serviciilor unui consultant extern de securitate sunt așadar soluții optime de management al riscurilor specifice.

O entitate care implementează un Sistem de Management al Securității va asigura cu ușurință funcționarea eficientă a tuturor cerințelor de securitate și va avea capacitatea de a asuma în perspectivă și alte principii și exigențe de securitate elaborate la nivel european.

În acest context, cadrele în rezervă din structurile de apărare, ordine publică și siguranță națională reprezintă o soluție și oferă o resursă umană importantă și calificată pentru cerințele de securitate organizațională, experiența și deprinderile acumulate în domeniul soluțiilor de securitate putând fi utilizate în beneficiul societății. Implicarea cadrelor militare în rezervă în acest tip de activități reprezintă o oportunitate și o soluție eficientă de reintegrare socială.

Instituțiile de învățământ superior care pregătesc ingineri, economiști, juriști, specialiști în administrație, au o preocupare redusă pentru instruirea studenților în problematica securității organizațiilor, deși din rândul acestor categorii de absolvenți se vor selecta viitorii manageri din societatea românească. De asemenea, nici activitățile de dezvoltare profesională realizate în administrație și companii în baza facilităților Codului Muncii nu asigură, în toate cazurile, o instruire corespunzătoare cu privire la managementul riscurilor de securitate. În cadrul activităților pe care le desfășor în calitate de consultant și formator autorizat în problematica managementului de securitate a organizațiilor am constatat în numeroase situații dificultăți de înțelegere și asimilare a procedurilor de securitate manifestate de unii cursanți proveniți din zona entităților publice și private, tocmai datorită necunoașterii de către aceștia a unor aspecte privind identificarea și tratarea riscurilor- în fapt o expresie a insuficienței preocupări pentru formarea culturii de securitate în organizațiile din care proveneau.

Numeroase instituții publice și companii private desfășoară activități ce prezintă relevanță pentru securitatea națională, astfel încât managementul de securitate pe care îl realizează se află la confluența dintre securitatea privată și cea națională. Spre aceste zone cred că pot fi canalizate și o parte din

preocupările publice ale ACMRR-SRI, promovarea culturii de securitate națională, inițierea și sprijinirea unor astfel de acțiuni fiind un obiectiv statutar al Asociației.

Prin resursa specializată de care beneficiază și expertiza pe care o dețin fostele cadre de informații, ACMRR – pe baza unei agende comune cu SRI – poate contribui la suplinirea nevoii de instruire și formare în medii de interes pe problematici care privesc măsurile tehnice și organizatorice de protecție a datelor, soluții de securitate cibernetică, protecția infrastructurilor critice, protecția împotriva acțiunilor de spionaj industrial etc .

Soluțiile organizatorice, tehnice și manageriale de asigurare a securității organizațiilor sunt similare celor utilizate în multe procese de securitate neclasificate, specifice activității de siguranță națională. Experiența și cunoștințele membrilor ACMRR pot fi astfel valorificate în sprijinul comunității prin activități de formare profesională și instruire cu privire la bune practice în domeniul securității dar și prin participarea la conferințe și comunicări publice, elaborarea și publicarea de articole în reviste de specialitate.

În concluzie, actualele cerințe de securitate impuse organizațiilor publice și private prin legislația europeană și cea internă reprezintă o oportunitate de valorificare a potențialului uman deținut de ACMRR dar și o necesitate deontologică de transfer către societate, în interesul acesteia, a expertizei acumulate în domeniu.

Col. (r) Radu Voroneanu-Popa

ROLUL SOCIETĂȚII CIVILE ÎN REALIZAREA ECUAȚIEI SECURITARE

Motto: „O componentă cheie pentru abordările securității și dezvoltării este implicarea societății civile” (Mary Kaldor⁴)

Conceptul de securitate

Literatura de specialitate arată că singura sursă viabilă de legitimare a unei entități statale democratice este capacitatea sa de a asigura, proteja și menține drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor săi și de a le asigura mediul propice satisfacerii tuturor nevoilor acestora, într-un climat de siguranță individuală și colectivă. Conceptul care poate răspunde necesităților de siguranță și stabilitate, cât și aspirațiilor individului spre o evoluție liberă și neîngrădită, este cel de securitate.⁵ Complexitatea problematicei ce o înglobează și multiplele sale valențe doctrinare ori acționale fac ca termenul de securitate să nu aibă, în prezent, o definiție unanim acceptată la nivel de experți.⁶

În demersul auctorial de a evidenția rolul și importanța societății civile⁷ în ecuația securitară națională se va pleca de la o definiție cuprinzătoare a conceptului de securitate, considerată ca fiind „ansamblul proceselor, acțiunilor și măsurilor de natură politică, economică, socială, diplomatică, militară, administrativă, legislativă și altele, prin care se garantează existența național-statală, precum și drepturile și libertățile fundamentale ale cetățenilor”.⁸ Raportat la problematica societății civile, securitatea poate fi privită și ca necesitatea „prezervării unui stil de viață acceptabil de către cetățeni, dar care

⁴ Kaldor, Mary, *Securitate Umană. Reflexii asupra globalizării și intervenției*, CA Publishing, Cluj-Napoca, 2010.

⁵ Nevoia de securitate se regăsește în piramida trebuințelor formulată de Abraham Maslow pe al doilea nivel de importanță, fiind precedată de nevoile fiziologice.

⁶ Cristian Troncotă, *Studii de securitate*, Universitatea „Lucian Blaga” Sibiu, 2008, pp. 3-4.

⁷ Definită drept ansamblul formelor de organizare care asigură „o solidaritate și o capacitate de reacție spontană a indivizilor și a grupurilor de indivizi față de deciziile statului și, mai în general, față de tot ce se petrece în viața de zi cu zi a țării”. (A se vedea *România literară* numărul 39 din 2002 „Societatea Civilă” de Nicolae Manolescu”, accesat 11.01.2020).

⁸ Cristian Troncotă, *Op. Cit.*, pp. 3-4.

este compatibil cu necesitățile și aspirațiile legitime ale altora”, „în condiții acceptabile de evoluție, a *pattern*-urilor tradiționale de limbă, cultură, asociere și identitatea națională, religioasă și de obiceiuri”.⁹ Putem concluziona, așadar, că problematica cetățeanului, în particular, și a societății civile, în ansamblu, reprezintă deziderate majore, existențiale ale conceptului de securitate.

Realizarea securității cetățeanului

Misiunile asumate de către instituțiile cu competențe în ceea ce privește realizarea securității naționale vizează protejarea valorilor democratice ale statului român, asigurarea respectării drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor conform prevederilor Constituției României, apărarea statului de drept ca cerință imperativă pentru protejarea intereselor naționale de securitate și promovarea intereselor României și ale aliaților săi, circumscrise nevoii de securitate asimilată dreptului imprescriptibil al cetățeanului la liniște și bunăstare necesare existenței și afirmării sale.¹⁰ Realizarea acestui deziderat este posibilă prin acțiunea convergentă a tuturor entităților care compun sistemul național de securitate, definit drept „ansamblul organelor legislative, executive și judecătorești, a instituțiilor, organismelor economice, organizațiilor neguvernamentale și cetățenilor care, potrivit legii ori liber consimțit, își asumă obligații sau manifestă preocupări și inițiative civice în legătură cu realizarea, protejarea ori afirmarea valorilor și intereselor de securitate”. Înfăptuirea securității naționale are la bază măsuri coerente subsumate strategiilor de securitate, documente programatice însușite la nivelul conducerii statului, prin care se conceptualizează sistemul legislativ și acțional ce are ca obiectiv două arii tematice fundamentale, pe de-o parte protecția și garantarea drepturilor și libertăților individuale și colective ale cetățenilor, iar pe de altă parte protejarea și promovarea intereselor naționale în concordanță cu principiile dreptului internațional, urmărind integritatea teritorială și suveranitate statală.¹¹

⁹ Abordări ale Colegiului Național de Apărare, Canada, (1991), respectiv ale lui Ole Waever, (1993). A se vedea Cristian Troncotă, *Op. Cit.*, pg.6, *apud* Nicu Sava, Studii de securitate, Centrul Român de Studii Regionale, București, 2005, pp. 18-19.

¹⁰ <https://sri.ro/misiunea/> accesat 10.01.2020

¹¹ Cristian Troncotă, *Op. Cit.*, pp. 12-13.

Putem remarca, deci, că pentru realizarea stării de securitate națională, pe lângă instituțiile statului legal abilitate, un rol important îi revine însuși cetățeanului. De altfel, instituțiile de *intelligence*, care au un rol esențial în realizarea securității naționale, privite ca resursă de maximizare a puterii entităților statale, își bazează activitatea specifică inclusiv pe capabilitățile societății civile, a cetățenilor, de unde își captează ponderea cea mai importantă din punct de vedere calitativ și cantitativ a informațiilor necesare realizării cunoașterii riscurilor și amenințărilor la adresa intereselor de securitate naționale.

Instituțiile cu atribuții pe linia securității naționale „versus” societatea civilă

Relaționarea dintre instituțiile cu atribuții pe linia asigurării securității naționale și societatea civilă, din perspectiva generatorului de securitate, dar și a consumatorului, a fost întotdeauna caracterizată de viziuni diferite privind raportul între acțiunea efectivă a acestora în beneficiul cetățeanului și asigurarea sprijinului instituțiilor de către societatea civilă. Astfel, dacă un segment important al societății civile consideră că instituțiile de securitate trebuie să fie omniprezente și omnisciente și să beneficieze de un sprijin consistent din partea cetățenilor, dimpotrivă, un alt segment abordează într-un mod minimalist rolul acestor instituții în realizarea ecuației securitare naționale, mai ales în ceea ce privește sprijinul decidenților în fundamentarea deciziilor la nivel statal, manifestând reticiență în interacțiunea cu acestea, mai mult decât atât, vectori de opinie din societatea civilă angrenându-se într-o retorică publică virulentă la adresa instituțiilor, de natură a le discredita și, implicit, a le afecta capabilitățile acționale. Pe de altă parte, în comunitatea instituțiilor implicate în realizarea securității naționale persistă, adeseori, percepția că unii reprezentanți ai societății civile, și chiar simplul cetățean, nu apreciază valoarea și importanța activităților specifice desfășurate de acestea în interesul comunității.

Aceste viziuni diferite pot fi explicate prin faptul că societatea civilă folosește cu succes trei tipuri retorice pentru a capta atenția și a genera reacții, atât în rândul comunității instituțiilor din domeniul securității naționale cât și a decidenților statului (*pathos, ethos si logos*), în timp ce instituțiile la care am făcut referire abordează doar unul dintre ele, argumentația logică (*logos*). În realitate, relația dintre instituțiile de securitate și societatea civilă trebuie să fie una bidirecțională, axată pe nevoia de obiectivitate și corectitudine a

instituțiilor, subsumate intereselor de securitate națională, fără o distanțare conceptuală de agenda publică sau strategică a decidenților statului, dublată de o relaționare și comunicare permanentă cu societatea civilă.¹² Problematika apropierii și/sau distanțării dintre instituțiile de securitate și societatea civilă constituie subiectul a numeroase dezbateri, inclusiv în state cu o bogată tradiție democratică, pentru identificarea unui climat echilibrat de relaționare, în interesul național, dar și pentru conștientizarea membrilor societății cu privire la rolul și necesitatea de a deveni, pe lângă consumatori, și furnizori de securitate, într-un context securitar marcat de o dinamicitate fără precedent a amenințărilor.

În societățile democratice, societatea civilă are un rol activ în ceea ce privește influențarea activității instituțiilor implicate în realizarea securității naționale, putându-le limita sau restrânge câmpul acțional, prin propunerea unor inițiative legislative care vizează organizarea și funcționarea acestora, sau prin mediatizarea unor situații problematice, de genul crizelor, scandalurilor sau abuzurilor, de natură a determina entitățile cu rol de supraveghere și control să intervină și să efectueze corecțiile ce se impun, deoarece, după cum bine se cunoaște, adevărata responsabilitate este cea în fața unei autorități externe, nu doar în fața reprezentanților propriei instituții, ce poate fi marcată de subiectivismul inerent.

În contextul în care societatea civilă susține o cultură democratică, bazată pe deschidere, transparență și răspundere, fiind centrată în jurul noțiunii de libertate, instituțiile de securitate promovează cultura de securitate care pune accent pe confidențialitate și secret, între cele două entități apărând, inevitabil, o „ciocnire fundamentală” care trebuie gestionată în interes național printr-o „armonie discordantă”.¹³ Nu trebuie neglijat faptul că în societățile democratice „individul, ca persoană cu drepturi inalienabile, reprezintă, în calitatea sa de cetățean, principalul obiectiv al statului și este esența organizării sale politice și sociale”.¹⁴

¹² Ligia Leaua, *Intelligence și decizie*, publicat în revista „Intelligence”/04.12.2004.

¹³ Valentin Filip, „Concordia discors: Dilemele relației legislativ-intelligence într-o societate democratică”, p. 357, în Maior, George Cristian (coordonator), *Un război al minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2010.

¹⁴ Edwin Micewski (editors), *Ethics and International politics*, Viena, Literas, 2001, articolul „Strategic Cultures: Definitions, Problems, Challenges”, p. 66.

Rolul societății civile în realizarea securității statului. Dimensiunea educației.

Societatea civilă, în țările civilizate, este unul dintre actorii definitorii care influențează dezbaterile publice aferente realizării echilibrului ecuației securitare, prin faptul că își pot asuma un rol crescând în derularea acțiunilor circumscrise realizării securității statului, sub multiplele sale valențe de ordin militar, economic, social sau politic.

Amprenta societății civile în procesul de conceptualizare, elaborare și implementare a politicii de securitate, prin dialogul cu autoritățile guvernamentale și ceilalți participanți la viața politică, este de natură a contribui în mod substanțial la stabilitatea vieții societale și realizarea securității la nivel individual și colectiv, într-un mediu actual de securitate caracterizat de multă incertitudine, numeroase riscuri, posibile efecte de contagiune, evenimente și dinamici care par fără control (conflicte inter/intra-statale, state eșuate, instabilitate și tensiuni regionale, amenințări asimetrice; tensiuni economice și ecologice determinate de lipsa resurselor; avansul tehnologic rapid și proliferarea tehnologiilor), care solicită la maximum capacitatea statelor de a lua decizii și de a aloca resurse și capacități pentru gestionarea lor adecvată¹⁵.

Modul în care societatea civilă influențează mecanismele specifice de realizare a securității statului este determinat de specificități de ordin intern, respectiv cadrul normativ care reglementează activitățile societății civile, standardele de consultare publică asumate în concordanță cu cele internaționale în domeniu, definirea transparentă și cu celeritate a obiectivelor avute în vedere în demersurile inițiate și, nu în ultimul rând, accesul facil al cetățenilor la platformele de consultare publică. Pe de altă parte, specificitățile de natură externă care influențează acțiunea societății civile, în demersul anterior enumerat, sunt determinate de particularitățile mediului regional sau internațional, sub aspectul proceselor, organizațiilor, proiectelor, acțiunilor și inițiativelor lansate de principalii vectori de influență.

Circumscriind acestor specificități acționale, cadrul conceptual de manifestare a societății civile trebuie să fie bine definit și structurat, orientat spre analize de fond și conținut, relevante, caracterizat de judecata rațională și lucidă de care societatea românească are atât de multă nevoie, abandonând

¹⁵ Cristian Niță, *Influențele evoluțiilor mediului de securitate asupra analizei*, în *Ars Analytica. Provocări și tendințe în analiza de intelligence*, Editura RAO, București, 2013

cultivarea senzaționalului și chiar a misticismului despre care se spune că ar caracteriza instituțiile ce contribuie la realizarea securității naționale.

Una dintre problemele fundamentale, actuale, ale acestor instituții o reprezintă realizarea unor campanii de promovare a culturii de securitate prin care cetățeanul să fie stimulat să participe la „asigurarea propriei securități”, să aibe încredere în aceste instituții și „să înțeleagă că acestea lucrează în folosul său și să le sprijine”.¹⁶ Consolidarea culturii de securitate trebuie realizată prin evidențierea cu claritate a potențialelor riscuri de securitate la care este expus statul în ansamblul său, cetățeanul în particular, dar și corpul funcționarilor care prin specificul activităților desfășurate sau a categoriilor de date și informații gestionate, în virtutea atribuțiilor profesionale, pot deveni ținte ale entităților adverse străine.¹⁷

Cultura de securitate trebuie privită ca o dimensiune a conceptului integrator al educației, care a reprezentat o țință și un mijloc al evoluției societății, dar și un vector de maximizare a resursei de putere a anumitor entități individuale sau statale, o expresie a relației interpersonale de supraveghere și intervenție între cel ce educă și cel ce este educat, învățatul antic grec Platon considerând-o „arta de a forma bunele deprinderi”¹⁸, iar Aristotel ca pe un „obiect al supravegherii publice”.¹⁹

Col. (r.) dr. ing. Cătălin Peptan

¹⁶ Sergiu Medar, *Serviciile române de informații în secolul XXI*, pg. 319, în Maior, George Cristian (coordonator), *Un război al minții. Intelligence, servicii de informații și cunoaștere strategică în secolul XXI*, Editura RAO, București, 2010.

¹⁷ <https://www.sri.ro/awareness>.

¹⁸ Posescu, Al., *Platon*, Editura Științifică, București, 1971, p.133.

¹⁹ Aristotel, *Politica*, Editura Antet, Oradea, 1999, p. 157.

A PATRA REVOLUȚIE INDUSTRIALĂ ... ÎNCOTRO?

Am putea face un exercițiu de imaginație pentru a vedea cum se va derula peste 10 ani o zi din viața noastră într-un mediu controlat de inteligența artificială. Dimineața ne va trezi un ceas, care a fost programat să sune la o anumită oră, pe baza unui profil personal optim de odihnă. Dacă ne întrebăm cum se va realiza acest profil, răspunsul ține de procesarea datelor, care vor veni de la o serie de senzori de monitorizare a funcțiilor vitale și a creierului. Bineînțeles că micul dejun va fi deja alcătuit pe baza proporției optime de ingrediente necesare pentru a asigura capacitatea maximă de efort până la prânz. În drumul către serviciu, pe care îl vom străbate cu ajutorul unui automobil complet autonom, computerul de bord ne va prezenta o sinteză a știrilor, care pot fi, la fel, modelate după anumite criterii, ca de exemplu profesie, hobby-uri etc. Totodată, vom putea consulta agenda zilei, bineînțeles organizată și aceasta în funcție de importanța diferitelor activități.

Pe timpul orelor de serviciu apar nenumărate oportunități în care inteligența artificială își va face simțită prezența, de la activitățile de rutină, care vor fi degrevate în mare măsură, și până la luarea unor decizii strategice pentru organizație. În acest ultim caz, „mașina“ va procesa, spre exemplu, toate propunerile sau sugestiile venite de la membrii echipei, le va corela cu alte documente sau va fi în stare să le introducă într-un anumit mediu de business, în care evoluează organizația, și va propune cele mai bune soluții. La final, ședința cu membrii echipei ar deveni una aproape simbolică, deciziile fiind sugerate deja tehnologic.

Revenind acasă după orele de muncă, vom regăsi același context, de la masa de seară, care va fi deja comandată pe baza unor statistici nutriționale, și până la întrebarea pe care televizorul ne-o va adresa cu privire la opțiunile de vizionare a unor filme sau programe. Bineînțeles că, în tot acest timp, „mașina“ va avea grijă de rearanjarea agendei de a doua zi în funcție de evenimentele noi sau neprevăzute apărute. În final, tot computerul ne va spune când să mergem la culcare, în funcție de nivelul de oboseală monitorizat permanent, corelat cu necesarul de somn.

Deși pare un pic revoluționar, există suficiente dovezi pe care tehnologia ni le oferă încă de acum. Într-un studiu al McKinsey & Company, companie americană de consultanță la nivel mondial, se arată că, în anul 2030, un procent

de până la 30% din activitățile curente ale omenirii vor fi automatizate. Cele mai pretabile activități pentru automatizare vor fi cele fizice, desfășurate în medii predictibile, ca de pildă, operarea unor mașini sau pregătirea alimentelor de tip fast-food. Alte două categorii se referă la colectarea și procesarea datelor, activități din ce în ce mai prezente în viața cotidiană. Totuși, din cauza mediului imprevizibil în care se desfășoară, vor exista și activități mai puțin expuse procesului de automatizare, studiul indicând, printre altele, asistența medicală și socială, învățământul, ingineria nucleară.

În opinia companiei McKinsey, procesul de automatizare va afecta, la nivel global, între 400 și 800 de milioane de oameni, 375 de milioane trebuind să se recalifice sau să-și schimbe locul de muncă.

În prezent, inovațiile în tehnologia informației și comunicații au condus la efecte benefice în toate domeniile societății umane, de la comerț și finanțe la educație și servicii medicale. Economia digitală, bazată pe Internet și world wide web, constituie astăzi o platformă, prin care oamenii și organizațiile comunică, interacționează, colaborează și caută informații. Valoarea sa, conform raportului asupra economiei digitale, pe anul 2019, al Conferinței Națiunilor Unite pentru Comerț și Dezvoltare, este plasată, în funcție de diversele abordări, în estimarea componentelor acesteia, între 4,5 și 15,5 procente din produsul intern brut mondial. Același raport relevă faptul că, deși traficul global prin Internet a crescut exponențial, de la 100 GB pe zi în 1992 la 46 600 GB pe secundă în 2017, lumea este încă la începutul economiei digitale, previziunea pentru 2022 fiind de 150 700 GB pe secundă.

În Uniunea Europeană, accesul la tehnologie a devenit în ultimii ani larg răspândit în rândul populației, atât în ceea ce privește accesibilitatea, cât și prețul plătit. Conform statisticilor Eurostat, un prag important a fost depășit în 2007, când 55% din gospodăriile aflate în țările membre ale Uniunii Europene erau conectate la Internet. Acest indicator a continuat să crească, atingând pe rând pragul de 75% în 2012 și 80% în 2014. În 2018, procentul s-a apropiat de 89% din gospodării conectate la Internet, cu 29% mai mult decât în 2008. Din punct de vedere al vitezei de acces, aceleași statistici relevă faptul că, accesul de bandă largă a fost utilizat de 86% dintre gospodării, cu 38% mai mult decât în 2008.

Noile tehnologii de comunicații mobile, 4G și, mai nou, 5G, au revoluționat modul de interacțiune și comunicare oferind aceleași facilități, dar și libertate de mișcare. Dacă în anul 2013, 43% dintre cetățenii Uniunii Europene cu vârste cuprinse între 16 și 74 de ani utilizau un dispozitiv mobil pentru conectarea

la Internet, în 2018 procentul a ajuns la 69%. Categoriile de dispozitive mobile cele mai utilizate au fost smartphone-urile, tabletele și laptopurile.

Asistăm în prezent la o transformare în ritm accelerat a lumii, acest fenomen îl simțim pe toate palierele vieții individuale sau colective. Potrivit unor personalități marcante din diverse domenii – știință, politică, industrie, afaceri – ne aflăm la începutul celei de-a patra Revoluții Industriale. Această sintagmă, numită uneori și „industrializarea 4.0.”¹, a fost introdusă de Klaus Schwab, fondator și președinte executiv al Forumului Economic Mondial, în 2015, într-un articol în revista *Foreign Affairs*.

Dacă prima Revoluție Industrială a introdus folosirea mașinii cu abur pentru a mecaniza producția, a doua Revoluție a utilizat electricitatea pentru realizarea producției de masă, iar cea de-a treia a folosit electronica și tehnologia informației pentru a automatiza producția, a patra Revoluție Industrială anunță o penetrare fulminantă a tehnologiilor digitale, care vor dizolva, poate mai curând decât ne așteptăm, majoritatea modelelor actuale de business, de organizare socială și de guvernare. Conform celor afirmate de Schwab, „schimbările vor fi atât de profunde, încât, din perspectiva istoriei omenirii, nu se va compara cu nicio altă perioadă în privința oportunităților de dezvoltare dar, în același timp, și pericolele potențiale. În viitor, inovarea tehnologică va produce miracole materializate în câștiguri nebănuite pe termen lung în ceea ce privește eficiența și productivitatea. Costurile de transport și comunicații vor scădea dramatic, lanțurile de aprovizionare vor deveni mult mai eficiente, iar costurile comerciale vor scădea, ceea ce va conduce la o creștere economică exponențială, cooncomitent cu deschiderea de noi piețe“.

Pentru a exemplifica modul în care cea de-a patra Revoluție va afecta cele mai tradiționale industrii, amintim doar două cazuri frecvent întâlnite în viața de zi cu zi: Uber, care este o aplicație software, a ajuns în prezent cea mai mare companie de taxiuri din lume, deși nu deține nicio mașină, iar Airbnb este cea mai mare companie hotelieră din lume, deși nu deține proprietăți.

Dar care ar fi schimbările fundamentale ale tehnologiei care ne vor afecta? Într-un studiu realizat de experți din mediul de afaceri, respectiv din zona guvernamentală, au fost identificate 9 direcții de dezvoltare cu impact semnificativ:

Învățarea automată (*machine learning*), al cărei obiectiv este dezvoltarea unor tehnici care permit calculatoarelor posibilitatea de a învăța. Mai precis, se

¹ Există o diferență între cele două expresii, ele suprapunându-se doar parțial. În timp ce „a patra Revoluție Industrială” este un concept cu propriile standarde tehnice, pe care fiecare ar trebui să le urmeze, „Industry 4.0” este o strategie de a îmbunătăți tehnologia, creată de europeni, la standardele celei de a patra revoluții industriale.

urmărește crearea de programe capabile să generalizeze comportamentul, pe baza informațiilor furnizate în formularul de exemple. Învățarea automată are o gamă largă de aplicații, inclusiv motoarele de căutare, diagnosticele medicale, depistarea fraudei în utilizarea cardului de credit, analiza pieței de valori, clasificarea secvențelor de ADN, recunoașterea vorbirii și limbajului scris, jocuri și robotică. Două din cele mai cunoscute utilizări în prezent sunt recunoașterea facială (*facial recognition*) și a vocii (*speech recognition*).

Principalii producători de tehnologie, cum ar fi Microsoft, Google, IBM, Apple, cheltuie resurse financiare enorme pentru a dezvolta aplicații de învățare automată. Supercomputerul Watson, produs de IBM, este cea mai cunoscută aplicație de *machine learning*. Acesta este utilizat cu precădere în domeniul medical și în cel financiar. Facebook utilizează *machine learning* pentru recunoașterea imaginilor, Microsoft a creat sistemul Cortana pentru recunoașterea vocii, iar Apple aplicația Siri. Nu în ultimul rând, Google utilizează această tehnologie, atât în ceea ce privește serviciile media, cât și în motoarele de căutare.

Internetul lucrurilor (*Internet of Things* sau *IoT*), termen inventat în 1999 de britanicul Kevin Ashton, pe atunci angajat la Procter & Gamble, este „rețeaua” dispozitivelor fizice, a autovehiculelor, electrocasnicelor, precum și a oricăror alte lucruri care conțin hardware, software, senzori și, nu în ultimul rând, conectivitate, care le permite acestora să schimbe date și informații. Potrivit statisticilor IoT Analytics GmbH, lider în domeniul sondării pieței IoT, numărul total la nivel mondial al unor astfel de dispozitive era de 7 miliarde la mijlocul anului 2018, aproape dublu față de 2015 (de reținut că acest număr nu include smartphone-urile, tabletele, laptopurile și liniile telefonice fixe). Conform previziunilor, se așteaptă ca în 2020 numărul total să crească la 10 miliarde, iar în 2025 să depășească 22 miliarde, cu o valoare de piață situată la 1 567 miliarde de dolari.

Cea mai vizibilă aplicabilitate a IoT este în domeniul automatizării locuinței. Acum ne putem controla luminile, sistemul de încălzire, sistemul de aer condiționat și sistemele de securitate de la distanță. Principalii producători de electrocasnice au lansat deja mașini de spălat inteligente, care se conectează la rețeaua wireless din casă prin Wi-Fi. Aceasta înseamnă că poți monitoriza spălarea de oriunde ai fi printr-o aplicație destinată. Sau vei putea identifica mult mai ușor eventualele probleme tehnice care pot apărea la instalațiile din casă și vei fi atenționat asupra unor evenimente legate de întreținerea lor.

Blocurile înlanțuite (*blockchain* în limba engleză), tehnologie inventată în 2008 de o persoană anonimă, care s-a identificat cu pseudonimul Satoshi

Nakamoto, reprezintă o listă de înregistrări în continuă creștere, numite blocuri, legate între ele și securizate cu ajutorul criptografiei. Practic, *blockchain* este un mod sigur, descentralizat și transparent de a înregistra și partaja date, fără a fi nevoie de un alt intermediar. Cea mai cunoscută aplicație *blockchain* este moneda virtuală digitală bitcoin. Proiectul bitcoin a avut un succes răsunător. Când a fost lansat prima oară în 2009, valoarea sa era mai puțin de un cent. Opt ani mai târziu, în 2017, bitcoinul a atins valoarea sa maximă, de aproximativ 20.000 dolari, încurajând, totodată, apariția pe piață a mai mult de 1600 criptomonede. Predicțiile specialiștilor reliefează o tendință de creștere a valorii bitcoinului. De pildă, John McAfee, creatorul popularului produs antivirus McAfee, a previzionat în 2017 niveluri uriașe ale acestei valori, în primă instanță de 500.000 dolari la sfârșitul anului 2020, apoi bazându-se pe un model propriu de predicție, a revenit, avansând cifra de 1.000.000 dolari. Alți reprezentanți marcanți din domeniul criptomonedelor avansează, totuși, valori mai modeste, însă toți sunt de acord că valoarea bitcoinului va depăși pragul său maxim din 2017.

Să menționăm, totuși, faptul că tehnologia *blockchain* poate fi utilizată și în alte scopuri, incluzând trasabilitatea lanțurilor de aprovizionare, asigurarea securizării și anonimizării datelor medicale sau combaterea fraudelor pe perioada proceselor electorale.

Calculatoarele cuantice reprezintă un potențial răspuns la nevoia tot mai avidă de procesare rapidă a volumului uriaș de date, care se acumulează neîncetat. Invocând legea lui Moore², putem previziona faptul că anii 2020–2030 vor marca o miniaturizare a circuitelor unui microprocesor la dimensiuni atomice, astfel încât pasul următor va fi crearea unor calculatoare cuantice, care vor utiliza puterea atomilor și a moleculelor pentru a realiza procesarea și stocarea datelor. Calculul cuantic a fost introdus în urmă cu mai puțin de 30 de ani de către Paul Benioff, un fizician american din cadrul Argonne National Laboratory.

În 1981, într-o lume dominată de calculatoarele clasice, acesta a arătat că un calculator poate opera după legile mecanicii cuantice, prin codarea informației sub forma biților cuantici, denumiți qubiți. Spre deosebire de biții actuali, care pot avea doar două valori, 0 și 1, qubiții, reprezentați de atomi, ioni, fotoni sau electroni, se pot regăsi într-o multitudine de stări. Bazându-se pe utilizarea simultană a acestor stări multiple, calculatoarele cuantice ale viitorului vor putea fi de milioane de ori mai puternice decât cele mai performante supercomputere de

² Gordon Moore, co-fondator și președinte emerit al corporației Intel a previzionat în 1965 modul în care va evolua miniaturizarea circuitelor integrate, prin dublarea numărului de tranzistori dintr-un circuit integrat la fiecare 2 ani.

astăzi. Conform fizicianului David Deutsch³, acest paralelism va permite, spre exemplu, unui calculator cuantic cu 30 de qubiți să aibă o putere de procesare echivalentă unui calculator actual care rulează 10 teraflops⁴. Spre comparație, un calculator tip desktop de astăzi rulează la viteze de ordinul gigaflops. Gigantul american IBM a anunțat deja crearea unui centru de calcul cuantic, bazat pe o flotă de 10 calculatoare cuantice, aceasta urmând să crească până la 14 calculatoare, incluzând un sistem cu 53 qubiți.

Revenind la viitorul calculului cuantic, acesta probabil va aduce cu sine descoperiri revoluționare în industrie și medicină, în optimizarea sistemelor complexe și în inteligența artificială.

Tipărirea 3D s-a îmbunătățit foarte mult în ultimul deceniu și a avansat, în primul rând, de la utilizarea prototipurilor la producția reală. În prezent, aceasta este utilizată pe scară largă în domenii dintre cele mai diverse, de la industrie și până la medicină și educație. Conform datelor statistice, se așteaptă ca profitul industriei 3D printing să depășească 15 miliarde de dolari în 2020, prognoza pentru 2022 și 2024 fiind de 23,9, respectiv 35,6 miliarde de dolari.

Tehnologia a evoluat atât de mult, încât astăzi este prezentă în zone în care până mai ieri era imposibil de imaginat. Spre exemplu, firma aeronautică Boeing utilizează componente structurale din titan fabricate prin tehnologia 3D printing pentru avionul 787 Dreamliner, acestea contribuind la scăderea costului de fabricație cu până la 2 milioane de dolari per unitate.

Un alt exemplu vine din domeniul construcțiilor, unde este deja posibilă fabricarea de ziduri, uși, pardoseli și chiar case. S-Squared 3D Printers Inc., o firmă americană specializată în 3D printing, a construit o casă cu suprafața de 46 metri pătrați – cea mai mare de până acum – în mai puțin de 12 ore.

Food Ink, primul restaurant 3D printing situat în Londra, este bazat 100% pe această tehnologie, de la mobilierul și vesela futuristă și până la varietatea de produse culinare realizate de imprimante 3D specializate.

Robotica, conceptul de a crea mașini care pot opera în mod autonom, datează din timpuri străvechi, dar progrese vizibile au fost realizate de-abia începând cu secolul al XX-lea. În prezent, domeniul roboticii se dezvoltă rapid,

³ David Elieser Deutsch FRS este un fizician britanic de la Universitatea din Oxford. Este profesor invitat la Departamentul de Fizică Atomică și Laser din cadrul Centrului de Calcul Cuantic al Universității din Oxford.

⁴ flops sau flop/s este un acronim ce reprezintă unitatea de măsură a puterii (vitezei) de calcul a unui calculator sau sistem de calcul, măsurând numărul maxim de operații în virgulă mobilă (de regulă adunări și înmulțiri), ce sunt executate pe secundă.

pe măsură ce tehnologia avansează, roboții fiind utilizați în cele mai variate scopuri, de la uz casnic și până la zona militară. Foarte mulți roboți sunt construiți să realizeze activități în medii periculoase sau ostile, ca de exemplu dezamorsări de bombe, identificarea de supraviețuitori în clădiri avariate sau distruse etc., dar și ca ajutor important în educație. Robotica reprezintă o sumă de cunoștințe din electronică, calculatoare, inteligență artificială, mecatronică, nanotehnologie și bioinginerie.

Roboții pot lua forme variate, însă unii dintre aceștia chiar imită oamenii, tocmai pentru a fi acceptați în momentul în care replică comportamentul uman. Într-un videoclip postat pe YouTube, este prezentat robotul umanoid FEDOR (în transcrierea engleză, acronim pentru „*Final Experimental Demonstration Object Research*”), realizat de Fundația Rusă pentru Proiecte de Cercetare Avansată, care folosește unelte, conduce o mașină și trage cu pistolul. Robotul, cu un corp antropomorf de culoare argintie, cu o înălțime de 1,80 m și o greutate de 160 kg, a fost lansat în spațiu cu ajutorul unei rachete Soiuz, care a decolat de pe cosmodromul Baikonur, ajungând pe Stația Spațială Internațională. Aici va fi testat în condiții extreme pe o perioadă lungă de timp, scopul fiind ca, în viitor, echipele de roboți să poată înlocui aproape în totalitate prezența umană.

Realitatea virtuală și realitatea augmentată, pe scurt VR⁵ și AR⁶, sunt bazate pe tehnologii similare și sunt destinate să ofere utilizatorului o experiență bogată. Dacă în trecut ele țineau de domeniul imaginației științifico-fantastice, în prezent noua „lume artificială” este adusă la viață de controlul utilizatorului, mai mult, sunt posibile interacțiuni la niveluri profunde cu lumea reală. Ambele tipuri de realități au însă un mare potențial în domeniul medical, chirurgia la distanță fiind cel mai bun exemplu. Aceste tehnologii sunt deja utilizate pentru tratamentul unor disfuncții psihologice, ca de exemplu sindromul de stres posttraumatic.

Un alt exemplu de utilizare vine din educație, acolo unde mediul virtual permite cursanților să exerseze activități din cele mai variate domenii, fără riscurile pe care le comportă lumea reală.

Compania americană Walmart⁷ a anunțat că, în 2019, va utiliza 17.000 de căști VR Oculus Go pentru a-și instrui angajații, iar armata americană a anunțat o colaborare cu Microsoft pentru utilizarea ochelarilor inteligenți

⁵ Virtual reality.

⁶ Augmented reality.

⁷ Cea mai mare companie din domeniul comerțului cu amănuntul la nivel mondial și cea mai mare companie din lume, după cifra de afaceri, conform listei Forbes Global 2000.

HoloLens la antrenamentul soldaților. Aceștia vor permite înregistrarea unor parametri de sănătate, cum ar fi pulsul sau respirația, însă pe termen lung sunt vizate competențe mult mai evaluate, cum ar fi planificarea misiunilor sau descoperirea potențialelor ținte.

Inteligența artificială, pe scurt AI⁸, a devenit în ultimii ani o ramură esențială a tehnologiei informației. Ea se întrepătrunde cu alte două domenii, robotica și învățarea automată, având în vedere că scopul principal al AI este de a programa computerele pentru competențe bine definite, cum ar fi cunoașterea, raționamentul, rezolvarea problemelor, percepția, învățarea, planificarea și manipularea obiectelor.

Conform Gartner⁹, numărul organizațiilor care utilizează inteligența artificială a crescut de la 4 la 14 procente. AI conversațională rămâne în topul preferințelor acestora, stimulată firește de succesul global al unor produse ca Amazon Alexa sau Google Assistant.

Cu investiții anuale ale companiilor de 20 miliarde dolari în produse și servicii AI, cu miliardele de dolari cheltuiți de giganții IT Google, Apple, Microsoft și Amazon, cu centrarea curriculei universităților de renume în domeniul tehnologic pe AI, spre exemplu MIT¹⁰ a investit 1 miliard de dolari în crearea unui colegiu dedicat AI, viitorul inteligenței artificiale nu poate să fie decât unul de succes. Însă, efectele colaterale asupra societății nu vor putea fi neglijate, conform afirmațiilor lui Kai-Fu Lee¹¹, un guru al AI-ului. Acesta avertizează că, în viitor, întrebarea care se va pune este „cât de repetitivă este o anumită activitate?“, iar în funcție de răspuns, aceasta va fi preluată de inteligența artificială. Impactul? În 10–15 ani, oamenii vor fi înlocuiți de mașini pentru toate aceste activități.

Vehiculele autonome au devenit deja o realitate, tehnologia a început să fie dezvoltată de marii producători de automobile. Însă, deși au fost făcuți pași importanți în conceperea și testarea unor funcționalități automate, vehiculele fără șofer sunt încă departe de a fi o certitudine. Părerile specialiștilor sunt împărțite. Spre exemplu, Jim Hackett, președintele companiei Ford declara în aprilie 2019 că au supraestimat inițial momentul apariției pe piață a mașinilor

⁸ *Artificial intelligence.*

⁹ Companie americană de consultanță și cercetare în IT, fondată în anul 1979, considerată o sursă de referință de către mari corporații, agenții guvernamentale, furnizori de tehnologie și investitori.

¹⁰ Massachusetts Institute of Technology.

¹¹ Kai-Fu Lee este un om de știință american de origine taiwaneză, expert în inteligența artificială.

autonome. Totuși, compania și-a propus lansarea primei flote de mașini fără șofer în 2021, însă cu performanțe restrânse față de planurile inițiale. De cealaltă parte, șeful Tesla, Elon Musk, a declarat că tehnologia vehiculelor fără șofer va fi mai sigură decât actualele automobile începând cu anul 2020. Destul de optimist, am putea spune!

Până în momentul în care vom vedea străzile invadate de mașini autonome, producătorii trebuie să facă față unor provocări tehnice și etice. Interesant este că cea mai mare amenințare la adresa vehiculelor fără șofer sunt chiar oamenii. În opinia președintelui Mobileye¹², Amnon Shashua, cele trei mari provocări sunt siguranța, utilitatea și costul. În termeni simpli, atingerea unui nivel acceptabil de siguranță presupune în S.U.A. o eroare la 10 milioane de ore de condus, având în vedere actuala rată de accidente mortale – o victimă la 1 milion de ore de condus (cazurile de conducere în stare de ebrietate reduc această rată cu un factor de 10). Utilitatea este dependentă de siguranță, având în vedere faptul că cel mai sigur vehicul este cel care stă sau merge încet. Dar cine ar dori o astfel de mașină? Iar costul va trebui să convingă consumatorul să cumpere mașini autonome. Ținând cont de toate acestea, Mobileye și-a propus, totuși, să lanseze în 2022 primul taxi fără șofer în Tel Aviv, în cadrul unei colaborări cu Volkswagen.

Tabloul de mai sus anunță o fuziune de tehnologii care va subția hotarele dintre lumi – cea fizică, cea digitală și cea biologică. Practic, vom asista la „unirea” omului cu tehnologia. Însă, foarte multă lume își pune deja o serie de probleme referitoare la modul cum va fi afectată omenirea de cea de-a patra Revoluție Industrială. Cum va fi afectată munca oamenilor în viitor, cum va fi afectat mediul de afaceri sau cum ne va fi afectată intimitatea, iată numai câteva din întrebările care îi frământă pe mulți specialiști, oameni de știință sau antreprenori.

În cartea sa, *Cea de-a patra Revoluție Industrială*, Klaus Schwab afirmă că „cea de-a patra Revoluție Industrială va schimba nu numai ce facem zi de zi, dar și ceea ce suntem. Nu ne va afecta doar identitatea, intimitatea, sentimentul de proprietate sau modul de consum, ci și modul în care ne dezvoltăm uman și profesional, ne exersăm abilitățile sau socializăm cu ceilalți oameni.”

Revenind la exercițiul de imaginație de la început, să ne gândim doar ce ar însemna pentru altcineva cunoașterea informațiilor despre ruta automobilului autonom cu care te deplasezi, conținutul frigiderului de acasă și datele din

¹² Mobileye este o firmă israeliană, subsidiară a Intel Corporation, care dezvoltă tehnologii de conducere asistată a vehiculelor.

ceasul inteligent. Practic, acea persoană ar avea acces la o imagine detaliată a vieții tale, pe care o poate folosi atât în scopuri de marketing sau pentru a sugera îmbunătățiri ale modului tău zilnic de viață, dar tot atât de bine informația poate fi folosită pentru a manipula comportamentul tău.

Amenințările cibernetice din prezent ar putea dobândi noi valențe odată cu influența tot mai mare a tehnologiei asupra vieții cotidiene. Un exemplu în acest sens îl poate constitui impactul pe care un atac cibernetic îl poate avea într-o comunitate de tipul *smart city*. Deoarece orașele inteligente depind de rețele complexe care interconectează dispozitive, sisteme și persoane, atacul poate provoca pagube uriașe prin paralizarea sistemelor de comandă implicate în furnizarea de utilități (energie electrică, apă potabilă, gaze naturale, comunicații) sau în controlul unor procese (semaforizarea) în vederea solicitării unor răscumpărări, manipularea senzorilor, furtul de date personale.

În anii următori va trebui să stabilim linii directoare clare pentru a menține avansul celei de-a patra Revoluții Industriale pe un parcurs, care să ofere un beneficiu pentru toată umanitatea. Va trebui să identificăm și să gestionăm impactul potențial negativ al tehnologiilor, în special în ceea ce privește egalitatea între oameni, dreptul la intimitate și încrederea. Totodată, va trebui să inserăm valori pozitive în tehnologia pe care o creăm, să ne întrebăm cum va fi aceasta utilizată și să o proiectăm pe baza „aplicațiilor etice”.

Acest efort presupune ca toți factorii implicați – guverne, politicieni, organizații internaționale, legiuitori, mediul academic și mediul de afaceri, societatea civilă – să lucreze împreună pentru a canaliza puterea uriașă pe care o dă tehnologia către crearea unei lumi care să se alinieze cu scopurile noastre comune, în așa fel încât riscurile asociate să fie limitate.

Fiecare din noi poate fi un factor de decizie critic în această nouă revoluție, esențiale sunt toate valorile, acțiunile sau ideile pe care le împărtășim despre tehnologie. Noua lume pe care o creăm prin tehnologie ne va modela viețile, atât pe ale noastre, cât mai ales pe cele ale generațiilor următoare.

Col. (r) dr. Codruț Mitroi

ELIMINAREA GENERALULUI QASSEM SOLEIMANI – O NOUĂ ETAPĂ ÎN CRIZA DIN ORIENTUL MIJLOCIU

Generalul iranian Qassem Soleimani, șeful Forței Quds (unitate de elită din Corpul Gărzii Revoluționare Islamice din Iran, specializată în război neconvențional și operațiuni de informații militare), era arhitectul strategiei Iranului în Orientul Mijlociu. Soleimani a avut un rol cheie în războaiele din Siria și Irak, a dobândit statutul de celebritate acasă și în străinătate. De asemenea, a contribuit în mod semnificativ la răspândirea influenței iraniene în Orientul Mijlociu. A primit cea mai înaltă distincție militară a țării, Ordinul Zolfaghar, înființat în 1856 sub dinastia Qajar, devenind singurul comandant militar care a primit o astfel de onoare în Republica Islamică. Ayatollahul Khamenei, când a prins medalia pe pieptul generalului Soleimani, în observații care acum par profetice, a declarat: „Republica Islamică are nevoie de el încă mulți ani. Dar sper că, până la urmă, moare ca martir.”

Filmul evenimentelor

Atacul care l-a vizat pe Qassem Soleimani este, probabil, cea mai dură lovitură dată Iranului de Statele Unite în ultimii 40 de ani. Americanii nu au reacționat așa de ferm nici după atentatele din 1983 care au vizat ambasada americană și baza de infanterie marină situată pe aeroportul din Beirut, la vremea când comandant al brigăzii era generalul Colin Powell. Atacul cu două camioane pline de trotil, care s-a soldat cu moartea a două sute de militari americani, nu a generat o acțiune asupra insurgenților care aveau legături cu Teheranul – și, mai exact, cu unitatea condusă de Qassem Soleimani.

Generalul Qassem Soleimani a ajuns pe aeroportul Damasc într-un vehicul cu geamuri fumurii. Patru soldați ai Gărzilor Revoluționare din Iran foarte bine înarmați au mers cu el. Au parcat lângă o scară care duce la un Airbus A320 aparținând companiei Cham Wings (companie aeriană privată siriană cu sediul la Damasc) cu destinația Bagdad. Nici Soleimani, nici soldații iranieni nu au fost înregistrați pe lista-manifest a pasagerilor, potrivit unui angajat al companiei aeriene Cham Wings, care a descris pentru Reuters scena plecării lor din capitala Siriei. Influentul comandant al Forței Al-Quds a ales să nu-și folosească avionul privat din cauza unor temeri cu privire la securitatea sa, a declarat o sursă din cadrul securității irakiene la curent cu măsurile luate de Soleimani. În timp ce ofițerii de securitate ai aeroportului se uitau la imagini,

cele două vehicule se îndreptau pe drumul principal care ieșea din aeroport. Primele două rachete americane au lovit vehiculul care-l transporta pe Soleimani la 12:55 a.m. SUV-ul care transporta soldații însărcinați cu securitatea a fost lovit câteva secunde mai târziu. Omul venit să-l primească pe generalul iranian la aeroport, Abu Mahdi al-Muhandis, era unul dintre liderii Hashd al-Shaabi (Forțele Mobilizării Populare, PMF), o entitate din care fac parte miliții în principal šiite irakiene.

O operațiune de *intelligence*

Autoritățile irakiene au deschis ancheta în minutele imediat următoare atacului american, la 3 ianuarie. Falih al Fayadh, consilier în probleme de securitate națională la Bagdad și comandant PMF, a fost desemnat coordonatorul acesteia. Aeroportul capitalei a fost închis, iar zeci de membri ai serviciilor de securitate, informații sau vamă au fost blocați la fața locului. Anchetatorii și-au concentrat cercetările asupra modului în care presupuși informatori aflați pe aeroporturile din Damasc și Bagdad au colaborat cu armata americană pentru a o ajuta să-l localizeze pe Soleimani, scrie Reuters, citând interviuri cu doi membri ai serviciilor de securitate. Imediat după asasinarea lui Soleimani, anchetatorii au verificat minuțios apelurile și mesajele telefonice ale personalului aeroportuar, cu scopul de a stabili cine ar fi putut avertiza Statele Unite cu privire la deplasările puternicului general.

O sursă din domeniul securității irakiene a declarat pentru Reuters că anchetatori din cadrul Agenției Naționale irakiene de Securitate dispun de elemente de probă care arată că o „rețea de spioni” de pe aeroportul de la Bagdad a fost implicată în divulgarea unor elemente „sensibile” cu privire la sosirea lui Soleimani. Între persoanele suspectate că au furnizat informații Statelor Unite se află doi membri ai serviciilor de securitate ale aeroportului irakian și doi angajați ai Cham Wings – „unul la aeroportul din Damasc, iar celălalt lucra la bordul avionului” – a precizat această sursă. Anchetatorii cred că cei patru suspecți – care nu au fost arestați – fac parte dintr-o rețea mai vastă de informatori ai armatei americane, a adăugat sursa. Cei doi angajați ai companiei aeriene Cham Wings sunt vizați și de o anchetă a serviciilor siriene de informații, au declarat doi reprezentanți ai serviciilor irakiene de securitate.

Un alt membru al serviciilor irakiene de securitate a declarat că primele elemente ale anchetei de la Bagdad „sugerează că primul pont despre Soleimani provine de la aeroportul din Damasc”. Misiunea „celulei de pe aeroportul de la Bagdad era să confirme sosirea țintei și detalii despre convoiul ei”, a precizat aceeași sursă. Oficiali americani au declarat, sub protecția anonimatului, pentru Reuters, că Statele Unite au supravegheat îndeaproape deplasările lui Qassem Soleimani timp de mai multe zile înaintea atacului fatal. Ei au refuzat să spună cum anume l-a localizat armata americană cu exactitate pe generalul iranian în acea noapte de joi spre vineri.

O adevărată mașină de război: MQ-9 Reaper

Potrivit unor surse din Administrația Trump, rachetele care au distrus mașina în care se afla și l-au ucis pe generalul Qassem Soleimani au fost trase de o dronă *MQ-9 Reaper*, sistem proiectat pentru astfel de misiuni. Potrivit Mediafax, care citează US Army, scopul principal al acestor drone este găsirea și neutralizarea de ținte, iar ca rol secundar au culegerea de informații. SUA deține aproximativ 195 de drone *MQ-9 Reaper* care au următoarele caracteristici: greutate – 2,22 tone; autonomie – 1.850 de km; viteză maximă – 370 km/h; altitudine maximă – 15.240 metri. Drona, subsonică și propulsată de o elice, este produsă de *General Atomics Aeronautical Systems*.

MQ-9 Reaper a avut primul zbor în urmă cu 19 ani. Neavând echipaj, drona poate fi operată de oriunde din lume de un pilot. Au fost cazuri când unități *MQ-9 Reaper* care operau în Orientul Mijlociu au fost controlate de militari aflați între granițele SUA, la mii de kilometri distanță. Arma principală folosită de aceste drone este racheta aer-sol *AGM-114 Hellfire*. Acestea pot fi folosite și împotriva altor aeronave mai încete, precum elicopterele sau alte drone. Cel mai probabil, în cazul Soleimani au fost folosite tot astfel de rachete. Rachetele Hellfire au fost modificate recent, iar rezultatul a fost numit o adevărată „bombă ninja” (*AGM-114R9X*). Diferența față de modelul standard este că acestea nu conțin explozibil, ci lovesc ținta cu mai multe lame, asemănătoare cu niște săbii, pentru a scădea cât mai mult posibilitatea apariției unor victime colaterale în urma atacurilor.

Pe ce „topea” Soleimani banii ayatollahilor!

Detractorii lui Trump ne spun ce iubit și respectat era generalul Soleimani. De la unii care nu au văzut Iranul decât la televizor și care nu știu nimic despre această națiune, nici nu te poți aștepta la altceva.

Iată cam pe ce prăpădea Soleimani banii cu greu obținuți de iranieni din puținul petrol pe care îl mai pot exporta: timp de 21 de ani, din 1998 încoace, Soleimani a coordonat finanțarea, echiparea și antrenarea milițiilor šiite din zona Orientului Mijlociu, sub paravanul Al-Quds, divizia externă a Gardienilor Revoluției. Și pe ce se duc câteva miliarde de dolari anual, în timp ce în Iran benzina se scumpește cu 33%?

Păi, se duc către *Hezbollah*, grupul terorist šiit din sudul Libanului care a avut o contribuție majoră la transformarea Elveției Orientului într-o ruină. Se duc către *Hashd al-Shaabi* (Forțele de Mobilizare Populară) din Irak, un grup de militii šiite din care se evidențiază *Kataeb Hezbollah*, condus Abu Mehdi al-Muhandis, irakianul ucis împreună cu Soleimani, grup responsabil de atacul asupra ambasadei americane din Bagdad. Se mai duc și către *Asaib Ahl al-Haq*, un alt grup paramilitar šiit, specializat în atacuri asupra americanilor în Irak, având nu mai puțin de 7.000 de luptători nou recrutați. Soleimani a plătit, antrenat și echipat peste 10.000 de afgani šiiti înrolați în brigada *Fatemiyoun* în Siria și alte mii de pakistanezi šiiti care au format brigada *Zeinabiyoun*, însărcinată cu „protejarea” moscheii Zainab bint Ali, moschee construită pe locul de unde Zainab, sora lui Husayn, a văzut tragedia de la Karbala, în anul 680. Alte două miliții šiite aflate în coordonarea generalului iranian sunt *Liwa Abu Fadl al-Abbas* (operează în zona Damasc) și aripa siriană a *Hezbollah*. Totodată, *Al-Quds* a sprijinit războiul pe care rebelii Houthi îl duc în Yemen împotriva președintelui Abd-Rabbu Mansour Hadi, război în urma căruia rebelii au ocupat o zonă mare din țară, inclusiv capitala Sanaa, zonă de unde au organizat spectaculoase atacuri cu drone asupra sondelor petroliere saudite. Acesta este adevăratul general Soleimani: un om care prapădește puținii bani ai unei națiuni sărăcite pentru antrenarea unor grupuri paramilitare, specializate în operațiuni teroriste. Activitatea lui Soleimani este, de fapt, motivul pentru care Iranul este izolat și pentru care populația sa suferă de foame. Soleimani a fost

arhitectul unei politici de extindere a influenței Teheranului în toată lumea șiiță, pentru câștigarea statutului de lider regional.

Schimbări în peisajul geopolitic al Orientului Mijlociu după moartea generalului iranian Soleimani

Uciderea generalului iranian aflat în Irak, folosindu-se spațiul aerian irakian, a generat o adevărată furtună antiamericană în Iran și Irak. Ar fi o naivitate să credem că un asemenea gest va rămâne fără urmări. Iranul a declarat Jihadul împotriva S.U.A., iar Irakul a decis retragerea tuturor trupelor străine de pe teritoriul său, vizați fiind, în primul rând, americanii și aliații lor. Scânteia care poate aprinde un război cu conotații politico-religioase în Orientul Apropiat, care poate deveni un război nuclear cu implicații mondiale, a fost deja scăpărâtă.

În urmă cu 15-20 ani, într-un studiu militar al unui *think tank* american se afirma că SUA îl aveau clasificat pe Soleimani drept un terorist periculos, dar l-au protejat de multe ori în fața oricărui atentat. Spre exemplu, într-o perioadă când liderul *Quds* se întâlnea cu unul dintre comandanții de atunci ai Hezbollah, Imad Mughnieh, întâlniri supravegheate din satelit de armata americană, exista un ordin care restricționa, față de Soleimani, orice încercare de asasinat, chiar dacă pentru Mughnieh lucrurile nu stăteau la fel.

Întrebare: De ce n-au tras George W. Bush și Barack Obama dacă îl aveau în țintă pe Soleimani? Cred că principalul motiv a fost unul economic. A fost posibil acum și nu atunci pentru că din septembrie 2019, pentru prima oară după 1940, SUA au devenit cel mai mare exportator de țiței. Deodată, prețul global al țițeiului a devenit un element pozitiv pentru economia americană. Și pentru prima oară în istoria Republicii Islamice Iran, perturbațiile fluxurilor de țiței din Orientul Mijlociu, care sunt rezultatul unor asemenea intervenții militare, nu dăunează în nici un fel indicatorilor macroeconomici ai Statelor Unite. Acum, creșterea prețului țițeiului va fi un element pozitiv pentru economia americană. În mod normal, uciderea comandantului Gardienilor Revoluției Islamice deschidea calea unei escaladări a situației și așa tensionată între SUA și Iran.

O altă întrebare era: la ce nivel, la ce scară și unde se va produce răspunsul Republicii Islamice. Barajul de rachete balistice lansate împotriva a două ținte militare ale armatei americane din Irak – Baza aeriană Al-Assad în vestul Irakului și alta la Irbil, în nordului Irakului, ne-a arătat unde a lovit Iranul

dar și nivelul și scara acestei operațiuni. Nivelul și scara dovedesc că Iranul dorește de-escaladarea situației și nu menținerea ei. Cel puțin pentru moment. Statele Unite puteau continua să răspundă atacului iranian pe cale militară, dar, după cum relevă și declarația președintelui Donald Trump, Washington-ul va ocoli un război cu Iranul. Mai ales că lipsa de pierderi de vieți din cele două baze militare duce la o opțiune fezabil politică pentru Casa Albă, respectiv un răspuns non militar, cum ar fi sancțiuni suplimentare împotriva Teheranului. Dar, chiar și așa, posibilitatea unor turbulențe militare rămâne prezentă pe termen lung. Două elemente duc spre această concluzie: regimul din Iran și cei care îl susțin (miliții irakiene, siriene, libaneze, yemenite etc.) nu vor înceta activitățile clandestine din regiune împotriva Statelor Unite sau aliaților lor, iar sancțiunile economice care au dus la o evidentă agresivitate din partea Teheranului se vor intensifica.

O analiză dată recent publicității de *Center for Strategic and International Studies* relevă că Statele Unite nu pot permite Iranului să devină hegemon regional și să domine alte state din Orientul Mijlociu. Mai mult, Washingtonul vrea să împiedice Iranul să dezvolte arme nucleare, inclusiv blocând eforturile acestei țări în ce privește îmbogățirea uraniului. În al treilea rând, americanii sunt decisi să limiteze expansiunea militară, politică și ideologică a Iranului pentru a bloca exportul revoluției musulmane șiite.

De fapt, în această ramură șiită a credinței islamice se află adevărata forță a Iranului, puterea lui nevăzută. Șiiții (nume ce vine de la Partidul lui Ali) sunt urmașii partizanilor lui Ali, văr și ginere al Profetului Mohamed. Ei resping învățăturile majorității sunitice, cu care se află în conflict. Minoritari la nivelul lumii musulmane, șiiții reprezintă totuși o majoritate în Iran (95 la sută din populație), Azerbaidjan (85 la sută din populație) și Irak (65 la sută). Pe această bază, în ultimii ani, șiiții (încurajați de Iran) au început să emită pretenții la dominația regională.

Se vorbește tot mai des de o „Semilună șiită” formată din toate statele și organizațiile militante din Liban, Siria, Bahrein, Irak, Azerbaidjan, Yemen și vestul Afganistanului. Expresia a fost folosită pentru prima oară de regele Abdullah al II-lea al Iordaniei. Referindu-se la interferențele Iranului în alegerile din Irak după răsturnarea lui Saddam Hussein, suveranul hașemit a avertizat despre pericolele acestei „Semilune șiite”, care merge de la Teheran spre Damasc trecând prin Bagdad. Scriind despre renașterea șiiților, în 2006

analistul american Vali Nasr a afirmat că în următorii ani „caracterul regiunii va fi decis în creuzetul renașterii șiiților și al răspunsului sunit la aceste evoluții”. Chiar dacă liderul sirian de la Damasc, Bashar al-Assad este alauit (o sectă în cadrul ramurii șiite care integrează și doctrine din alte credințe, inclusiv creștinism), după războiul din Irak Siria a oferit un refugiu grupurilor teroriste din țara vecină. De altfel, în 2009 relațiile dintre guvernul șiiit din Bagdad și regimul Assad s-au deteriorat, după ce prim-ministrul irakian Maliki a dat vina pe Assad pentru o serie de explozii și atrocități teroriste petrecute în Irak. Relațiile dintre al-Assad și Teheran (centrul puterii șiite) au rămas, însă, extrem de bune, dovadă fiind participarea iranienilor și a milițiilor fidele lor din Liban la războiul civil din Siria de partea forțelor guvernamentale.

Șiiții irakieni fac și ei parte din această coaliție. „Suntem primul stat arab controlat de șiiți, după califii fatimizi care au condus Egiptul acum 800 de ani”, declara un ministru irakian. Chiar dacă nu se declară oficial republică șiiită (din cauza diversității de religii și popoare pe care încearcă să le țină împreună), Irakul este dominat politic de grupări religioase precum Partidul Da'wa Islamic al fostului premier Maliki, mișcarea lui Muqtada al-Sadr și Consiliul Suprem Islamic al Irakului, susține Ranj Alaaldin, doctorand la *London School of Economics and Political Science*.

Puterea Iranului nu se reduce, însă, la alianțele cu Bashar al-Assad și cu șiiții irakieni. Insurgenții șiiți din Yemen care fac viața amară Arabiei Saudite sunt acuzați că primesc finanțare de la Iran. Tot sub comanda iranienilor se află și Hezbollah-ul șiiit din Liban, dar și grupări armate palestiniene. Dincolo de solidaritatea religioasă, Semiluna șiiită reprezintă pentru iranieni un atu care le oferă șansa de a-și proiecta influența în toată regiunea, chiar și în zonele în care șiiții nu sunt majoritari. Pe lângă susținerea pe care o acordă grupărilor șiite, iranienii fac eforturi serioase de a întreține o stare de animozitate între grupările sunit rivale, pentru a-și slăbi adversarul istoric. E singura șansă a Iranului de a deveni imperiul care conduce lumea musulmană.

Opinii ale unor foști ofițeri CIA

„Lovitura aeriană asupra generalului Soleimani este un mesaj către Iran că utilizarea neîntreruptă a forțelor paramilitare pentru a-i ataca pe americani și pe aliații lor din zonă nu va mai fi tolerată. Este foarte probabil ca Iranul să răspundă cu atacuri împotriva americanilor și în special a liderilor lor, cel mai

probabil în Orientul Mijlociu, și aceasta la un moment și un loc la alegerea lor. În trecut, când a răspuns la ceea ce vede drept provocări ale SUA, Iranul a avut tendința de a aștepta un moment oportun și nu neapărat imediat după acțiunea SUA. O altă notă importantă, Rusia va profita de acest lucru ca o oportunitate de a arunca vina de agresor asupra SUA și de a-și consolida relația cu Iranul, alături de ei în declarațiile lor publice” (Rick Ledgett fost adjunct al Directorului CIA (2014-2017).

„Va fi nevoie de o diplomatie sofisticată și o strategie de excelență, pentru că niciuna dintre cele două părți nu a dorit să împiedice această escaladare în violență la scară largă în Orientul Mijlociu. Soleimani nu este doar o figură militară, este probabil al doilea cel mai important și puternic oficial din Iran după Liderul Suprem. Iranul va riposta într-un mod major și probabil își va dezlănțui proxy, precum aripa teroristă a Hezbollahului și milițiile din Irak și Siria. Singura speranță de încetinire a escaladării este dacă SUA pot demonstra dincolo de orice îndoială, poate cu materiale din zona informațiilor secrete declassificate, că a căutat să prevină un atac al iranienilor și să adune aliați pentru a susține un astfel de caz” (John McLaughlin, fost Director al CIA între 12 iulie – 24 septembrie 2004).

În calitate de fost comandant al forțelor americane în Irak și Afganistan și ca fost șef al CIA, generalul în rezervă David Petraeus a fost foarte familiarizat cu figura lui Soleimani. El a dat un interviu către „*The World*”, care l-a avut ca reporter pe Marco Werman. Generalul David Petraeus a declarat că generalul Qassem Soleimani „a fost cel mai important adversar iranian în cei patru ani ai mei din Irak și cu siguranță când am fost șeful Comandamentului Central, sau când eram directorul CIA. El este, fără îndoială, cea mai semnificativă și importantă – sau a fost cea mai semnificativă și mai importantă – figură iraniană din regiune, cel mai important arhitect al efortului Iranului de a consolida controlul semilunii šiite și comandantul operațional al diferitelor inițiative care au fost o parte din efortul respectiv”. La întrebarea „De ce această lovitură acum?” generalul Petraeus a răspuns: „Bănuiesc că liderii de la Washington au căutat să restabilească descurajarea, care în mod clar s-a erodat într-o oarecare măsură, poate prin acțiunile relativ ne semnificative ca răspuns la loviturile asupra instalației petroliere Abqaiq din Arabia Saudită sau la transportul de petrol în Golf ori la doborârea unei drone americane. Și am văzut un număr crescut de atacuri împotriva forțelor americane din Irak. Așadar, sunt sigur că s-a discutat

mult despre ceea ce ar putea fi arătat iranienilor că suntem cu adevărat serioși și că ei nu ar trebui să continue escaladarea. Acum, evident, există un meniu de opțiuni pe care le au și nu doar în ceea ce privește acțiunea iraniană directă, probabil asupra bazelor noastre mari din diferitele state ale Golfului, transportului maritim în Golf, dar și prin acțiunile proxilor – și nu doar în regiune, dar chiar și în locuri precum America Latină și Africa și Europa.”

O gravă eroare cu consecințe incalculabile

La foarte scurt timp după moartea lui Qassem Soleimani a survenit un alt incident de natură să complice situația din zonă, prin atacarea și distrugerea unui avion ucrainean ce efectua o cursă regulată între Teheran și Kiev. După ce au mințit lumea, spunând că avionul s-a prăbușit din cauza unei defecțiuni tehnice, iranienii au fost nevoiți să recunoască ce s-a întâmplat în realitate, nemaiputând ascunde mizeria pe sub preș. Asta deoarece, atât canadienii (care au avut cel mai mare număr al victimelor), cât și ucrainenii au intrat în posesia unor dovezi care au demonstrat că avionul Boeing a fost doborât de o rachetă iraniană pe care regimul de la Teheran ar fi lansat-o „din greșeală”.

„Îmi asum responsabilitatea totală în această catastrofă”, a afirmat generalul de brigadă Amirali Hajizadeh, într-o înregistrare video postată pe site-ul televiziunii de stat. Hajizadeh a precizat că avionul a fost identificat în mod greșit drept rachetă de croazieră și a fost doborât cu o rachetă cu rază scurtă de acțiune.

În mod paradoxal, doborârea avionului ucrainean de către forțele armate iraniene a calmat retorica de război din Orientul Mijlociu, declanșată de asasinarea, „în legitimă apărare”, a generalului Soleimani la ordinul președintelui Trump (probabil că va trebui să redefinim, în viitor, noțiunea de legitimă apărare în dreptul internațional, ținând seama de doctrina „legitimei apărări preventive”, lansată de președintele Bush după atacarea Turnurilor Gemene, în 2001).

Ayatollahii nu mai au în acest moment nicio legitimitate: nu doar să susțină o campanie militară și mediatică împotriva Americii, dar nici să pretindă că pot dezvolta un program nuclear. Serios? Când vezi ce fac cu rachetele, ametești gândindu-te ce s-ar întâmpla dacă acestea ar avea și niște focoaie nucleare atașate. Din acest motiv, planul lor de a relansa programul atomic pe fondul „martirizării” lui Soleimani a eșuat înainte de a începe.

Se confirmă că doborârea avionului ucrainean nu a fost un act deliberat, ci rezultatul haosului. Dar acest lucru arată nivelul de competență militară al ayatollahilor în cazul unei confruntări cu Statele Unite. Atmosfera de conflict, cu pregătiri de operațiuni militare directe sau prin proxy, amplificate de imaginile de la înmormântarea generalului, s-a modificat datorită tragediei morții celor 176 de victime – iranieni și străini. În aceste condiții, Iranul a trebuit să treacă în defensivă iar soarta pasagerilor avionului doborât a „acoperit” operațiunea de lichidare a lui Soleimani.

Nu vom înțelege niciodată, făcând istorie contrafactuală, cum s-a metabolizat moartea lor cumplită în oprirea unui conflict mondial. Sau în compromiterea morală a unui regim care e capabil de astfel de fapte. Adeseori, în viața internațională, din motive neștiute, vântul își schimbă direcția.

Colonel (r) Liviu Găitan

NOTE DE LECTURA

O REMARCABILĂ LUCRARE DE ISTORIE RECENTĂ

Semnalăm apariția unei lucrări remarcabile de istorie recentă, intitulată *„România în perioada administrației Emil Constantinescu”*, Editura RAO, 2019, al cărei autor este **dr. ist. Alex Mihai Stoenescu**, consultant științific al revistei noastre.

Volumul este prefăcut de acad. Ioan-Aurel Pop („Îndemn către cititor”) care apreciază lucrarea ca fiind o carte monografică despre România, *„scrisă după rigorile disciplinei istorice”* și, totodată, o consideră drept *„prima cercetare autentică de o asemenea amploare și făcută după rigorile «meseriei de istoric» a unui mandat prezidențial din istoria postdecembristă a României”*.

În cele peste 1000 de pagini ale cărții, autorul nu tratează numai cei patru ani ai mandatului prezidențial (1996-2000), ci abordează totalitatea evenimentelor care au marcat decisiv istoria României în interiorul celor trei decenii, 1989-2018.

În acest sens, acad. Ioan-Aurel Pop subliniază în prefața cărții: *„Evident, ca orice lucrare de istorie, cartea nu se limitează la reconstituirea evenimentelor celor patru ani, ci plasează în epocă mandatul prezidențial aflat în atenție, analizând, în detaliu, perioada precedentă de după 1989, inclusiv și perioada următoare până la zi, având însă reverberații în întreaga istorie modernă românească, europeană și mondială de după 1800”*.

Lucrarea este structurată în patru părți, iar capitolele din cadrul fiecăreia urmează cronologia evenimentelor precedente lunii decembrie 1989 și după aceea până în anul 2018, ceea ce ușurează studiul cititorului și îl ajută pe cel ce a trăit direct evenimentele să înțeleagă multe din resorturile ascunse percepției sale la momentul producerii lor, iar cel care nu a fost martor al acestora va afla informații valoroase pentru cunoașterea istoriei recente pre și postdecembriste a României.

Îi îndemnăm pe toți cititorii revistei noastre și nu numai, dar mai ales pe rezerviștii și pe colegii în activitate din serviciile de *intelligence* ale României să studieze această lucrare, care le va îmbogăți cultura profesională, dar și pe cea extraprofesională.

În sprijinul acelor cititori pentru care timpul este o problemă, recomandăm să citească măcar următoarele capitole: Cap.III.1 - Cadrul constituțional și legislația de securitate a României; Cap.III.2 - Mentalitatea

„mediului instituțional ostil”; Cap.V.1 - Evitarea colapsului economico-social; Cap.V.2 - Teoria agresiunii economice occidentale; Cap.V.3 - Stadiul economiei României la pragul anilor 1996-1997; Cap.V.4 - Lupta împotriva corupției și a crimei organizate (în cuprinsul căruia se detaliază și operațiunile desfășurate de S.R.I., în anul 1998, cunoscute în mass-media ca „Țigareta II”); Cap.VI.1 - Accesul României în NATO; Cap.VI.2 - Accesul în Uniunea Europeană și Cap.VII.5 - Președintele Emil Constantinescu, „Securitatea” și serviciile de informații postdecembriste.

Cu speranța că v-am stimulat să lecturați această carte, încheiem cu încă un citat din prefața lucrării: *„Orice om onest care va citi, va avea capacitatea de a o recepta și care nu va pune în prim-plan zvonuri, prejudecăți sau aspecte colaterale, nu va putea să nu recunoască aici profesionalism, muncă stăruitoare și rezultate remarcabile”*. Gl. mr. (r) Dumitru Bădescu

ARGUMENT PENTRU LECTURĂ ȘI MEMORIE

Lectura volumului *„Mihai Caraman – un spion român în Războiul Rece”*,¹ semnat de istoricul dr. Florian Banu, nu este doar una pasionantă pentru numeroșii amatori de romane, filme și seriale de spionaj (nu avem decât să urmărim „oferta” editurilor și studiourilor cinematografice pentru a confirma că Războiul Rece este încă un subiect la modă). Este un demers pe care îl recomandăm deopotrivă istoricilor, profesioniști sau doar pasionați de istoria recentă, celor interesați de o carieră în domeniul informațiilor și, nu în ultimul rând, colegilor noștri veterani din serviciile speciale.

Pentru istorici – incluzându-i aici și pe pasionații istoriei – lucrarea dr. Florian Banu poate fi lecturată în cheia unui „exemplu concret” menit să ilustreze cele deja prezentate în volumul său anterior, *„De la SSI la SIE. O istorie a spionajului românesc în timpul regimului comunist (1948-1989)”*, Editura Corint, 2016, prin aducerea în fața cititorului a unor oameni și fapte din lumea reală a serviciilor secrete și a muncii de informații. Este însă mai mult decât atât, iar acest aspect a fost sesizat de unii dintre analiștii lucrării²,

¹ Florian Banu: *Mihai Caraman – un spion român în Războiul Rece*, Ed. Corint, București, 2019

² Dintre analizele prezentate de mass-media, le-am reținut pe cele apărute în „Periscop” nr. 3(47), iulie-septembrie 2019 (Dr. Ist. Ion Constantin: *O biografie de excepție a unui spion de excepție*), „Arhivele totalitarismului”, vol XXVII, nr. 3-4/2019 (Gh. Onișoru: *O altă poveste a Războiului Rece: cazul Caraman*), presamil.ro (Cristian Frisk: *Un spion comunist în inima NATO*)

prezentată pe drept cuvânt drept una atipică, întrucât detaliile istorice ale epocii sunt îmbogățite cu elemente biografice.

Este extrem de interesantă și bogat documentată prezentarea contextului politico-diplomatic al relațiilor româno-franceze în perioada 1948-1958, cu ample incursiuni în istoria relațiilor politice și diplomatice ale Principatelor Unite cu Franța, începând de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, continuând cu sprijinul acordat de statul francez pentru refacerea și modernizarea armatei române în anii 1917-1918, și ajungând la perioada gaullismului, în cadrul căreia s-a desfășurat și activitatea lui Mihai Caraman și a rețelei sale. Modul de abordare este unul echilibrat, autorul judecând faptele, evenimentele și protagoniștii serviciilor de specialitate românești în context istoric, fără a se lăsa influențat de clișeele întâlnite la unii „istorici post-comuniști” din România sau din străinătate.

Elementul de noutate este conferit de mărturia generalului Mihai Caraman, cuprinsă în șase interviuri acordate autorului în perioada octombrie 2018-martie 2019, totalizând nu mai puțin de 18 ore. Acestea sunt „grefate” pe un solid volum de date extrase din fonduri arhivistice diverse, între care Arhivele Naționale ale României, Arhiva Consiliului Național pentru Studierea Arhivelor Securității, Arhiva NATO, Arhiva CIA sau Arhivele Diplomatice ale Elveției, cărora li se adaugă documente editate, dicționare și enciclopedii, periodice, memorii, jurnale, lucrări generale și lucrări speciale, prin aceasta autorul aducând la istoriografia problemei o contribuție greu de depășit.

Pasionaților muncii de *intelligence* și, de asemenea, celor interesați în a urma o carieră în domeniu le recomandăm volumul ca un „*must read*”, chiar dacă unii cititori vor fi dezamăgiți de demitizarea unora din aspectele vehiculate de literatura de până acum, în care activitatea „rețelei Caraman” apărea ca scenariu al unui film de acțiune, iar coordonatorul acesteia drept un „aventurier norocos”. Lucrarea demontează această versiune printr-o bogăție de argumente biografice și istorice, relevând eforturile și sacrificiile cu care ofițerul și-a format și dezvoltat personalitatea și abilitățile profesionale, precum și modul în care acestea l-au ajutat să depășească dificultățile operative pe care le-a întâmpinat în crearea și folosirea celebrei „rețele”. În acest sens, ne alăturăm

analizatorilor care au recomandat lucrarea celor care își doresc o carieră în *intelligence* doar pentru că aceasta ar fi „ca-n filme”...

Detaliile oferite de interviurile generalului Caraman aduc, de asemenea, în atenție rolul elementului uman în activitatea informativă, aspect semnificativ într-o vreme de „totală dominație” a tehnologiei și ciberneticii. Chiar dacă, pentru moment, documentele secrete ale NATO obținute de „rețeaua Caraman” nu sunt în totalitate desecretizate, este deja recunoscut că aceste date – de genul celor ce nu puteau și nici astăzi nu pot fi obținute decât de la oameni – au influențat strategia Tratatului de la Varșovia și pe cea a Kremlinului, având drept consecință principală intensificarea eforturilor pentru construirea unor canale de comunicare, promovarea politicii de coexistență pașnică, pentru adoptarea unor măsuri de control și limitare a armamentelor nucleare.

În final, dar cu caracter „de urgență”, recomandăm din nou lucrarea spre citire și luare aminte colegilor noștri veterani ai muncii de informații, atrăgând atenția cu tristețe asupra unor remarci a autorului: „*în România succesele propriilor servicii de spionaj rămân mai degrabă adânc îngropate în arhive și în memoria protagoniștilor, decât să fie transformate în povești de succes, fondatoare ale unei atât de necesare culturi de securitate, prin scrierea unor «istorii autorizate», după modelul anglo-saxon*”, iar „*foștii ofițeri de informații continuă să păstreze tăcerea, respectând o «omerta» rău înțeleasă, totul în detrimentul cunoașterii istoriei recente*”.

În condițiile în care documentele românești de arhivă au devenit abia recent accesibile studierii de către istorici (dl. Florian Banu menționează că arhiva referitoare la acțiunile rețelei de la Paris a fost parțial desecretizată abia în... 2018), exemplul generalului Caraman, care a decis să contribuie cu informații de mare interes, unele aflate doar în memoria personală, la scrierea Istoriei, este unul de urmat de către cei care (și sunt tot mai puțini) sunt depozitari ai unor astfel de informații. Chiar dacă rețeaua sa a încetat, la un moment dat, să existe, prin dezvăluirile incluse în lucrarea dr. Florian Banu, generalul Mihai Caraman se dovedește a fi realul câștigător al războiului său nevăzut - Gl. bg (r) Maria Ilie

INTELLIGENCE ROMÂNESC ÎN SECOLUL XVII

Proiectul domnului gl. bg. (r) prof. univ. dr. Marian Ureche de a realiza o istorie a serviciilor secrete românești până la 1944, a ajuns la volumul al cincilea.³ Despre rostul major al acestor volume, acad. Dan Zamfirescu, realizatorul prefeței, spune că este de a ne ajuta să urmărim această cvasi legitate a istoriei românilor, punând reflectorul pe succesiunea de momente majore și căutându-le adânc resorturile până acum ignorate.⁴

Volumul nou apărut ne dă prilejul de a aprecia partea istorică a perioadei prin capitolele dedicate (I – *Țările Române în perioada 1632-1654*, II – *Situația social-politică din Moldova și Țara Românească*, V – *Înfruntări armate și lupte de culise pentru obținerea domniilor*, și IX – *Învoirile domniilor și măsuri întreprinse pentru sporirea autorității domnești*), precum și capitolele care cuprind elementele specifice unei activități informative, cum sunt III: *Câteva aspecte legate de informația secretă*, IV: *Activitatea de culegere de informații, de manipulare, dezinformare și influență exercitată de străini în țările române sau* capitolele VII: *Politica externă și informația ca support al diplomației secrete, oficiale și al conservării autonomiei*, și VIII: *Împăcarea lui Matei Basarab cu Vasile Lupu. Interese externe și acțiuni informative de influență exercitate de occidentali*, capitole care adaugă o valoare sporită acestui volum.

Chiar dacă domnitorii Moldovei și Munteniei, Vasile Lupu și Matei Basarab, nu au opus rezistență la vedere împotriva Sublimei Porți, acțiunile lor politice autonomiste au adus stabilitate politică și economică țărilor lor.

Domniile de durată ale lui Matei Basarab (1632-1654) și Vasile Lupu (1634-1653) au reprezentat perioade de stabilitate în vremuri agitate, cu permanente amenințări, iar intrigile și conspirațiile le-au pus în pericol tronul. Uneori, au prevenit conspirațiile cu mijloace tipice urzelilor clandestine, alteori, însă, anvergura operațiunilor secrete le-a scăpat de sub control celor doi domnitori, care au fost învrăjbiți, Vasile Lupu râvnind la tronul Munteniei, dar

³ Marian V. Ureche, *Istoria serviciilor secrete românești până la 1944*, volumul V, *Serviciile secrete românești în vremea lui Matei Basarab și Vasile Lupu*, București, Editura Paco, 2019.

⁴ Acad. Dan Zamfirescu, prefață la volumul Marian V. Ureche, *Istoria serviciilor secrete românești până la 1944*, volumul V, *Serviciile secrete românești în vremea lui Matei Basarab și Vasile Lupu*, p. 12

și la cel al Transilvaniei, pornind, până la urmă, război împotriva confratelului cu care se aliase într-o coaliție antiotomană („Liga Creștină”), război ce va marca, de altfel, și încheierea epocii lui Matei Basarab și Vasile Lupu.⁵

Epoca domnitorilor Matei Basarab și Vasile Lupu, după cum o numește chiar autorul, a dat strălucire culturii, cuplând-o la circuitele europene. Au apărut și au impus ortodoxismul, făcând să fie un cult apreciat și respectat, pe care l-au apărut de pericolul islamizării, al catolicismului sau al calvinismului.⁶

Domnia lui Matei Basarab a fost una din cele mai lungi din istoria Țării Românești (22 de ani), într-o perioadă în care în Europa sunt tensiuni urmate de lungi perioade de război.⁷ Autorul aduce în atenție pe cronicarii care rețin calitățile deosebite ale domnitorului: blândețea, spiritul de dreptate și hărnicia în războaie.⁸ Așa cum remarcă istoricul Grigore Tocilescu, citat de autor, domnitorul și-a deschis drumul cu sabia în mână... știind să se strecoare prin toate greutățile timpului cu o dibăcie și agerime de minunat.⁹

Domnitorul a căutat informația secretă, a plătit-o și a valorificat-o cu rigoare, dând strălucire și credibilitate întregii sale domnii.

Ca și Matei Basarab, Vasile Lupu rămâne în istorie ca un legiutor, luminător al Moldovei, fondator de Curți, de mănăstiri, de tipografii, de școli.¹⁰ Prin acțiunile sale diplomatice, militare sau de ordin informativ, domnitorul s-a impus în vremea sa nu numai în plan intern, printr-o eficientă administrație, ci și în plan extern. Prin realizările sale rămâne, alături de Matei Basarab, un partener de epocă.¹¹

Cărțile prof. univ. dr. gl. (r) Marian V. Ureche sunt deosebit de interesante pentru istorici, analiști și ofițerii operativi. Desigur, nu se citesc ușor, dar bogăția informațiilor inedite din documente captivează și vizează un segment al cititorilor inițiați și specializați în ceea ce putem numi astăzi istoria *intelligence*-ului, care are un loc special în domeniul *intelligence*-ului modern.

⁵ Marian V. Ureche, *Istoria serviciilor secrete românești până la 1944*, volumul V, *Serviciile secrete românești în vremea lui Matei Basarab și Vasile Lupu*.

⁶ op. cit. P. 714

⁷ op. cit P. 649

⁸ op cit. 51

⁹ Ibidem

¹⁰ Op cit P. 766

¹¹ Op cit 714

Pentru acest amplu proiect, autorul merită considerația noastră ca istoric și autor de prestigiu al specialității istoriei *intelligence*-ului, dar și un exemplu demn de urmat. Col. (r) dr. Tiberiu Tănase

„CULTURA ȘI ELITELE ROMÂNE SUB COMUNISM” LA „GAUDEAMUS” ȘI LA FUNDAȚIA EUROPEANĂ TITULESCU

Apariția, la prestigioasa editură RAO, a lucrării colegului nostru gl. bg. (r) Vasile Mălureanu *Cultura și elitele române sub comunism – Perspectiva Securității (1964-1989)*, a constituit prilejul unor sesiuni de dezbateri pe această importantă și controversată temă a istoriei recente a României.

PREZENȚE PENTRU PROMOVAREA CULTURII DE SECURITATE

1. La Târgul „Gaudeamus”, în cursul dezbaterii ocazionate de lansarea cărții, la 24 noiembrie 2019, au discutat pe marginea acestuia **lector universitar dr. Florian Bichir, istoric**, care a semnat și prefața cărții, precum și **istoricul literar Mircea Coloșenco**, autorul postfaței.

Dl. Florian Bichir a subliniat importanța demersului ofițerilor de *intelligence* de a-și scrie memoriile, care se încadrează într-o specialitate nouă a istoriei, istoria orală. „*E bine să știm și ce s-a întâmplat. Iată că, la 30 de ani de la niște evenimente, e bine ca fiecare să-și spună partea sa de adevăr, cum o numesc eu. Ajung atâtea ani de minciuni*”.

În opinia sa, cartea în discuție este incitantă. „*Generalul Mălureanu începe cu o diagramă, o frescă, explicând momentul României situată între cele două blocuri militare – Statele Unite cu aliații lor și noi aici cu țările Tratatului de la Varșovia. Apoi vine și pe zona apropiată și explică pentru cei tineri ce se întâmpla în perioada analizată...*”

De asemenea, a evidențiat că această carte nu conține memoriile unui general ci este *„aproape o carte de critică analitică..., este una dintre cele care vor face carieră în istoriografia serviciilor de informații, va rămâne în textele, bibliografiile studiilor de specialitate ca o carte remarcabilă”*.

Dl. Mircea Coloșenco a relevat că această carte este *„nu numai documentară, ci și o carte de memorialistică și una de istorie comparată..., în care Vasile Mălureanu a reușit un lucru nemaipomenit: nu a reușit să se certe cu nimeni. Ba, acolo unde a avut un alt punct de vedere, nu l-a tăiat în două pe celălalt. A prezentat lucrurile așa cum s-au petrecut”*. Lucrarea mai este importantă – în opinia sa – pentru că *„este vorba de cultura comunistă abisală, întrucât comunismul nu a reușit să ne schimbe modul nostru de a gândi”*.

Lansarea cărții în cauză a fost moderată de Marilena Ion, director de marketing al Editurii RAO, care a informat, în final, că a fost una dintre cele mai vândute la Târg.

2. La dezbaterea ce a avut loc la 22 ianuarie 2020, organizată de Fundația Europeană Titulescu, și-au exprimat punctele de vedere numeroși critici și analiști. Prof. univ. dr. Adrian Năstase, președintele Fundației, moderatorul dezbaterii, a deschis manifestarea, precizând că tema abordată *„revine în permanență, în încercarea de a înțelege mai bine trecutul, cu speranța că vom putea să construim mai înțelept viitorul”*. El a subliniat că lucrarea în dezbatere *„pune în discuție, până la urmă, un subiect uitat, un subiect care are contestatari, o temă care uneori este considerată a deveni destul de antipatică în spațiul public. Avem ocazia de a urmări o relatare asumată despre o perioadă (1964-1989) departe de noi, care ne arată – într-o sinteză excepțională – ce s-a întâmplat pe zona culturii, cum s-a raportat zona creatorilor, a celor care însemnau, într-un fel sau altul, cultura românească, la un mecanism de control de partid, într-un sistem care era autoritar, totalitar moderat cum spuneau unii, alții considerându-l extrem de constrângător”*.

Domnia sa a precizat că autorul nu vorbește în carte decât

despre perspectiva Securității, completând că „din perspectiva partidului, posibil, s-ar putea face un alt tip de analiză”. În final a precizat următoarele: „Facem aceste debateri ca să învățăm, nu neapărat din succesele avute, ci mai ales din greșelile făcute. Sigur că succesele și lucrurile bune care s-au întâmplat trebuie să fie introduse într-o cronologie. Cred că avem datoria de a spune fiecare adevărul nostru și, până la urmă, cei care vor veni după noi vor avea la îndemână aceste mărturii”.

Dr. Ana-Maria Cătănuș, istoric, cercetător la Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, a afirmat că pentru cercetarea istoriei recente sunt foarte importante studiile venite din partea unor persoane care au lucrat în serviciile de informații. În context, a menționat: „Există o anumită reticență pentru aceste tipuri de mărturii, există totodată din partea cercetătorilor o absență a onestității atunci când studiem documentele redactate de fosta Securitate, au rezultat omisiuni de cercetare și citare a acestor documente, ajungându-se până la rescrierea faptelor, ceea ce nu este tocmai în regulă”.

Referitor la lucrare, a subliniat că „este o carte densă, clară, care se citește ușor, este o carte care conceptualizează, contextualizează, oferă informații de ordin factual și cronologic. Pentru cei interesați de opoziție, de opoziția elitelor la modul general, în ultimele două decenii de comunism, cartea oferă niște informații, nu neapărat noi cu totul. Domnul general a făcut un studiu științific, la nivel istoric, deși natura memoriei profesionale este consistentă, a făcut radiografia puterii. În aceste condiții, cartea ar trebui să se regăsească pe lista scurtă a tuturor celor care se interesează de acest subiect”.

Prof. univ. dr. Nicolae Geogescu, critic literar, a transmis un text¹², prezentat de procurorul Octavian Ambrozie, în care se subliniază că lucrarea constituie „un adevărat tratat de istorie politică recentă a climatului cultural românesc”, în care „autorul culege o sumă impresionantă de documente de arhivă care luminează, oarecum de dedesubt viața zbuciumată a scriitorilor, cineaștilor, oamenilor de teatru, artiștilor în general, cu toții munciți între cele două idei: a rezista ori a protesta – dar numai cei care au protestat efectiv intrând în câmpul istoriei propriu-zise”... „Fiind o lucrare oarecum de pionierat, cartea d-lui Vasile Mălhureanu deschide drumuri noi în cercetarea istoriei literare – și poate chiar izvoare noi. În fond, idealul este să reconstruim această istorie recentă – dar nu numai prin oameni, ci și prin idei”.

¹² Textul, intitulat O carte pilduitoare, a fost preluat integral de publicația ziaristionline.ro

Jurnalistul Mirel Curea a afirmat, în intervenția sa, că „*această carte este un ghid de chirurgie. Cine vrea să se apuce să opereze, trebuie să citească acest ghid, să-l învețe și să vină să completeze căsuțele, sertarele... Un istoric, peste 10, 20 de ani, sau săptămâna viitoare, plecând de la ea, ținându-se de ea, poate să scrie niște lucruri extraordinare care țin de istoria noastră, de ceea ce am trăit*”. Referitor la modul în care a abordat autorul această problemă specială jurnalistul a menționat că, personal, n-ar fi putut trece „*peste tentația de a spune: cine, ce, când, unde și cu cine. Îl felicit pentru că a trecut peste această tentație de a fi subiectiv*”.

Profesorul și scriitorul Ion Coja a adus un elogiu lucrării „*pentru acuratețea stilului, pentru faptul că folosește corect și chiar inspirat instrumentul care se numește limba română*”, și s-a referit la mai multe episoade din perioada comunistă, când viața l-a pus în situația să aibă de-a face cu instituția Securității. El a adresat un elogiu ofițerilor care l-au contactat în aceste circumstanțe și au avut față de dumnealui o conduită corectă și civilizată.

General – maior (rtg.) Radu Theodoru, scriitor, a venit la dezbatere în ținuta de ceremonie, „*special pentru a cinsti un luptător din umbră, în calitate de luptător de front vizibil*”, făcând astfel legătura cu cartea aflată în dezbatere care „*este la nivel de sinteză a marilor probleme care s-au pus în timpul Războiului Rece, care a fost un război atipic. Noi am fost luptători, de-o parte sau alta a baricadei*”. De asemenea, s-a referit la „*protecția pe care a făcut-o fosta Securitate scriitorilor*”, precizând că domnia sa a fost „*un beneficiar*” în acest sens.

Prof. univ. dr. Ioan Opriș, istoric, a început cu o apreciere la adresa structurii naționale de informații, care „*are o vechime foarte mare și nu va pieri niciodată, necesitatea ei fiind deosebită*”. Despre autor a afirmat că „*a ales o epocă foarte specială, căreia întâmplător îi aparținem, o epocă bună pentru noi, în care am crezut și am servit-o*”, completând că „*este un foarte atent interpret a ceea ce s-a întâmplat atunci*”.

În opinia domniei sale, cartea este „*scrisă și cu sufletul, este o carte și tehnică, pentru că este despre un domeniu de care a răspuns atâta vreme și a putut să cunoască foarte multe personalități*”.

În calitate de reputat specialist în protecția patrimoniului cultural național, profesorul Opriș a evidențiat faptul că în carte sunt prezentate și acțiunile publice pentru prevenirea demolării unor obiective de patrimoniu în contextul lucrărilor de sistematizare din anii '70-'80, cu consecințele de rigoare,

pentru specialiști și instituții chiar (desființarea Direcției Monumentelor Istorice în anul 1978). Domnia sa consideră că ar fi fost bine ca exemplificările să nu se limiteze doar la scriitori și artiști ci să ia în considerare și atitudini critice, contestatare și ale unor categorii pe persoane mai puțin vizibile din domeniul cultural, precum redactorii din reviste și edituri, muzeografi, bibliotecarii ș.a.

Profesorul Opriș a subliniat, în final, necesitatea unor lucrări de memorialistică de acest gen, menționând că s-a numărat printre cei care au susținut, chiar de la lansarea de la Muzeul Național de Istorie din 2009, revista *Vitralii – Lumini și umbre*.

Jurnalistul și scriitorul Corneliu Vlad a subliniat că „important la această carte este faptul că ea contribuie la clarificarea unor legende ce se vehiculează, se rostogolesc în legătură cu Securitatea”. Între acestea a menționat literatura de sertar și samizdat, considerând că a găsit în carte explicațiile inexistenței în România a acestui fenomen.

El a subliniat că „*Securitatea, așa cum spune cartea, fără a accentua – și trebuia accentuat, ceea ce fac eu acum – nu se băga în problemele de creație, în conținutul cărților, ci în probleme care țineau de relațiile cu autoritățile statului și cu străinătatea. Își cunoștea foarte bine misiunea*”.

Corneliu Vlad a încheiat cu o invitație la reflexie cu privire la două aspecte. Primul, de ce nu s-au întors după 1990 scriitori plecați din țară din cauza regimului comunist și, al doilea, care este atitudinea, activitatea disidenților în zilele noastre.

NOTĂ: Secvențe filmate de la cele două manifestări sunt postate pe site-ul Asociației, www.acmrr-sri.ro/lansari-de-carte-cu-continut-profesional/

„Paginile Literare” cuprind contribuții ale membrilor ACMRR și ale veteranilor din serviciile de informații care au preocupări și prezențe publicistice în acest domeniu.

ALIN ION GHEORGHE

COCORII

*Scăpați din arc de curcubeu
Cocorii sunt săgețile cu care
În primăvară trage Dumnezeu
La țintă, într-un cerc de soare!*

Se spală cerul iar cu vin
Își schimbă straietele în zori,
Cămăși albastre prinse în senin
De-agrafele zoriților cocori

Ce duc pe aripi verde crud
Și pulberi de lumină, ca o trenă
Prinos al depărtărilor din sud
Și al colindei lor, perenă.

Nu cer nimic, decât zenit
Cât mai înalt peste câmpii
Pe care-l sorb, ca într-un rit,
Din clopote ascunse – pădăii.

Scânteii de vis și de lumină
Se sting apoi tăcuți în seară
Tablou uitat pe o retină
Și lăcuit ușor cu ceară.

E veselie cum nu a mai fost
Vin sărbătorile și primăvara
Toți îngerii-au ieșit din post
Și un poet își sparge călimara.

A obosit de cât repetă
Același vers, de mii de ori
Pe care-l scrie, sus pe cer cu cretă
Și cu miresme de cocori!

P
A
G
I
N
I

L
I
T
E
R
A
R
E

ALB DE BUCOVINA

*Acum în Bucovina ninge
Copacii își topesc chenarul
În depărtări pe care varul
Vărsat din ochiul lunii plânge!*

Culorile au intrat în grevă
Și trag obloanele de vată
Toți munții s-au golit de sevă
Ca o clepsidră răsturnată

Curg pete albe, roi de sfinți,
Din mănăstiri acum topite
În lacrimi de lumini, cuminți,
Ce spală cerbii pe copite.

Cad fulgi imenși, de pescăruși,
Dintr-un ocean fără talaz
Toți brazii azi și-au pus mânuși
Și trag fularul pe obraz

Pe Obcine un argintar
Sculptează încet, cu gesturi tandre,
În albul fără de hotar
Pomi de Crăciun și policandre.

E liniște, o liniște de ceară
Ce a cuprins întreaga fire
Și doar un horn, mut de uimire,
Trage tăcut dintr-o țigară.

Doar săniile, revolute
Tîrziu mai sfășie ecoul
De parcă vor să mă ajute
Ca să-mi salvez de alb tabloul.

*Acum în Bucovina ninge
E totul volbură de seu
Pe care seara o atinge
Cu barba-I albă Dumnezeu*

MOȘTENIRE

*Noi ne-am născut cu Eminescu-n sânge
Leucemie a stelelor ce mor
Când sus pe deal buciul plânge
Și doina lăcrimează pe frunza de mohor.*

Noi ne-am născut cu Eminescu-n gând
Pe freamătul de frunze viscolit
Sub steaua care urcă, tremurând,
Când luna taie cerul cu lama-i de cuțit

Când toate-s vechi și nouă toate
Pe lângă plopul fără de chenar
Iar timpul se încumetă, poate,
Să pună flori de tei în calendar.

Și nu învățăm ca să murim vreodată
Ca-n Rugăciunea unui dac
Cât sus pe bolta slovelor se-arată
Luceafărul de aur, care-a murit sărac.

*Noi ne-am născut cu Eminescu-n sânge
Și viețuim în Glossă ne-ntrerupt
În care Floarea albastră plânge
Și șterge ochiul lunii cu-un sărut*

IOAN FLORIAN

STRĂMOȘII

Umbrele-nserării coboară peste mine
În vechile orașe s-aprind iar lampadare
Dar nu disting nici oameni și nici nume
Nu se vede nimic în zare

S-a lăsat ceața deasă peste urbe
Pe străzi calești desuete curg
Străbunii noștri vin ca niște umbre
De dor se-ntorc pînă-n amurg

CORIN BIANU

IUBITO, ASCULTĂ-MĂ!

Dacă ar putea să vorbească,
Soarele ar rosti aceste cuvinte,
tot atât de convingător ca atunci
când arde dimineața la numai o oră
după ce s-a desprins de pământ
și-ți aduce aminte că ieri a plouat
și e început de vară.

Iubito, ascultă-mă
așa cum îți ascuți respirația
pe creasta unui deal și privind în jos, în depărtări,
îți eliberezi din strânsoare
părul bogat, un steag galben
unduind în bătaia vântului.

Ochii înecați de-amintiri mi-i închid,
coborând peste gânduri
imaginea câmpului de un galben tulburător,
galben respirând depărtări
și emoții, și chipuri,
și seri din copilărie, dintr-o visată copilărie,
cu senzații adânci și miresme
cum nu credeam să învie,
dar iată-le că se-ntorc așa cum au fost.
Îmi înconjoară trupul
Mă simt la amiază. Mi-e brațul deodată ușor.
În amurg, când amintirea ta îmi evocă
trăsăturile bine știute,
mă opresc și-mi lipesc fruntea de arbori.

O, iată, fruntea mea
a curs în scoarța copacilor și navighez în lucruri,
topindu-mă în ele, înflorindu-le,
eliberând din coaja ghindei
sutele de ani ale stejarilor.

COSTICĂ DOGARU**TRECUT**

Încă mai port mantia trecutului,
Cineva m-a furat lumii
În urmă cu o veșnicie.
Am plâns în pernă deseori
Și am urlat cu lupii,
Regretând lipsa iubirii,
Constrâns fiind de viață,
Să-mi joc rolul de paiață.
Acum e greu, dureros de greu
Pe drumul nefericirii
Din lipsa iubirii.
Se mai poate zâmbi?
Se mai poate iubi?
Ar fi lucrul cel mai de preț
Pe care tu mi l-ai dăru!

GHEORGHE ENE**LA RĂDĂCINĂ DE PIATRĂ**

De câteva zile, meșterul nu-și mai găsea mistria
Sub care-și zidea poezia;
Nici firul de plumb –
Și cumpănea strâmb!
Câinele îi toca nopțile cuvânt cu cuvânt,
Lătrătură cu lătrătură...
Dimineața, cu capul plecat,
S-a lăsat, pe pernă, descăpățânat –
Nu înainte de-a-și aminti o cimilitură:
Ce caută omul sub piatră,
La rădăcină de mamă, de tată?
Tâlcul îl știa de la bunul său, Ion,
Călător sub o stea albăstrea...
Din calvar, meșterul a simțit gust amar:
A aflat că, de viu,
I se bătuse-n poartă
Semnul rătăcitului în pustiu...
Tăindu-i cu securea rădăcinile de sub vatră,
Călăul îi uitase o amintire neretezată:
Sub piatră, el avea mamă și tată!

MIRCEA DORIN ISTRATE

BĂTRÂNII SINGURATICI

Pe ulița strâmtă, la capăt de deal,
Bătrânele case de-acuma rărite,
Au viețile-n ele ajunse la mal,
Sărace, puține, spre Domnul grăbite.

E-o liniște stinsă, topită-n visare,
Cu valul se duce de-acuma și pierе,
Nimic nu mai mișcă, mai totul îmi moare,
Te-apasă, te frânge, te umple-n durere.

Bătrâni singuratici rămași nevoiași
Sfârșite ființe cu sufletul rană,
Spre capătul vieții grăbiți îmi fac pași
La Domnul să urce, să-i steie în strană.

Făcut-au ei umbră destul pe pământ,
Răcit e cuiabarul cu puii plecați,
Ca frunze-s de-acuma purtate de vânt,
Topiți în uitare, tăcuți, lăcrimați.

I-așteaptă o cruce și-un vechi țintirim
Și neamul ce doarme-n țărâna lui sfântă,
Pomelnic de-o ziuă la groapă-i jelim,
Și-un nume mai ștergem pe ulița strâmtă.

Din scursele veacuri mereu înspicați
Ei urmă lăsat-au aici înstelată,
Să-mi știe urmașii, când fi-vor plecați
Că neamul se naște, și moare pe vatră.

DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA ACMRR-SRI

CRONOLOGIE: NOIEMBRIE 2019 – FEBRUARIE 2020

- *1 noiembrie:* În prezența șefului Direcției Regionale de Informații Transilvania Sud, a vicepreședintelui coordonator al ACMRR-SRI, gl. bg. (r) Nechifor Ignat și a președinților Sucursalelor Sibiu și Alba a fost inaugurat **noul sediu al Sucursalei Hunedoara**, care oferă condițiile necesare derulării activităților Sucursalei.
- *28 noiembrie:* Membri ai conducerii ACMRR-SRI și ai Sucursalelor au fost invitați și au participat la **videoconferința organizată de directorul SRI Eduard Hellvig cu prilejul Zilei Naționale a României**, care a adresat un mesaj rezerviștilor Serviciului.
- *29 noiembrie – 1 decembrie:* Ziua națională a fost marcată de **Sucursalele Galați, Constanța, Ialomița, Brăila, Călărași și Tulcea** printr-o activitate comună ce s-a desfășurat în stațiunea Amara, la care au participat peste 120 de persoane. Au fost organizate reuniuni și concursuri sportive și culturale, la evenimente fiind prezenți și membri ai Comitetului Executiv al Asociației.
- *19 decembrie:* Ca în fiecare an, **Sucursala Cluj** a organizat, **pentru cinstirea memoriei col. p.m. Dumitru Coman**, ucis la 22 decembrie 1989 de un grup de extremiști maghiari, un eveniment la monumentul eroului martir din localitatea Rădaia (Cluj). Au participat membri ai familiei eroului, reprezentanți ai conducerii Regio Cluj a SRI, reporteri ai TVR Cluj. Evenimentul a inclus un *te deum* religios, discursuri și evocări, iar familiei i-a fost înmănată o diplomă comemorativă, drapelul tricolor care a onorat monumentul eroului, precum și o sumă de bani din partea Fundației „Solidaritate, Patrie și Onoare”.
În aceeași zi, la sediul Sucursalei a fost organizată o festivitate de decernare a diplomelor aniversare a 25 de ani de la înființarea ACMRR-SRI, respectiv a Sucursalei Cluj, precum și a diplomelor de aniversare a vârstelor prevăzute în Statut.
- *16 ianuarie 2020:* peste 100 de colegi au participat la „*Revelionul Rezervistului*” organizat de **Sucursala Vâlcea**, ocazie cu care au fost înmânate și diplome aniversare colegilor care au împlinit 70, 75 și 80 ani.

De asemenea, cu prilejul Zilei Culturii Naționale, Sucursala Vâlcea a primit **vizita colegilor din Sucursala Argeș** pentru care au organizat un program în cursul căruia au fost vizitate obiective culturale și economice din județ.

- **6 februarie 2020:** La Biblioteca județeană „Antim Ivireanul” din Râmnicu Vâlcea a fost organizată **lansarea volumului „Puterea Umbrei”**, în prezența autorilor, jurnalistul Dan Andronic și gl. bg. (r) Aurel I. Rogojan. La eveniment au participat, printre alții, prefectul județului, Tiberiu Costea, și vicepreședintele Consiliului Județean, Adrian Bușu.

PREZENȚI ÎN VIAȚA ȘI CULTURA CETĂȚII

- Un reprezentant al **Sucursalei Galați** a participat, la 26 noiembrie 2019, la **ședința Comitetului consultativ de dialog civic pentru problemele persoanelor vârstnice** organizată de prefectura județeană.
- **Col. (r) Gheorghe Bănescu-Musculeanu**, din Sucursala **Mureș**, autor al ciclului de lucrări memorialistice „*Demers pentru adevăr*” și realizator al expoziției itinerante „*Transilvania – leagăn și scut al Daciei străbune*”, a fost decorat cu distincția „Virtutea Literară” de către Liga Scriitorilor Români (LSR), înmănată de președintele acesteia, Al. Florin Țene, precum și cu o „Diplomă de recunoștință” de către Filiala Mureș a LSR.
- În contextul manifestărilor organizate la Satu Mare cu ocazia Zilei Culturii Naționale, **domnului col. (r) Voicu Șichet, președintele Sucursalei Satu Mare, i-a fost decernată o diplomă de excelență** în cadrul unui amplu eveniment organizat la Centrul Multicultural Poesis menit a aduce în fața marelui public elitele culturale locale.
- Cu prilejul aniversării a 170 de ani de la nașterea poetului Mihai Eminescu, colegul nostru **col. (r) prof. dr. George Ene, din Sucursala Argeș a susținut comunicări științifice** despre poetul omagiat la evenimentele organizate de Fundația Spirituală Mihai Eminescu și Primăria Sectorului 2 (București), Organizația Basarab I, Societatea Culturală Rovine și Centrul Cultural Pitești. Asemenea **comunicări au fost prezentate și în București, de către colegii noștri col. (r) dr. Aurel. V. David și col. (r) Ion Cobianu** (poetul Corin Bianu) la activități similare organizate de diferite instituții.
- În ziua de 3 februarie 2020, **președintele Sucursalei Vâlcea, col. (r) Gh. Predișor, a participat la o emisiune a postului TV local „Etalon”, unde a prezentat numărul 41 al revistei „Vitrallii – Lumini și umbre”.**

- **Col. (r) Ion-Viorel Vilceanu, din Sucursala Gorj** a publicat în revista „*Rezerva oștirii gorjene*” nr. 2/2020, un articol intitulat „*Manipularea în mediul on-line*”

NOI APARIȚII EDITORIALE

- **Dr. Gheorghe Rațiu** ne prezintă, în cel de-al treilea volum al „*Cărților Întelepciunii*”, publicat la editura Paco, cugetări și maxime din viața și învățăturile unor înțelepți români, aflate sub semnul maximei eminesciene „Întelepciunea populară este mai prețioasă decât aurul”. Notăm și subtila ironie a autorului care, în cuvântul înainte, cere „*iertare înțelepților români contemporani*” pe care nu i-a cuprins în carte deoarece „*sunt foarte mulți*”...
- Colegul și colaboratorul nostru arădean **Alexandru Bochiș Borșanu** publică, la editura Concordia, al doilea volum din seria „*Geopolitică și terorism*”, cuprinzând o „*radiografie a evenimentelor internaționale*” din ultima perioadă, în care include și unele dintre articolele publicate în revista „*Vitralii – Lumini și umbre*”. Lucrarea este prefăcută de distinsul publicist Ion Măldărescu (director al publicației „Art-Emis”), care subliniază că „*autorul nu și-a propus să ofere soluții de ieșire din marasm, nici n-ar avea posibilitatea, «Geopolitica și terorismul» rezumându-se la a supune atenției cititorului analize pertinente, accesibile și cu mesaj subliminal care, fără urmă de îndoială, evidențiază meritul autorului*”.
- Același fenomen este abordat și în volumul „*Terorismul – manifestări și evoluții în zonele fierbinți ale mapamondului*”, apărut la editura Academica Brâncuși din Tg. Jiu sub semnătura colegului și colaboratorului nostru **Cătălin Peptan**. Adresată studenților, dar și publicului interesat să se informeze despre acest flagel al zilelor noastre, lucrarea prezintă fenomenul terorist actual din perspective multiple. Acestea includ atât „portretul-robot” al teroristului de azi, cât și panorama activităților incluse în categoria terorismului în zonele lumii afectate de acest flagel (Orientul Mijlociu, Asia, Africa), în cazul fiecărui stat abordat fiind prezentată și problematica securitară. Lucrarea a fost lansată la Universitatea „Constantin Brâncuși” din Tg. Jiu în prezența unui numeros public, evenimentul fiind prezentat și în mediul on-line local.
- Cartea „*Trădarea se cuibărise demult în DSS*”, apărută la Editura Elion, 2019, sub semnătura colegilor noștri **Constantin Aioanei** și **Cristian**

Troncotă, va prezenta, fără îndoială, interes, în primul rând pentru profesioniștii domeniului informațiilor pentru securitate națională. Structurată sub forma unor dialoguri cu Constantin Aioanei, care a desfășurat, timp îndelungat, activități de contrainformații militare, lucrarea aduce date mai puțin cunoscute despre modul în care era supravegheată instituția Securității regimului comunist din România, fiind una din (încă) puținele care abordează memorialistica orală a celor ce au trăit și au participat la evenimentele epocii abordate. (gl. mr. (r) Dumitru Bădescu)

„VITRALII – LUMINI ȘI UMBRE”– PREZENȚĂ ȘI ECOURI

Prezentăm în cele ce urmează unele dintre ecourile recepționate la redacție care relevă interesul cu care revista „Vitralii – Lumini și umbre” este primită în mediile instituționale preocupate de problematica securității naționale, în presa de specialitate și în rândul marelui public.

- Aniversarea a 10 ani de la apariția revistei a fost marcată de ACMRR-SRI, **la 10 decembrie 2019, printr-un eveniment organizat la Sala Bizantină a Cercului Militar Național din București, onorat de participarea conducerii Serviciului Român de Informații**. Totodată, au participat numeroși istorici și oameni de cultură colaboratori ai revistei, reprezentanți ai mass-media și ai altor asociații de rezerviști partenere ale ACMRR-SRI.

Cu deosebit interes a fost primită alocuțiunea rostită de directorul SRI Eduard Hellvig, care a subliniat rolul instituției, precum și contribuția rezerviștilor și a revistei la promovarea valorilor naționale și dezvoltarea culturii de securitate.

La dezbateră moderată de președintele de onoare al Asociației și directorul revistei, col. (r) Filip Teodorescu, au participat cu scurte alocuțiuni președintele ACMRR-SRI, gl. mr. (r) Marin Ioniță, col. (r) Hagop Hairabetian, redactor șef, publiciștii Ion Cristoiu, Dan Andronic, Mirel Curea, Horia Alexandrescu, dr. Ioan C. Popa, reprezentant al ACMRR-SIE și al

revistei „Periscop”, Marin Voican-Ghioroiu, scriitor și compozitor, reprezentant al Centrului de Etică și Strategie. Imagini de la eveniment pot fi găsite pe pagina web a Asociației, www.acmrr-sri.ro.

- În contextul aceleiași aniversări, la redacție au continuat să sosească mesaje ce relevă interesul de care se bucură revista în rândul instituțiilor beneficiare, al mass-media și al marelui public. Astfel:
 - Mesajul primit de la **Arhivele Militare Naționale Române** relevă însemnătatea conținutului revistei care cuprinde *„articole semnate de renumiți istorici și specialiști referitoare la securitatea națională și internațională, organizațiile și instituțiile specializate în activitatea informativă române și străine, cât și file din istoria serviciilor de informații, memorialistică și nu numai”*.
 - În mesajul **Filialei Constanța a Asociației Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă și în Retrageră din M.A.I.** este subliniat faptul că *„în paginile revistei, au fost cuprinse/menționate aspecte esențiale din istoria noastră a românilor, a organelor din Serviciul Român de Informații, uneori a Ministerului Afacerilor Interne, cât și din activitatea Filialelor ACMRR-SRI din țară, din atitudinile și memoria profesională a foștilor lucrători, în sprijinul culturii de securitate”*.
 - **Președintele Consiliului Județean Dolj, Ion Prioteasa**, își intitulează mesajul *„Vitrării – Lumini și umbre – o sursă valoroasă de cunoaștere”*, subliniind că bogăția conținutului *„conturează profilul unei publicații de mare complexitate și de largă adresabilitate”*.
 - **Dr. Victor Constantin Măruțoiu, asistent la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj – Napoca**, subliniază, printre altele, în mesajul intitulat *„Vitrării. Lumini și umbre – semne ale trăirii întru cunoaștere și revelație”*, că *„perspectiva oferită de această revistă este una deosebită. Se forează în domeniul istoriei, al diplomației, în domeniul social, economic, dar și cultural. Această simbioză îi conferă un benefic statut aparte. Bine definite, atent alcătuite, articolele care constituie corpusul revistei îi definesc conținutul de marcă, oferindu-i clasă, eleganță, dar și calitatea de păstrătoare a prezentării de adevăruri unice, de prezentare și descoperire de date precise și concise, care nu fac altceva decât să-i schițeze o statură elitistă acestei componente deosebite”*... *„Este de*

apreciat faptul că acești ... ani fructuoși pot purta semnul devenirii permanente întru apărarea umanității Neamului”.

- **Col. (r) Remus Macovei**, președintele **Filialei Județene Constanța a Asociației Naționale Cultul Eroilor „Regina Maria”**, cititor și colaborator al revistei, subliniază că *„autorii studiilor publicate în revistă au prezentat cu acuratețe, fără părtinire, fără teamă și ură, aspecte controversate din istoria relativ recentă a României și contribuția deosebită a serviciilor secrete românești la depășirea momentelor de cumpănă ale poporului român”.*
- **Revista a fost expusă**, la sfârșitul anului trecut, **la standul cu publicații de interes social al Bibliotecii Județene „Panait Istrati” din Brăila**, suscitând interes din partea abonaților și vizitatorilor.
- O recenzie a articolului col. (r) Liviu Găitan *„Fake news: un nume nou pentru o «armă» veche”*, apărut în nr. 36 al revistei, a fost inclusă în cotidianul **„Gorj Domino”** din 11.11.2019 sub titlul *„O abordare multidimensională a dezinformării”.*
- Prof. Carol. C. Koka a prezentat în **„Actualitatea Sătmăreană”** (18.12.2019, respectiv 4.02.2020) numerele 41 și 40 ale revistei.
- Numărul 40 al revistei a fost prezentat și de Raluca Cetean în **„Ziarul Hunedoreanului”** din 11.11. 2019.

În prag de primăvară, ilustrăm acest volum cu câteva din florile aflate în portofoliul plastic al colegului nostru **col. (r) Gheorghe Rusu.**

oooOOOooo